

У нумары:

✓ **Пакаленне ВУ**
Беларуская
літаратура ў Інтэрнэце



➤ 5

✓ **Добрая кніга да
Кіева даўдзе**
Навіны VII Кіеўскай
міжнароднай кніжнай
выстаўкі-кірмашу

➤ 9

✓ **Рыта Цімохава:
“Даўно хацела
папрацаваць з
фантастычнымі
сюжэтамі”**



➤ 16

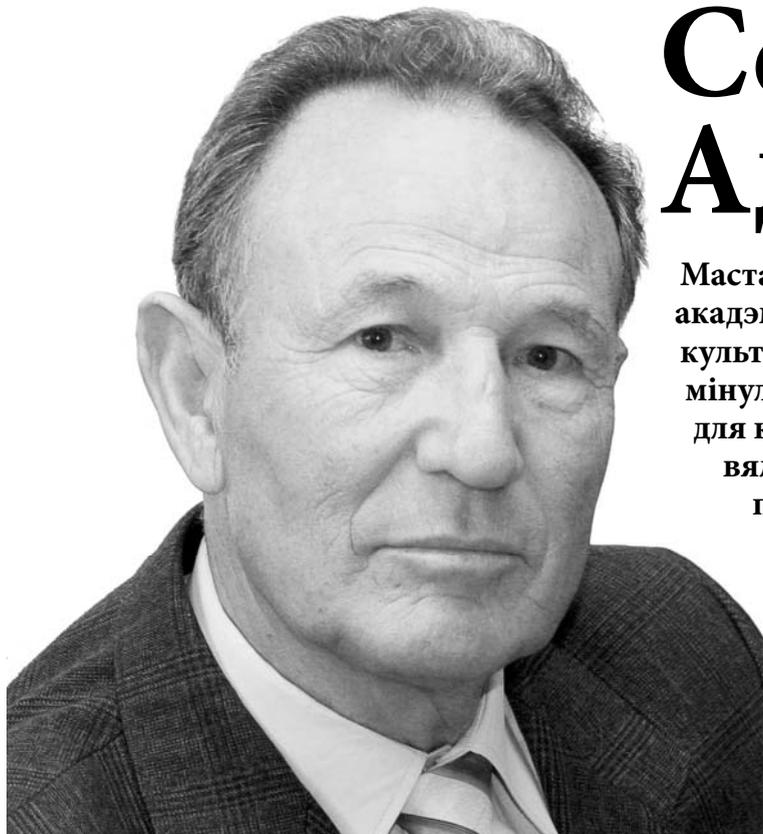
✓ **“Прамяністая”
сатыра**
Хто маляваў
карыкатуры на Леніна?

➤ 18

✓ **Чытач — самы
лепшы рэжысёр**
Чаму Раман Матульскі
не можа забыць
“Муху-цакатуху”?



➤ 20

Сезон
Адама Мурзіча

Мастацкім кіраўніком Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра заслужаны работнік культуры Беларусі Адам Мурзіч працуе з ліпеня мінулага года. Ён прыйшоў на гэтую пасаду ў складаны для калектыву час: тут на працягу многіх сезонаў рэй вялі канфліктныя высвятленні адносін, страчвалася пераемнасць актёрскіх пакаленняў, спаквала разбураліся лепшыя традыцыі, размываліся творчыя крытэрыі, вызначальныя для статусу тэатра як беларускага, музычнага, акадэмічнага, дзяржаўнага... Імя новага мастацкага кіраўніка заставалася сакрэтам для тэатральнай грамады. А калі адбыліся “афіцыйныя ўваходзіны” і ён быў прадстаўлены творчаму калектыву, Мурзіча сустрэлі шчырымі апладысмантамі.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
фога Кастуся Дробава

І вось — мінуў яго першы сезон. Мінуў год, адметны для тэатра канструктыўнай прафесійнай працы, пошукам і здзяйсненнем свежых мастацкіх ідэй, новых праектаў, паспяховымі прэ’ерамі. Мурзічу зноў можна паапладзіраваць! Тым болей, што акурат сёння Адам Асманавіч прымае віншаванні з днём нараджэння: яму споўнілася 70.

У асяроддзі музыкантаў яго асоба знакамітая і паважаная: адзін з лепшых айчынных педагогаў па вакале, А. Мурзіч мае вялікія заслугі ў развіцці беларускай школы акадэмічных спеваў, у падрыхтоўцы спецыялістаў-выканаўцаў. Вядома нямала гісторый пра тое, як Адам Асманавіч літаральна “вырагоўваў галасы”, а ўрэшце — лёс маладых спевакоў, выпраўляючы чужыя прафесійныя памылкі. Ён доўгі час (чацвяры дзясяткі гадоў!) працаваў у Мінскім дзяржаўным музычным вучылішчы імя М.І. Глінкі, узначальваў там вакальнае аддзяленне. Па запрашэнні маэстра М. Фінберга пабыў кансультантам групы салістаў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Паралельна выкладаў сольныя спевы ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, аднак ад прэстыжных прапаноў перайсці туды ў штат адмовіўся. Пры ім 80 працэнтаў выпускнікоў ММВ працягвалі навучанне спевам у лепшых кансерваторыях былога СССР. Вучняў, якія скончылі клас А. Мурзіча, і выхаванцаў, на чые прафесійнае ўдасканаленне паўплывалі кансультацыі майстра, — не злічыць: пераможцы прэстыжных міжнародных конкурсаў і фестываляў, яны працуюць у лепшых творчых калектывах краіны, спяваюць на музычных сценах Аўстрыі, Германіі, Расіі, Украіны, Францыі... Школу Мурзіча прайшлі вядучыя салісты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага

тэатра оперы і балета Беларусі Алег Мельнікаў, Ілья Сільчукоў, Станіслаў Трыфанаў, Дзмітрый Капілаў, Аляксандр Жукаў...

І раптам Яго Вялікасць Настаўнік пагадзіўся на круты паварот у сваёй дзейнасці. Ён прыйшоў у тэатр, вызначыўшы для сябе канкрэтныя задачы: павялічыць у рэпертуары колькасць класічных твораў, актывізаваць працу над беларускім нацыянальным музычным матэрыялам, паспрыяць павышэнню выканальніцкага майстэрства творчага калектыву. Прыроджаны лідар, інтэлігент і мудрэц, чалавек шчыры і ўраў-

— зусім іншае кола абавязкаў, бо я непасрэдна спрычынены да гэтага мастацтва, якое нараджаецца ў складаным спалучэнні жывой музыкі, хараграфіі, сцэнічнага дзеяння, дэкарацыі, касцюмаў і, вядома ж, спеваў. Я мушу спрыяць суладнасці індывідуальных мастацкіх намераў, творчаму камфорту ўсіх, хто працуе поруч”.

Сам Адам Асманавіч ніколі не быў артыстам, хоць прырода падаравала яму багаты голас, а лёс — добрую вакальную школу (Брэсцкае музычнае вучылішча, Беларускае дзяржаўнае кансерваторыя). У студэнцкія гады, за-

“*Наўрад ці варта дзівіцца з таго, што прозвішча Мурзіч сустракаецца і ў тэкстах пра гісторыю татараў Вялікага Княства Літоўскага, і ў хроніцы з жыцця сучаснага беларускага касцёла. Як заўважыў Адам Асманавіч, пад заходнім літвінска-польскім уплывам трансфармавалася і само спрадвечнае прозвішча “Мурза” (слоўнік нагадвае, што ў цюркскіх народаў так называлі прадстаўнікоў феадальнай знаці, тытулаваных асоб). Дарэчы, нарадзіўся ён у Ляхавічах. Пасля дзесяцігодкі працаваў на будоўлях, служыў у войску... Сям’я захоўвала і шанавала мусульманскія традыцыі роду. “Паўтара года таму не стала маёй маці. Яе апошнім духоўным наказам мне было — аб’ехаць усе мясціны, дзе пахаваныя нашы продкі, — расказвае А. Мурзіч. — Я выканаў наказ: пабыў у Капылі, Гарадзішчы, Навагрудку...”*

наважаны, А. Мурзіч адразу падкрэсліў, што ні “палачнай дысцыпліны”, ні дыктату з боку мастацкага кіраўніцтва не будзе: “Я цалкам давяраю прафесіяналізму і досведу калектыву — дырыжора, рэжысёра, балетмайстра. Я павінен стварыць умовы для раскрыцця і развіцця высокамастацкіх ідэй, добрага густу, адпаведным чынам фарміруючы рэпертуар, дбаючы пра паўнаватарасны склад і належны прафесійны ўзровень трупы. І “любімчыкаў” у мяне не будзе: яны будуць у публіцы”.

Пытаюся ў Адама Асманавіча, ці не расчаравала яго новая праца. “Чым больш уваходзіў у жыццё тэатра, тым цікавей рабілася! Раней займаўся выключна вакалам, рыхтуючы артыстаў да ўваходжання ў свет вялікага мастацтва. Цяпер

думаўшыся пра сольную кар’еру, бескампрамісны і самакрытычны А. Мурзіч пачаў сумнявацца: маўляў, для ўвасаблення галоўных оперных партый спеваку патрэбна іншая сцэнічная фактура. Невядома, чым скончыліся б тыя сумненні, але якраз паступіла прапанова працягнуць педагогічную практыку на прафесійнай аснове. І Мурзіч пачаў выкладаць у Мінскім музычным вучылішчы...

Нават змяніўшы прафесію, Адам Асманавіч застаецца, як ён кажа, педагогам на ўсё жыццё. Адной з першых ініцыятыў новага мастацкага кіраўніка сталася запрашэнне на працу ў БДАМТ у якасці педагогаў-кансультантаў па вакале знакавых асоб: Наталлі Гайдзі і Пятра Рыздзігера. Вядома, сёння і сярод салістаў, і ў тэат-

ральным хоры нямала вучняў Мурзіча. Будуць і новыя, бо ён знаходзіць час для правядзення майстар-класаў, кансультацый. Працуючы ў тэатры, падрыхтаваў траіх артыстаў да I міжнароднага конкурсу вакалістаў “Гран-при Санкт-Пetersбурга”, у якім удзельнічала больш як 200 выканаўцаў з розных еўрапейскіх краін. Беларусь выступілі паспяхова: Яўген Ермакоў стаў лаўрэатам III прэміі, Сяргей Суцько — дыпламантам.

Ён марыць і пра сваё прафесійнае спаборніцтва для спевакоў: у новым сезоне плануе заручыцца падтрымкай Міністэрства культуры ды Мінскага аблвыканкама і запачаткаваць у сценах тэатра ўсебеларускі конкурс маладых вакалістаў імя С. Манюшкі, па тнасці адрадыўшы на новым узроўні “Убельскую ластаўку”. Ёсць і намер паставіць адну з Манюшковых камічных опер. І правесці ўнутрытэатральны конкурс на лепшы твор сучаснага айчыннага кампазітара, напісаны на беларускай нацыянальнай тэму.

Аўтар праекта “Барытоны Беларусі спяваюць пра каханне”, кіраўнік летніх канцэртаў “Чарадзейная ноч класікі ў музеі пад адкрытым небам” ды “Вечар старадаўняга раманса ў Мірскім замку” Адам Мурзіч сабраў у гэтых праграмах не толькі лепшыя галасы двух сталічных тэатраў, але і некаторых нашых землякоў, якія паспяхова працуюць за мяжой. У канцэрте, прысвечаным памяці Лучана Павароцы і замоўлены на 9 кастрычніка, майстар плануе зноў сабраць сузор’е беларускіх галасоў з усёго свету: з Гамбурга, Венскай оперы, “Марыінкі”, Вялікага тэатра Расіі... І прызнаецца, што марыць вярнуць таленавітых землякоў на радзіму. Каб яны не толькі прыязджалі ў якасці гасцей — удзельнікаў праектаў, але і працавалі тут, што не перашкодзіла б ім заключаць прэстыжныя замежныя кантракты і рэалізоўваць сябе на міжнародным узроўні.

Пункцірам

✓ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста РСФСР Мікалая Губенка з 70-гадовым юбілеем.

✓ На рэалізацыю творчых праектаў у сферы нацыянальнай культуры і мастацтва з сродкаў фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы культуры і мастацтва ў 2011 годзе выдзелена амаль 550 мільёнаў рублёў. Міністэрства культуры атрымае 185 мільёнаў на набыццё 55 твораў сучасных беларускіх мастакоў для вядучых мастацкіх, гістарычных і літаратурных музеяў краіны, Гомельскі палацава-паркавы ансамбль — 10 мільёнаў рублёў на закупку работ ураджэнца Гомеля мастака Ігара Сямекі.

✓ Алея пісьменства адкрыецца 4 верасня ў горадзе Ганцавічы падчас 18-га Дня беларускага пісьменства. Напярэдадні ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пройдзе “круглы стол” “Беларускі акцэнт: вопыт і перспектывы міжнароднага культурнага супрацоўніцтва” з удзелам замежных творцаў. У самой жа сталіцы пісьменства адбудзецца навукова-практычная канферэнцыя “Ганцавіцкія чытанні”.

✓ Музей вясковага побыту і рамёстваў з аб’ектамі прыдарожнага сэрвісу, дзе можна будзе бліжэй пазнаёміцца з народнымі традыцыямі, плануецца стварыць у Гомельскім раёне. Размесціцца гэты комплекс каля аўта-трасы Гомель—Магілёў. Тут жа арганізатар праекта ААТ “Агракамбінат “Паўднёвы” задумаў адкрыць кавярню, карчму, тракцір, гасцініцу, гасцявы сямейны домік, дзіцячы гарадок і, магчыма, аказваць такія паслугі, як конныя прагулкі і рыбная лоўля.

✓ У 2011 годзе рэстаўратары плануецца завяршыць работы па адраблянні фасадаў, праекціроўчы ўнутранай інжынернай сеткі і інтэр’ерным афармленні Свята-Васкрасенскага сабору ў Барысаве.

✓ На нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” вядуцца падрыхтоўчыя работы да капітальнага рамонтна з частковай рэканструкцыяй галоўнага будынка. Рэканструкцыю кінастудыі і мадэрнізацыю яе матэрыяльна-тэхнічнай базы плануецца завяршыць да 2015 года.

✓ З 19 па 25 жніўня ў Анапе пройдзе Фэстываль Саюзнай дзяржавы “Творчасць юных”. У ім прымуць удзел каля 200 дзяцей з Беларусі і Расіі, якія прайшлі адборачныя туры ў сваіх краінах. Фэстываль збярэ юных музыкантаў, акцёраў, спевакоў, акрабатаў і танцораў.

✓ У праграме XIX Міжнароднага фестывалю акцёраў кіно “Сузор’е”, што з 13 па 18 жніўня пройдзе ў Кастраме (Расія), пакажуць беларускае кіно: дзве серыі прыгодніцкай казкі Алены Туравай “Рыжык у Залострэччы” і кінапраект Саюзнай дзяржавы “Брэсцкая крэпасць”.

✓ У Полацку археолагі знайшлі рэшткі корпуса манастыра бернардынцаў, у якім Францыск Скарына атрымаў пачатковую адукацыю. Паводле меркавання вучоных, менавіта тут знакамты палачанін спасцігаў азы лацінскай мовы. Да нашых дзён дакладнае месца знаходжання манастыра не было вядома: час не захаваў нават руін.

Падрыхтавалі
Бажэна Строк і Алена Галай

Памяць

Непараўнальны Колас

15 жніўня на Вайсковых могілках у Мінску прайшоў памінальны мітынг і адбылося ўскладанне кветак да помніка Якубу Коласу.

Дар’я ШОЦК,
фота Кастуся Дробава

Якуб Колас — творца, які змагаўся за шчаслівае жыццё чалавека. У гэты дзень да магіль Песняра прыйшлі людзі, якія любілі паэта, сябравалі з ім, натхняліся яго творами.

Узнёслыя словы пра Песняра прагучалі ў прамовах дырэктара Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіды Камароўскай, галоўнага рэдактара часопіса “Польмя” Міколы Мятліцкага, дырэктара Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі Аляксандра Лукашанца, галоўнага дырэктара радыёстанцыі “Беларусь” Навума Гальпяро-

віча, малодшага сына Коласа Міхася Міцкевіча ды іншых.

— Коласа нельга ні з кім параўнаць, — упэўнена Зінаіда Камароўская. — У наш час яшчэ не знайшлося такіх паэтаў, якія б маглі дарасці да ўзроўню Коласа.

Усе прысутныя адчулі цяplo і глыбіню шчырых слоў, якімі з любоўю ўспаміналі Песняра.

— За гэтым імем, прозвішчам, псеўданімам — сапраўдная веліч. Ён быў адзін з тых, хто ствараў сучасную беларускую мову, літаратуру, выхоўваў нацыянальную свядомасць, незалежнасць. Якуб Колас быў тым незвычайным майстрам, хто хваляваўся за душу, менталітэт народа, — зазначыў Аляксандр Лукашанец.



У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Прынятыя ў СПБ



Сяргей
Рыгоравіч
МУСІЕНКА
Публіцыст

Нарадзіўся 5 лютага 1964 г. у г. Умань (Украіна). Скончыў Беларускі палітэхнічны інстытут, працуе дырэктарам ТАА “Медыафакт-Эка”.

Пяру Сяргея Мусіенкі належаць сотні публікацый у шматлікіх грамадска-палітычных выданнях, у тым ліку ў часопісах “Беларуская думка”, “Беларускі гістарычны часопіс”. Ён неаднаразова выступаў па тэлебачанні і радыё, друкаваўся ў замежных СМІ. У 1996 г. выйшла кніга “Следователи и частные детективы”, дзе С. Мусіенка выступіў у якасці аўтара-складальніка. У 2009 г. падрыхтаваў у сааўтарстве з вядомым палітолагам, публіцыстам і пісьменнікам Сяргеем Кара-Мурзой кнігу “Куда идем? Беларусь, Россия, Украина”. У 2011 г. публіцыст выдаў зборнік “Постсоветское пространство в миропорядке XXI века”.



Таццяна
Аляксандраўна
АТРОШАНКА
Паэт і празаік

Нарадзілася 17 ліпеня 1976 г. у пасёлку Вялікі Мох Буда-Кашалёўскага раёна Гомельскай вобласці. Скончыла філалагічны факультэт

ГДУ імя Ф.Скарыны. Працуе ў Палацы культуры г. Маладзечна кіраўніком літаратурнага аб’яднання “Агмень”.

Друкавалася ў “Маладзечанскай газеце”, часопісе “Маладосць”, калектыўных зборніках, вучэбна-метадычным дапаможніку “Музыка ў першым класе”, дзіцячым часопісе “Рюкзачок”. Піша для дзяцей, супрацоўнічае з дзіцячымі вакальнымі студыямі “Спяваем разам”, “Наталі”, “Нон-стоп”, “Мікс”. Песні, напісаныя на вершы Таццяны Атрошанкі, неаднаразова перамагалі на розных рэспубліканскіх і міжнародных конкурсах, адна з іх — “Заручыны” — гучала на міжнародным фестывалі “Славянскі базар”. У 2010 г. аўтар выдала зборнік вершаў “Не я...”.



Віктар
Іванавіч
КУПРЫЯНЧУК
Паэт,
празаік

Нарадзіўся 19 жніўня 1954 года ў вёсцы Вялікая Чарнігаўка Жытомірскай вобласці Украіны.

Завочна скончыў гісторыка-філалагічны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта па спецыяльнасці “гісторыя”. Працаваў настаўнікам фізкультуры і гісторыі, настаўнікам-дэфектолагам. Цяпер на пенсіі.

Літаратурная творчасць Віктара Купрыянчука прадстаўлена ў калектыўных літаратурных зборніках, у рэспубліканскай і рэгіянальнай перыёдыцы.

Свет пабачылі два зборнікі вершаў — “Я не в церкви крещенный” (2000 год) і “Філасофія болю” (2004). У 2008 годзе аўтар выдаў кнігу прозы “Ищите женщину.бу”.

Фестывалі

Фэст у замку

Алена ЦІШЭЎСКАЯ

Астрашыцкі гарадок ужо трэці раз сустракае аматараў гісторыі на XII міжнародным фестывалі сярэднявечнай культуры “Белы Замак”, які праходзіць у гісторыка-культурным цэнтры “Рыцарскі замак” з 19 да 21 жніўня.

Фэстываль адлічвае сваю гісторыю з 1998 года. На першы фэст прыехала 100 чалавек. Але на сёлетнія ўрачыстасці заўялена больш як 400 удзельнікаў не толькі з Беларусі, але і з Расіі, Украіны, Літвы. Арганізатары адзначаюць, што цікавасць да фестывалю толькі расце. Так, у наступны раз “Белы Замак” прыме гасцей з Польшчы.

Яшчэ адна адметнасць фэсту — гісторыка-культурны цэнтр “Рыцарскі замак” з гасцініцай, рыстальшчам і возерам. Ды гэты толькі пачатак. Арганізатары вырашылі зрабіць сюрпрыз для ўсіх гасцей фестывалю. Ім стане сапраўдная карчма, стылізаваная пад тую, дзе ўпершыню прыпыніўся хобі Фрода з вядомай трылогіі Толкіна. Плануецца і трохдзённы турнір лучнікаў, конкурс агнёвых шоу і вялікая музычная праграма.

Мова і рэклама

Смачна размаўляць!

На вуліцах Мінска з’явіліся постары са “смачнымі ды сакавітымі” беларускімі словамі: сацыяльная рэклама скіравана на тое, каб прапагандаваць родную мову сярод жыхароў сталіцы.

Алена МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Адзін лайтпостар ужо ўсталяваны, ды яшчэ сем неўзабаве з’явіцца ў цэнтры Мінска. На кожным — выява ягад і іх сакавітая назва па-беларуску: суніцы, ажыны, агрэст, кавун, журавіны ды шпышчына.

— Магчыма, з’явіцца яшчэ якія-небудзь варыянты. Мы не можам вызначыцца з дурніцамі, — жартуе член крэатыўнай групы, якая стварыла праект, Ірына Урбан.

Ініцыятыва прымусяць гараджан напоўніцу адчуць смак роднай мовы з’явілася ў ТАА “Белзнешрэклама”, што ўваходзіць у медыяхолдынг Агенцтва Уладзіміра Граўцова. Над праектам працавала крэатыўная група ў складзе Ірыны Урбан, Вольгі Ціхановіч, Вольгі Усцюшынай ды Вольгі Сянько.

Дарэчы, праект з задавальненнем падтрымаў Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі. Дырэктар Інстытута Аляксандр Лукашанец назваў некалькі аргументаў “за”: “Па-першае, рэклама зроблена з добрым мастацкім густам, і гэтыя плакаты радуюць вока. Па-другое, гэта прыгожая прапаганда беларускай мовы. Рэклама такога тыпу, з густам, пашырае беларускамоўнае асяроддзе, і калі беларускамоўная частка рэкламы будзе пашырацца менавіта такім чынам, то гэта вельмі добра паўплывае на свядомасць беларусаў, на выхаванне сваёй нацыянальнай адметнасці”.

Майстру плаката, беларускаму мастаку і дызайнеру Уладзіміру Цэслеру ідэя лайтпостараў таксама падаецца добрай, але недапрацаванай. На яго дум-



ку, бракуе вастрывы: “Навошта пісаць яшчэ і па-руску, што гэта “арбуз”? Ёсць жа выява. І яе, напрыклад, можна было б зрабіць падобнай да дзіцячага малюнка — падкалоць глядача, маўляў, нават дзеці ведаюць, а вы не”.

Даведацца новыя словы пакуль што змогуць толькі жыхары сталіцы. Але прадстаўнікі “Белзнешрэкламы” не адмаўляюць таго, што праз некаторы час у іх з’явіцца магчымасць размяшчаць крэатыўную сацыяльную рэкламу і ў абласных цэнтрах Беларусі.

Літабсягі



Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Закладкі з кнігі жыцця

“Шчасце на парозе тваім” — такую прывабную назву носіць зборнік прозы Ірыны Тулуपाвай, што ўбачыў свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Ірына Зігмундаўна працавала на Беларускім радыё, у Дзяржаўным камітэце Рэспублікі Беларусь па друку, у часопісе “Гаспадыня”. На працягу многіх гадоў пісала “для сябе”, пакуль не вырашыла прадстаць перад чытачом у новай якасці — празаіка. Лаўрэат прэміі Беларускага саюза журналістаў “Залатое пярэ”.

Яе плённая праца ў штотыднёвіку “ЛіМ” рэдактарам аддзела публіцыстыкі з 2006 года добра вядома чытачам.

беларускага краявіду служаць фонам для фантастычнага шляху з дрэвамі абалал. З аднаго боку яны нагадваюць чароўныя пёркі жар-птушкі, з другога — пакінутыя між старонак кнігі засушаныя лісты-закладкі, з якімі звязана глыбока асабістае ў жыцці аўтара.

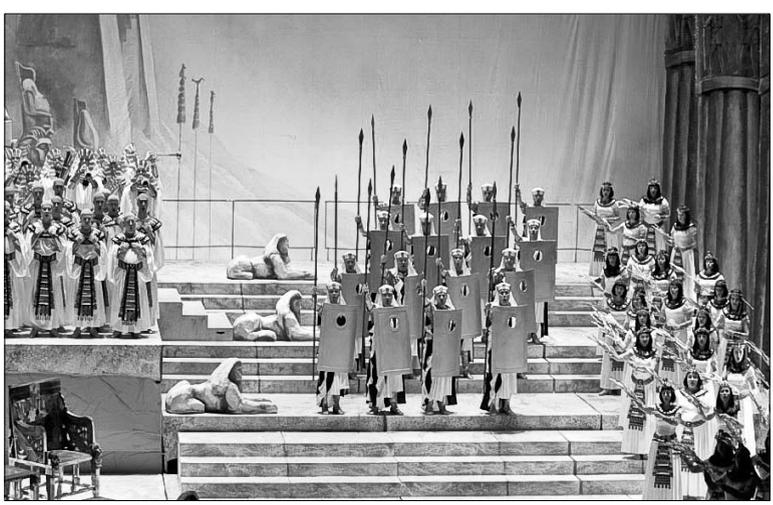
На пытанне, каму ў першую чаргу адрасавана кніга, аўтар адказвае: “Думаю, што гэта жанчыны, гадоў 30—40”. Менавіта такога ўзросту большасць яе гераінь. Спадзяёмся, у жаданні лепей зразумець душу сучаснай жанчыны да іх далучыцца і мужчынская частка чытацкай аўдыторыі.

Пад вокладкай невяліччай кнігі сабраныя дзесяць апавяданняў і міні-аповесць “Антось — пан Даманкевіч”, многія з іх былі надрукаваны на старонках рэспубліканскай прэсы. Трапны назіранні за жыццём, створаныя лаканічнымі сродкамі вобразы людзей, з якімі лёс зводзіць у офісе, бальнічнай палаце, падчас вандровак, робяцца рознакаляровым вітражом сённяшняга дня, галоўнай гераіняй якога застаецца жанчына. Яе здольнасць захапляцца і крыўдаваць, дараваць і жартаваць, выхопліваць са звычайнай будзённай

Артлінія

Царства Аіды

Парадокс, але твор на экзатычную для еўрапейцаў тэму, замоўлены геніяльнаму Джузепе Вердзі для афіцыйных урачыстасцей з нагоды адкрыцця Суэцкага канала і ўпершыню выкананы пры канцы 1871 г. у Каіры, стаўся сапраўдным шэдэўрам італьянскай нацыянальнай музычнай класікі. Вось ужо 140 гадоў “Аіда” з’яўляецца не толькі візітоўкай італьянскай оперы, а і сусветным эталонам высокага музычна-тэатральнага мастацтва. Зразумела, што і ў летапісе беларускай культуры ёсць нямаля яскравых старонак, звязаных з “Аідай”...



Зрэшты, кожнае натхнёнае выступленне салістаў, музыкантаў аркестра, хору становілася незабыўнай падзеяй, якая з часам ператваралася ў легенду. І дзякуючы выстаўцы мы прыгадваем легендарныя імёны, што забяспечвалі спектаклю неверагоднае даўгалецце і поспех. Сярод першых выканаўцаў — Соф’я Друкер, Іван Сайкоў, Клаўдзія Кудрашова, Лідзія Галушкіна, Мікалай Ворвулеў, Мікалай Сярдобаў, Міхаіл Зюванаў, Леанід Бражнік; іх пераемнікі — Нінэль Ткачэнка, Ганна Лебедзева, Паліна Дружына, Святлана Данілюк, Люд-

міла Шамчук, Надзея Губская, Зіновій Бабій, Аскольд Сухін, Анатоль Генералаў... Экспануюцца здымкі артыстаў, сцэн са спектакля, эскізы касцюмаў і эксклюзіўныя сцэнічныя строі.

Часцінка гісторыі ёсць і ў сёлетняй прэм’еры: яе сцэнаграфія стваралася паводле дэкарацый і касцюмаў, над якімі шчыраваў наш выбітны мастак тэатра Яўген Чамадураў — падчас пастаноўкі “Аіды” ў Бухарэсце, у тым самым 1953-м...

На здымку: сцэна са спектакля “Аіда”, пастаўленага сёлета ў НАВТ оперы і балета Беларусі.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

Пішацца ўжо чарговая старонка гісторыі неўміручай оперы Дж. Вердзі на нашай сцэне: у маі адбылася прэм’ера яе новай пастаноўкі. А нядаўна ў Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі з’явілася... “Царства Аіды”! Такую назву атрымаў супольны выставачны праект музея і НАВТ оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Экспазіцыя (працуе да 20 верасня) адлюстроўвае гісторыю “Аіды” на айчынным сцэне.

Усё пачыналася ў 1953 годзе, калі легендарная оперная пры-

мадонна Ларыса Александровская выступіла ў якасці рэжысёра і разам з дырыжорам Львом Любімавым, сцэнографам Сяргеем Нікалаевым, хормайстрам Мікалаем Прысёлкавым ды балетмайстрам Канстанцінам Мулерам ажыццявіла першую ў Беларусі пастаноўку “Аіды”. Больш як паўстагоддзя не сыходзіў з афішы гэты спектакль, перажыўшы сваіх стваральнікаў! Змяняліся акцёрскія і глядацкія пакаленні, а цараванне Аіды працягвалася, узбагачаючы сваю гісторыю і творчымі падзеямі, і легендамі.

Повязі

Музы над Віліяй

Традыцыйная пяцідзённая сустрэча паэтаў, якая штогод адбываецца ў Вільні, на гэты раз была прысвечана 100-гадоваму юбілею польскага паэта, нобелеўскага лаўрэата Чэслава Мілаша і насіла назву “Зразумець Мілаша”. “Зразумець код паэзіі Мілаша, а праз яе паспрабаваць зразумець самога сябе” — такім быў дэвіз сустрэчы.

Ганна ЧАКУР

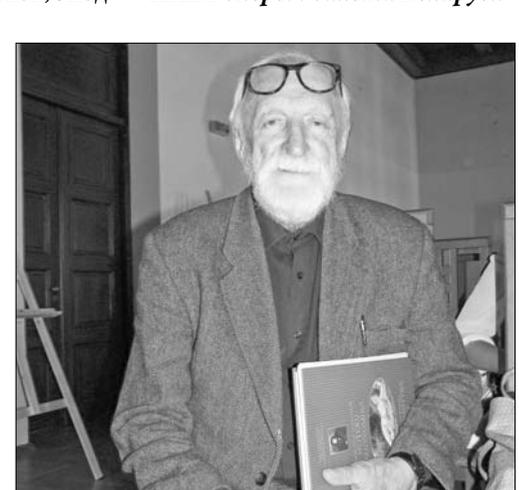
Удзел у ёй прынялі 37 паэтаў з пяці краін: Польшчы, Літвы, ЗША, Германіі і Беларусі. 37 паэтаў, 37 асобаў, 37 памкненняў асэнсаваць свет, існаванне, уласнае “я”. Усе такія розныя і ў нечым абсалютна аднолькавыя. Можна, у звышчуліваасці — да ўсюдыпранікальнасці сонечнага святла, да пераможнасці кволай травінкі, якую не зламаць і самаму моцнаму ветру, да слова, што яшчэ толькі спрабуе нарадзіцца ў чыіхсьці вуснах, да позірка, адрасаванага Сусвету...

Вершаў гучала шмат. Вядома, найбольш — Мілаша. Іх дэкламаваў нават амбасадар Польшчы ў Літве. І два сенатары, што прыбылі ў Вільню з Варшаўскага сойму. Многія з удзельнікаў сустрэчы былі асабіста знаёмыя з Чэславам Мілашам. Цікава, што іх расповеды пра паэта не былі саладжаваніякімі — згадвалі пра рэальнага чалавека з усімі яго вартацямі і недахопамі.

— Мне давялося бываць у доме Мілаша, калі ён жыў у Амерыцы, — расказваў польскі паэт з Чыкага Адам Лізакоўскі. — Гэта было каралеўства ў мініяцюры. Мілаш меў сваю світу, свой двор. І вельмі дакладна ведаў, за якую нітачку торгнуць, каб вырашыць тое ці іншае пытанне.

“Ён і ў дзевяноста гадоў заставаўся мужчынам”, — узгадала адна з паэтэс, якая была знаёма з “віноўнікам” сустрэчы над Віліяй у яго апошні, кракаўскі перыяд. Прагучала і некалькі аглядаў літаратурнай спадчыны Чэслава Мілаша. Цікава, змястоўна, пазнавальна.

У адзін з дзён нас чакала сустрэча з паэтамі Літвы — у Вільнюскім Доме літаратара. У другі — з амбасадарам Польшчы ў Літве ў яго рэзідэнцыі. У трэці мы чыталі вершы (кожны свае і Мілаша) у двары Базыліянскіх муроў. Ля “се-лі Konrada” — месца, дзе адбываў свой арышт Адам Міцкевіч. Яшчэ адзін дзень прысвяцілі падарожжю: спачатку ў Каўнас — горад, дзе



некалькі гадоў жыў і працаваў Міцкевіч, а потым — Кейданы (тыя самыя — Радзівілаўскія!), Упіта, Шатэйн. Канечне ж, не маглі не гучаць вершы на панадворку Мілашаў, ля сцен адноўленага (самім Чэславам Мілашам) яго бацькоўскага дома.

Паэзія — згустак эмоцый і квінтэсенцыя думкі грамадства. А цікавіцца ёй нямногія. У рэаліях сучаснасці яна не фармат. Напэўна, таму такія сустрэчы для паэтаў і важныя, і неабходныя. А арганізаваў гэтае свята адзін чалавек — паэт, празаік, публіцыст, фатограф, рэдактар часопіса “З-над Віліі” Рамуальд Мячкоўскі.

На здымку: сябра Чэслава Мілаша Андрэй Струміла.

З-над пярэ

➤ Трэці Міжнародны конкурс разьбяроў па дрэве прайшоў у “Гарадзенскім маэнтку “Каробчыцы” (Гродзенскі раён). У ім удзельнічалі разьбяры з Гродзенскай і Брэсцкай абласцей, а таксама майстры з Каўнаса (Літва) і Беластока (Польшча). Кожны год майстры працуюць над пэўнай скульптурнай групай. Летась яна мела назву “Нараджэнне Хрыста”. У гэтым годзе таксама цікавая тэма — “Вяселле”. Што атрымаўся — можа пабачыць кожны жадаючы ў маэнтку “Каробчыцы”, які, дарэчы, стаў традыцыйным месцам збору разьбяроў.

Таццяна МАСТОЎСКАЯ

➤ Музей гісторыі горада Мінска запрашае на выстаўку “Парад лялек”. Выстаўку прывезла Санкт-Пецярбургская кампанія “Дом лялек”. Экспазіцыя змяшчае фарфоравыя экспанаты з дэтальна зробленымі адзежай, валасамі, вачыма. Кожны творца выставы — чараўнік, які з дапамогай сваёй фантазіі стварыў загадкавую ляльку: “Маска, я цябе ведаю!”, “Свецкі парад”, “Баярскі збор” ды іншыя. Назвы змяшчаюць у сабе гісторыю, культуру, побыт. На выстаўцы “Парад лялек” пануюць раскоша і непаўторнасць.

Дар’я ШОЦІК

➤ 3 14 па 16 лістапада ў Чалябінску пройдзе IV Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя-фестываль «АРТсесія». Тэматычны праект аб’ядноўвае навуковыя даклады і спектаклі. «АРТсесія» праводзіцца штогод, і штогод арганізатарамі фармулюецца новая тэма. Сёлета яна гучыць так: «Літаратура і тэатр: мадэлі ўзаемадзеяння». Да ўдзелу ў «АРТсесіі» запрашаюцца навукоўцы, якія займаюцца рускай і замежнай драмай другой паловы XX — XXI стагоддзяў, калектывы студэнцкіх і маладзёжных тэатраў. Заснавальнікамі і арганізатарамі фестывалю з’яўляюцца Чалябінскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт і Асацыяцыя студэнцкіх тэатраў Расіі. Заяўкі прымаюцца да 25 верасня 2011 года.

Алена ШАНДРАК

➤ 21 жніўня Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту запрашае на свята Спаса — “Спасаўка-ласаўка”. Падчас мерапрыемства гаспадары музейных сядзіб раскажуць пра трыдзяткі народнага святкавання Спасаў; маленькія наведвальнікі змогуць паўдзельнічаць у конкурсе малюнкаў “Баравачка”. Яблыкі, хлеб, арэхі, мак і мёд ураджаю 2011 года будзе асвячаць пасля ўрачыстага набажэнства ля Свята-Пакроўскай царквы іерэй Антоній Пшанічны (прыход храма Свяціцеля Мікалая Цудатворцы, в. Гарадзішча Мінскага раёна). Пасля пачнецца экскурсія па выстаўцы “Пчалярства на Беларусі”. На тэрыторыі музея члены Саюза народных майстроў Беларусі прапануюць наведвальнікам вырабы з гліны, саломы, дрэва і іншых традыцыйных матэрыялаў.

Ул. інф.

➤ Тры невялікія кніжкі пра Гродна, аўтарам якіх з’яўляецца краязнаўца Ігар Трусаў, выйшлі ў свет у выдавецтве “ЮрСаПрынт”. Гэта “Барысагалеўская-Каложская царква” (у ёй прадстаўлены ўнікальныя графічныя матэрыялы, у тым ліку схема няспраўджанай рэканструкцыі XIX ст.), “Гродзенскія масты” і “Гродзенскія каралеўскія рэзідэнцыі” (гістарычныя і архітэктурныя даследаванні трох найважнейшых каралеўскіх рэзідэнцый апошняга караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага).

Кацярына ГЕНАК

Даследчык славянскай супольнасці

Уладзімір НАВУМОВІЧ

І вось тут, калі мы ўжо загаварылі пра “долю і шчасце”, дык хочацца распавядаць пра “вяселле веку” Таццяны Кабржыцкай і Вячаслава Рагойшы, сватам на якім быў прызнаны паэт-прафесар Алег Лойка, пра дзетак іх — “трох мушкецёраў” сыноў, пра тых “шчырых інтэлегентаў”, як назваў народны пісьменнік Беларусі Іван Шамякін Таццяну і Вячаслава. У сям’і Кабржыцкай-Рагойшы асновай сталі шчыры беларуска-ўкраінскі патрыятызм, глыбокі прафесіяналізм, сацыяльная актыўнасць, працавітасць і высокія маральныя каштоўнасці.

Сям’я Рагойшаў — Таццяны і Вячаслава — прызнаны асяродак беларускасці, які “падпітваецца” новымі сяброўскімі сувязямі, цікавымі і важнымі для грамадства ініцыятывамі, выхадом да шырокіх колаў землякоў, студэнтаў, школьнікаў. Мудрасцю дом абладжваецца, а розумам сцвярджаецца. Уінстан Чэрчаль прызнаўся: “Самым большым маім дасягненнем у жыцці з’яўляецца тое, што я ўгаварыў сваю жонку выйсці за мяне замуж”. Мы бачылі дасоль у жанчыне моц, сілу, калі гутарка вялася пра пажары і пра наравістычкі коней, але, як сказаў другі паэт, “кони всё скачут и скачут, а избы горят и горят”. Важней жанчыне “весці рэй”, ды не адной, а разам з мужам, у хаўрусе з дзецьмі, унукамі.

Але пойдзем класічным шляхам. У гарачую жніўнюю сплёку пятнаццатага дня таго вераломнага і

У пісьменніцы і вучонага Таццяны Кабржыцкай — юбілей. Творцы даўно ахрысцілі такі час у жыцці асобы хараша і паэтычна — высокі поўдзень. У Таццяны Кабржыцкай падобная “вышыня” мае яшчэ і канкрэтнае ўвасабленне ў добрым стосіку выдзеных навуковых даследаванняў, перакладаў мастацкіх твораў, арыгінальных вучэбных дапаможнікаў, кніг, якія, як і людзі, маюць свой лёс. У пісьменніцкай кагорце дацэнта, кандыдату філалагічных навук, перакладчыцы Таццяне Вячаславаўне Кабржыцкай належыць дастойнае месца. Яна шчасліва спалучае ў сабе і ў сваёй прафесіі ўкраінскі і беларускі пачаткі, ды мажліва не толькі таму, што “шла доля беларуса з доляй украінца аднолькава”.

гняўлівага 1941 года ў горадзе Кіеве ў сям’і служачых нарадзілася дачушка, якую бацькі ахрысцілі Таццянай.

У 1946 г. пераехалі ў Львоў. Таццяна скончыла філалагічны факультэт Львоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Франка (1964). Працавала завучам Вязьўскай сярэдняй школы на Львоўшчыне (1964—1966), рэдактарам у выдавецтве Львоўскага ўніверсітэта (1966—1967), вучылася ў аспірантуры пры гэтым універсітэце (1967—1971). У 1971—1980 гг. — навуковы супрацоўнік навукова-даследчага Інстытута педагогікі Міністэрства асветы БССР. З 1980 г. — дацэнт кафедры рускай савецкай літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, цяпер — дацэнт кафедры славянскай лінгвістыкі.

Прафесіяналізм Т. Кабржыцкай сцверджаны ўжо неаднойчы. “Карані дружбы: Беларуская-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі канца XIX — пачатку XX ст.”, першая кніга, падрыхтаваная разам з В. Рагойшам, затым цэлы шэраг навуковых прац засведчылі, што ў асобе Т. Кабржыцкай беларускае літаратуразнаўства займела выдачнага ўкраінскага, носьбіта жывой гутарковай мовы народа-суседа. Зроблена шмат. Самасць, самадастатковасць, самасцвярджэнне ў навуцы Таццяны Вячаславаўны выдавочныя. Назавём толькі знакавыя працы нястомнай даследчыцы. Вернуцца з небыцця і ўзвездзена на паэтычны Алімп імя нашаніўскага паэта Сяргея Паляяна. Для школ падрыхтаваныя

творы класікаў украінскай літаратуры Лесі Украінкі і Міхайла Кацюбінскага, а таксама зборнік казак, легенд і паданняў з перакладамі ўкраінскіх тэкстаў. Праца перакладчыцы — гэта заўсёды вуліца з двухбаковым рухам. Т. Кабржыцкая з гонарам рэпрэзентуе ўкраінскаму чытачу беларускую мастацкую прозу, паэзію: “Мёртвым не баліць”, “Аблава”, “У тумане” В. Быкава, вершы М. Багдановіча, П. Броўкі. З’яўляецца ня мала даследаванняў па тыпалогіі творчасці ўкраінскіх і беларускіх пісьменнікаў, напрыклад, Міхася Зарэцкага і Міколы Хвальявога. “Дзве палавінкі аднаго сэрца” (М. Хмяльніцкі) Таццяны Вячаславаўны б’юцца ва ўнісон для студэнтаў беларускай і ўкраінскай



філалогіі, вызначаючы “пульс” лекцыі, спецкурсаў, а таксама спецсемінара “Тэорыя і практыка літаратурных узаемасувязей”, які вось ужо каторы год вядзе яна для студэнтаў філалагічнага факультэта БДУ. Т. Кабржыцкая падрыхтавала абагульняючую навуковую фундаментальную працу з прадмовамі сваіх настаўнікаў членаў карэспандэнтаў НАН Беларусі Міхася Мушынскага і Алега Лойкі: “Дзве Радзімы — Украіна і Беларусь — пад міратворчымі крыламі буслоў”. Выданне з’явілася добрым падарункам да юбілею БДУ, 90-годдзе якога краіна будзе адзначаць 30 кастрычніка гэтага года.

Т. Кабржыцкая вядзе вялікую грамадскую работу ў асяродку ўкраінцаў, што жывуць на Беларусі, яна часты госць у школах, на прадпрыемствах, у гімназіях, ліцэях. Дзякуючы руплівым намаганням гаспадыні і гаспадара ў гарадскім пасёлку Ракаў на Валожыншчыне на сядзібе Рагойшаў заснаваны гісторыка-краязнаўчы музей, які стаў цэнтрам культурнага жыцця, куды з’язджаюцца паэты, празаікі, драматургі, акцёры. Тут, у Ракаве, сустракалі А. Лойку, У. Караткевіча, С. Бадрова, Б. Ступку, Я. Вашчака. Ладзяцца “Ракаўскія чытанні”, выходзіла газета “Ракаўскі шлях” (надрукавана 40 нумароў).

У М. Булгакава ў “Белай гвардыі” ёсць выраз “падымаючыся ў пагібельныя высі”. Усё жыццё і творчасць Таццяны Вячаславаўны з’яўляецца прыкладам таго, як можна не толькі ўтрымацца ў тых “высях”, але яшчэ і падцягнуць да высокага неба ідэалу тых, хто поруч.

Ігнат ШЫЧКО,
фота Кастуся Дробава

Сувязны гісторыі

Алесю Марціновічу — 65 гадоў. Яго біяграфія — амаль што ўся ў “лімаўскім” фармаце. Прышоў на працу ў газету ў 1972-м, адпрацаваў амаль трыццаць гадоў. А з 2007 г. — у часопісах выдавецтва “Літаратура і Мастацтва”: намеснікам галоўнага рэдактара ў “Малодосці” і “Нёмане”. Цяпер — рэдактар аддзела крытыкі часопіса “Полымя”. І кнігі яго апошнія выйшлі таксама ў выдавецтве “ЛіМ” — “Сповідзь старых замкаў” і “Рагнеда і Рагнедзічы”...

нікамі 1920—1930-х гадоў, тымі, чый талент, магчыма, напоўніцу і не развіўся з-за сталінскіх рэпрэсій. Спрабаваў свае сілы крытык і ў дзіцячай літаратуры. Лічу, што і цяпер можна перавыдаваць яго кнігу (напісана сумесна з Таццянай Мушынскай) “Віця Неслук у краіне мурашоў”. Казкі і апавяданні, сабраныя ў гэтым зборніку, досыць дынамічныя, варта гэта анімацыйнага ўвасаблення.

Ды ў большай ступені — асабліва сведчаць пра гэта набыткі апошніх гадоў — Алесь Марціновіч выявіў сябе як аўтар гістарычных твораў: нарысаў, эсэ пра знакамітых асоб нашай радзімы. Пра тых, хто, будучы ўраджэнцам Беларусі, праявіў сябе ў іншых краінах свету. І таксама — пра тых славетных людзей, якія нешта вартае, годнае памяці нашчадкаў здзейснілі ў межах нашай Айчыны. Ужо першая кніга з гэтай сапраўды гістарычнай бібліятэкі, аўтарам якой з’яўляецца ўсяго адзін пісьменнік, — “Зерне да зерня” — была адзначана Дзяржаўнай прэміяй Рэспублікі Беларусь.

...Калі даводзіцца выступаць у раённых і сельскіх бібліятэках, школах, то стараешся знайсці колькі хвілін, каб без чыіхся камментарыяў прагледзець, што ж ёсць на паліцах, каб зазірнуць у саму кнігу і ўбачыць, наколькі частыя адзнакі пра знаёмства чытача з кнігай. Зборнікі гістарычных нарысаў, эсэ, апавяданняў Алеся Марціновіча чытаюць. Відача, у Беларусі, як нідзе ў славянскім свеце, адчуваецца смага да гістарычных вышукаў. Таму,

пэўна, і нарадзіла наша краіна такога пісьменніка, як Уладзімір Караткевіч. Таму і карыстаюцца пастаяннай увагай творы Леаніда Дайнекі, Кастуся Тарасова, Вітаўта Чаропкі... Гістарычная дзялянка, на якой праяўляе сваю рупнасць Алесь Марціновіч, яшчэ доўга будзе апрацоўвацца мастакамі слова. І несумненна тое, што ў гэтых клопатах празаікі, паэты будуць перш-наперш звяртаць увагу на асоб, іх ролю ў фарміраванні тых ці іншых грамадскіх, сацыяльных, палітычных тэндэнцый. Алесь Андрэевіч вылучыў гэтых асоб. Святало свайго даследчыцкага літаратрыка скіраваў на галоўных персанажаў, без якіх нельга ўявіць многія стагоддзі ў лёсе Беларусі.

Разгортваеш кнігі “Хто мы, адкуль мы...”, “У часе прасветлення твары”, “Элегіі забытых дарог”, “Сполахі далёкіх зарніц”, “Маладзік над снежанымі шляхам”, “Птушкі з пакінутых гнёздаў”, “Свечка на золкім полі” і спасцігаеш новыя імёны альбо знаёмішыся з жыццём тых, хто раней быў знаёмы толькі па прозвішчы, па радку-двум з энцыклапедыі ці нейкага даведніка. Расказваючы пра сваіх герояў, Алесь Марціновіч стварае пантэон айчынай славы, падказвае неабходную для цывілізаванага грамадства работу па ўшанаванні памяці сваіх сыноў і дачок. Даўно заўважана — і рэцэнзентамі, і проста настаўнікамі агульнаадукацыйнай школы: кнігі Алеся Марціновіча — сапраўдныя дапаможнікі ў вывучэнні гісторыі. Здзіўляе, уражвае абсяг таго матэрыялу, што адкрыўся пісьменніку, якім ён авалодаў, перш чым пазнаёміць чытача



з дзяржаўнымі дзеячамі, ваеначальнікамі, асветнікамі, падарожнікамі, мастакамі, акцёрамі, паэтамі... Нават нейкае шкадаванне ёсць ад таго, што бібліятэка аднаго аўтара (у “Мастацкай літаратуры” кнігі нарысаў Алеся Марціновіча вылучаныя ў асобную серыю — “Гісторыя ў асобах”) не з’явілася раней. Мо тады не былі б такімі сухімі, казённымі многія гісторыка-дакументальныя хронікі “Памяць”. Піша ж Алесь Андрэевіч пра ўраджэнцаў розных старонак, і, відавочна, іншыя нарысы маглі б якраз быць уключанымі ў іншыя хронікі.

Яшчэ не сказаў пра адзін клопат пісьменніка-гісторыка, літаратурнага крытыка і дзіцячага празаіка. У выдавецтвах “Юнацтва”, “Мастацкая літаратура” і “Беларусь” у 1999—2008 пабачылі свет кнігі А. Марціновіча пра Е. Полацкую, К. Тураўскага, С. Полацкага, А. Гурку. Ізноў пісьменнік паказаў прыклад таго, як, з якой пранікліваасцю, наколькі эмацыйна трэба расказаць дзецям пра славетных землякоў. Дарэчы, для юнага чытача напісана Алесем Марціновічам і кніга пра Максіма Багдановіча. Хутка павінна пабачыць свет у выдавецтве “Мастацкая літаратура”. Спадзяёмся, што і яна стане падзеяй, вартай увагі.

Маргарыта АЛЯШКЕВІЧ,
фота Кастуся Дробава

Літсупольнасць

Беларуская літаратура ў інтэрнэце — гэта шмат магчымасцей прыемна прабавіць час, знайсці суразмоўцаў, прыдбаць усялякія прыколыныя рэчы і выявіць сябе. Куды ісці найперш, дзе, за што і што за смакоцце даюць — разбіраемся разам.

Для аматараў літаратуры карыснымі будуць тутэйшыя тэматычныя групы, напрыклад, “у кантакце” можна наведаць суполку “Сучасная беларуская літаратура” (<http://vk.com/club-litaratury>). Сённяшнія літаратары — людзі вяслыя ды неспакойныя, то вечарыну зладзяць — і вы можаце яе наведаць, то праект нейкі запусцяць — і вы можаце ў ім паўдзельнічаць, то з крытыкамі пачнуць заядацца — і вы можаце падтрымаць ці пісьменніка, ці крытыка... Таксама варта ўвагі суполкі, прысвечаныя асобным творцам, мне асабіста імпануюць гэтыя дзве: “Я ♥ дзядзьку Караткевіча” (<http://vk.com/club1327087>, тут гуртуецца каля 1200 чалавек), і больш камерная “★ Максім Багдановіч” (<http://vk.com/club6071256>), якую вядзе паэтка Валярына Кустава.

Падобныя групы ёсць і ў блогасферы. Блогасфера — гэта супольнасць сеткавых дзённікаў (блогоў) і іх аўтараў (блогераў), а таксама блогі і іх узаемасувязі. Літаратары ў нас шмат, літаратары-блогеры — каля 70, а вось папулярнымі блогамі могуць пахваліцца адзінкі, пра іх гаворка будзе ніжэй. Сярод суполак наведайце наступныя:

- [lit_krytyka](#) — тут прадстаўлены сучасная літаратурная крытыка, літаратурная журналістыка, літаратуразнаўства, кніжныя агляды;

- [by_litara](#) — Беларускае літаратурнае кам’юніці, якое таксама выглядае досыць мазайчана.

Пакорпаўшыся там, можна выйсці шмат на якія калялітаратурныя рэсурсы.

Правобразам гэтых суполак і піянерам нашай літаратурнай інтэрнэт-прасторы з’яўляецца [litara.net](#), што аб’ядае распавесці літаральна ўсё пра сучасную беларускую літаратуру. Тут знойдзеце: навіны сучаснага лі-

“Люблю папяровыя кнігі. Пах друкарскай фарбы, мяккі дотык паперы, шапаценне старонак... Але ўсё часцей замаўляю розныя выданні праз інтэрнэт. Па-першае, гэта эканоміць час: куды прасцей увесці ў пошук імя аўтара ці назву кнігі і адразу патрапіць на патрэбнае выданне, чым лазіць па ўсіх паліцах кнігарні, а то яшчэ ездзіць па розных крамах горада, ганяючыся за рэдкай кніжыцай. Па-другое, яшчэ і грошай зберагу: у інтэрнэт-краме кошты, зазвычай, ніжэйшыя, чым у не-віртуальных крамах.

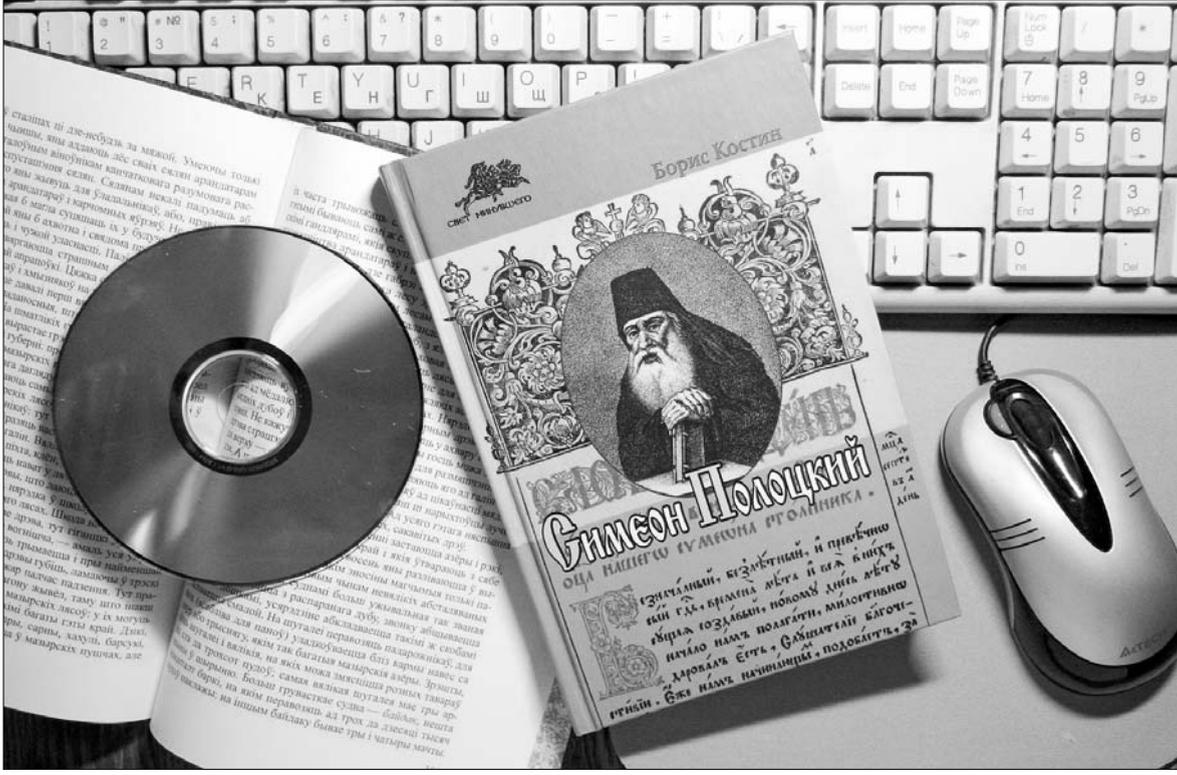
літаратурнага жыцця; рэцэнзіі, інтэрв’ю, тэарэтычныя матэрыялы; афішу культурных падзей; каталог беларускіх выданняў, выдавецтваў і персаналій беларускай літаратуры.

Сярод кірылічных літаратурных групак самай масавай, па меркаванні Яндэкса (<http://blogs.yandex.ru/top/com/>), з’яўляецца “Книжный бум”: <http://www.liveinternet.ru/community/858158/>. Суполка вядзецца на рускай мове, абмяркоўваюцца тут кнігі з усяго свету. Прывабляе мена-

Пакаленне Ёу

Беларуская літаратура ў Інтэрнэце

Інтэрнэт дае чалавеку безліч карысных магчымасцей, між якімі і магчымасць пазнаёміцца з сучаснай беларускай літаратурай, пачытаць класікаў, без доўгіх пошукаў набыць кнігу ўлюбёнага аўтара. Пры гэтым нават дасведчаны карыстальнік Інтэрнэту можа быць сталым наведвальнікам пэўнага літаратурнага сайта ці блога, але не ведаць якога-небудзь вельмі карыснага адраса... Маргарыта Аляшкевіч прапануе спіс спасылак на самыя папулярныя рэсурсы, якія камусьці будуць за навіну і, магчыма, стануць чарговай добрай знаходкай. Такі карысны артыкул з “ЛіМа” варта выказаць і захаваць!



віта шырыня ахопу і размаітасць ацэнак — тут кожны знойдзе сабе сяброў па розуме.

Як прайсці ў бібліятэку

Людзі мінулага веку любілі бавіць час у бібліятэках, сярод пыльных фаліянтаў і зялёных абажураў...

Сёння можна далучацца да сусветнай інфармацыйнай прасторы не выходзячы з дому — праз электронныя бібліятэкі.

Адна з найбуйнейшых па беларускай літаратуры — [kamunikat.org](#), Беларускае інтэрнэт-бібліятэка, якая існуе з 2000 года. На працягу дзесяцігоддзя “Камунікат” змяняўся, а колькасць матэрыялаў, даступнага на сайце, усё павялічвалася. У верасні 2007 года рэсурс канчаткова аформіўся як цалкам прафесійны сайт з каталогам, пошукавай сістэмай, падпіскай на абнаўленні (RSS), топ-спісам выданняў і шмат чым яшчэ. Змешчаныя тут кнігі, часопісы ці артыкулы абавязкова дагчыцца Беларусі, напісаныя па-беларуску, нейкім чынам закранаюць беларускую тэматыку. Цяпер “Камунікат” — гэта

не толькі збор адсканаваных выданняў і не толькі самая багатая калекцыя перыёдыкі з усіх, што мне асабіста трапіліся. Тут таксама знойдзеце: штодзённыя размовы пра беларускую літаратуру і культуру з эфіру нашага радыёвяшчання; інфармацыю пра навінкі беларускага выдавецкага рынку, пералік і біяграфіі беларускіх аўтараў — паэтаў, празаікаў, гісторыкаў, публіцыстаў.

Яшчэ адна зручнасць: на “Камунікаце” пачалі з’яўляцца кнігі ў фармаце ePub, які ўспрымаюць прылады для чытання электронных кніг.

Калі вы не знайшлі чагосьці на Камунікаце, раю зазірнуць на [knihi.com](#) — гэта “Беларуская Палічка” (Беларуская электронная бібліятэка) са зручнай навігацыяй. У адрозненне ад “Камуніката”, тут вам не трэба скачваць усю кнігу цалкам у pdf — можна чытаць асобныя фарматы ў звычайных тэкставых фармацях.

На [bellib.net](#) (BELARUSIAN eBOOKS LIBRARY) знойдзеце беларускую літаратуру ў замжных перакладах і замежную літаратуру ў перакладах на беларускую мову. Дарэчы, ёсць у сёце і адмысловы перакладніцкі рэсурс — [prajdzisvet.org](#), дзе перакладаюць не толькі пісьменнікаў-класікаў, але і нашых з вамі сучаснікаў з усяго свету.

Праблема многіх інтэрнэт-бібліятэк — гэта памылкі. Так, напрыклад, папулярная “Знічка” ([znichka.ucoz.com](#)) прапануе творы і біяграфіі беларускіх аўтараў, але ператварае Брыля ў “Брыля”, а ягоныя “Ніжнія” Байдуны ў “іхныя”...

Шопінг для гультаёў

Люблю папяровыя кнігі. Пах друкарскай фарбы, мяккі дотык паперы, шапаценне старонак... Але ўсё часцей замаўляю розныя выданні праз Інтэрнэт. Па-першае, гэта эканоміць час: куды прасцей увесці ў пошук імя аўтара ці назву кнігі і адразу патрапіць на патрэбнае выданне, чым лазіць па ўсіх паліцах кнігарні, а то яшчэ ездзіць па розных крамах горада, ганяючыся за рэдкай кніжыцай. Па-другое, яшчэ і грошай зберагу: у інтэрнэт-краме кошты, зазвычай, ніжэйшыя, чым у не-віртуальных крамах.

Сярод маіх улюбёных месцаў інтэрнэт-шопінгу — [prastora.by](#). Крама спецыялізуецца на беларускай літаратуры, пры гэтым сярод тавараў вы знойдзеце кнігі, аўдыёкнігі, музыку, відэа

і загадкавае [Inshae](#). Свае замовы, зробленыя праз сайт або па тэлефоне, можна самастойна забраць у цэнтры Мінска або замовіць дастаўку поштай у любы рэгіён краіны.

Тое самае на [oz.by](#), аднак тут вам прапануюцца не толькі і не столькі беларуская кніга. Затое можна плаціць за ўпадабаны твор самымі рознымі спосабамі: ад традыцыйнага разліку на пошце да EasyPay і наяўных грошай, калі вы забіраеце пакупку самі.

Інтэрнэт-крама [vilka.by](#) (Студыя кнігі і аксесуараў “Відэлец”) прываблівае дызайнам. Калі адкрываеце старонку, вас вітаюць смешныя пластылінавыя чалавечкі, у якіх можна пазнаць класікаў літаратуры. Гэта вельмі душэўны сайт, прапануе кнігі, аксесуары для іх — вокладкі, падстаўкі і падобнае. Праўда, каб замаўляць кніжкі, дыскі і ўсялякія файныя штукі, трэба зарэгістравацца. Затое можна пачувацца ўдзельнікам закрытага (а значыць, элітнага) клуба.

Асабістая справа, асабістая злева

Біяграфіі творцаў часам даюць ключ да разумення іх твораў. Часам, канечне, і не даюць, але ўсё адно цікава пачытаць.

Найбольш поўны пералік літаратураў — на ўжо знаёмым нам “Камунікаце” (kamunikat.org/belaruskija_autory) — больш як 150 асоб! Націснуўшы на банер кожнага аўтара, атрымаем яго біяграфію і спіс кніг, даступных праз гэтую бібліятэку. Такім чынам можна сцягнуць сабе ці не поўны збор твораў Васіля Быкава. Праўда, акцэнт тут на сучасных аўтараў, так што творы Францыска Скарыны давадзецца пашукаць асобна.

Існуе і асабістыя сайты літаратураў. Узорнай тут будзе старонка Уладзіміра Караткевіча <http://www.uladzimir-karatkevich.com>. Рэсурс нездарма

адзначылі на Рэспубліканскім конкурсе адукацыйных сайтаў адразу ў дзвюх намінацыях — тут і біяграфія, прытым у некалькіх варыянтах, і бібліятэка (побач з творамі на беларускай і рускай мовах ёсць пераклады на іншыя мовы свету, прадстаўленыя мастацкія творы, публіцыстыка, дзённікавыя запісы і лісты; а яшчэ можна зайсці ў рубрыку “архіў” і скачаць усё гэта ў кампактным архіве). І галерэя маецца (фотаздымкі + ілюстрацыі да кніг), і крытычныя артыкулы пра творы Караткевіча, а таксама інфармацыя пра яго музей і шмат чаго яшчэ. А на сайце Васіля Быкава [bykau.com](#), апроч падобных карысных рэчаў, ёсць інтэрв’ю ў фармаце mp3 — можна пачуць голас аднаго з самых знакамітых пісьменнікаў краіны.

Не такія багатыя, але ўсё адно карысныя рэсурсы:

- асабістыя старонкі творцаў, прапісаныя ў межах Нацыянальнага паэтычнага парталу: [mihaszarecki.ru](#), [yakubkolas.ru](#) ды інш.; не самая зручная навігацыя, не самыя поўныя зборы тэкстаў, але хоць нешта;

- [marakou.by](#) — сайт даследчыка рэпрэсаванай літаратуры Леаніда Маракова;

- [belkabinet.by](#) — віртуальны кабінет беларускай мовы і літаратуры, ёсць добрыя падказкі для вучняў і настаўнікаў;

- [vershy.ru](#) — нацыянальны паэтычны партал, адсюль знойдзеце выхад на розныя літаратурныя старонкі; апроч ужо згаданых асабістых сайтаў літаратураў можна наведаць тэматычныя падраздзяленні паэзіі: напрыклад, вершы пра каханне — [moykahany.ru](#), а ёсць і вершы пра Чарнобыль, і пра беларускую чыгунку;

- віртуальныя музеі: <http://ivan-melezh.iatp.by/> — Іван Мележ, <http://shamyakin-goub.iatp.by/> — Іван Шамякін; <http://makaenak-goub.iatp.by/> — Андрэй Макаёнак, <http://naumenka.goub.org/index.php> — Іван Навуменка; <http://sachenko.iatp.by/> — Барыс Сачанка.

Сайты сучасных літаратураў адрозніваюцца па афармленні і напавенні. Сайт пісьменніка Сяргея Балахонава — адзін з самых папулярных беларускамоўных рэсурсаў у Сеціве: <http://balachonau.puls.by/>. Дарэчы, сцягнуць і працягчыць творы Сяргея Балахонава там таксама можна.

А яшчэ літаратары вядуць блогі. Журналіст Ася Паплаўская неяк спрабавала падлічыць, у яе атрымаўся каля 80 літаратурскіх блогаў (глядзі тут: http://community.livejournal.com/lit_krytyka/3960.html).

Крытык і выкладчык Лада Алейнік спрабавала асэнсаваць ролу пісьменніцкіх блогаў у літаратурнай прасторы (чытай “ЛіМ” за 27 лістапада 2009 года ці шукай у блогу ўсё той жа Асі Паплаўскай), і яе высновы такія: “прастора livejournal — неабсяжная, а магчымасці тут — велізарныя, і выкарыстаць іх можна вельмі канструктыўна”. Добрых знаходак!



Праект — лаўрэат VII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ “Залатая Ліцера”

Слова краязнаўцы



Сцяпан Стурэйка з Гродна разважае пра ролю краязнаўства ў станаўленні грамадзянскай супольнасці:

— Краязнаўства — па сваёй сутнасці стварэнне лакальнай гісторыі. Краязнаўцы адыгрываюць у грамадстве структурную ролю — не больш і не менш. Яны з’яўляюцца апорай лакальнай ідэнтычнасці, ствараюць тым самым падмурак для нацыянальнай ідэі, агульнай гістарычнай памяці. Безумоўна, часам лакальны гістарычны вобраз даволі моцна адрозніваецца ад “магістральнага” нацыянальнага наратыву. У свецкія гады ў гэтым бачылі шкодніцтва ды імкнуліся ўсяляк падавіць нязручныя гістарычныя розначытання. Краязнаўцы аднымі з першых трапілі пад малох сталінскіх рэпрэсій.

Дзякуючы богу, той час мінуў, і цяпер мы разумеем, што такія лакальныя гісторыі не тое што не шкодзяць — наадварот, толькі ўзбагачаюць светапогляд сучасніка. Яны перадусім садзейнічаюць фарміраванню мясцовых супольнасцей, груп людзей, аб’яднаных прыналежнасцю да пэўнага рэгіёна, горада, сяла. Ды што там, нават вуліцы ці асобнага будынка.

Яскравы прыклад таму — гродзенскі гістарычны раён Новы свет, забудаваны “за польскім часам” збоўшага драўлянымі дамамі ў стылі канструктывізму. Людзі, якія ўбачылі, што іх мінулым, гісторыяй іх сем’яў цікавяцца краязнаўцы, — ці ж будуць яны грэбліва ставіцца да сваіх дамоў, хай тыя ўжо і не ў найлепшым стане? Альбо пабачыўшы пра сябе цудоўны дакументальны фільм, зняты моладдзю пра Новы свет у 2008 г., ці будуць яны імкнуцца перасяліцца ў сучасны панэльны дом у “спальным” мікра-раёне?

Спадзяюся, не. Яны, іх дзеці ды ўнукі проста атрымалі дадатковы імпульс, каб любіць свае вуліцы, свой гістарычны раён, свой Гродна. Дарэчы, як тут не прыгадаць фільм “Белыя Росы”, зняты акурат у Гродне, і драўляныя хааты, з якіх выслялялі герояў — так і стаяць дагэтуль. А яшчэ жыхары будуць трымацца адно аднаго — гэта ўжо зусім іншая справа, якая мае для краіны і сацыяльнае, і эканамічнае значэнне.

Даказана, што горад, які з’яўляецца носьбітам традыцыі і гістарычнай памяці, — больш камфортны для пражывання, з такога горада не хочацца з’язджаць — там хочацца адкрываць сваю справу, гадаваць дзяцей. А пачынаецца усё з простага цікаўнасці да ўласнай зямлі.

Вялес ці Пярун?

Чэслава ПАЛУЯН

Са дна ракі Дрыса (Расонскі раён Віцебскай вобласці) мінскія дайверы сумесна з полацкімі археолагамі ўзнялі старажытнага драўлянага ідала. Па папярэдняй ацэнцы спецыялістаў ён датуецца VI — XII стст. і з’яўляецца да ўнікальнай знаходкай у сусветным маштабе. Прааналізаваўшы структуру твару і шыі, эксперты мяркуюць, што знойдзена выява язычніцкага божства вышэйшага пантэона — Вялесы ці, магчыма, Перуна. Ідал адпраўлены на кансервацыю і рэстаўрацыю ў Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, тут жа будзе вызначаны яго дакладны ўзрост.

Музейны ўнікат

Асновы артылерыі і... касманаўтыкі

У гэтым годзе Нацыянальнаму гістарычнаму музею Рэспублікі Беларусь, дзякуючы спрыянню суайчыннікаў, што жывуць за мяжой, удалося набыць 2-ое нямецкамоўнае выданне трактата Казіміра Семяновіча “Высокае мастацтва артылерыі”, выдадзенае ў 1730 г. у Франкфурце-на-Майне, а таксама факсімільнае ўзнаўленне першага нямецкамоўнага выдання 1676 г. Дагэтуль ніводнага экзэмпляра трактата Казіміра Семяновіча ў дзяржаўных кнігасховішчах нашай краіны не было, сёння франкфурцкае выданне застаецца адзінай публікацыяй працы нашага суайчынніка, што прысутнічае ў музеях і бібліятэках Беларусі.

Юры ЛАЎРЫК, фота Андрэя Крапіўкі

Трактат беларускага шляхціча Казіміра Семяновіча “Высокае мастацтва артылерыі” прынёс яму міжнародную вядомасць. Даўшы пачатак навуковай распрацоўцы руху ракет, ён стаўся адной з асноватворчых прац не толькі ў галіне артылерыі ды піратэхнічнай справы, але нават і касманаўтыкі, што пачала развівацца стагоддзямі пазней.

Пачатак і першыя гады жыцця Казіміра Семяновіча губляюцца ў смуге мінуўшчыны — на вялікі жаль, сёння невядома дакладна, ані калі, ані дзе нарадзіўся славетны навуковец, бо не захавалася да нашага часу аніякіх дакументаў у гэтай справе. Зыхо-



дзячы з таго, што сам сябе Семяновіч называў “шляхцічам-літвінам”, ды яшчэ мяркуючы па характэрнай для нашых земляў форме прозвішча, нарадзіўся ён на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, як прынята лічыць, каля 1600 г. Мяркуюцца, што вучыўся ў Віленскай акадэміі, але і гэта не даказана, бо асновы вызвалены навук ён мог спасцігнуць і ў іншых езуіцкіх вучэльнях — напрыклад, у Полацку ці Берасці. Абраўшы ж за спецыяльнасць артылерыю, ён мусіў далей ужо сам даадукоўвацца, чытаючы навуковыя працы па фізіцы і хіміі, распытваючы людвісараў (майстроў па адліванні гармат і званоў) пра таямніцы іх прафесіі, нарэшце, назіраючы падчас сваёй шматгадовай вайскавай кар’еры прымяненне вынаходніцтваў тагачаснай артылерыйскай думкі розных народаў. Шмат да чаго даходзіў сам, несучы службу спярша на пасадзе інжынера, а пасля намесніка каралеўскай артылерыі. Назапашаныя веды, дбайна Семяновічам сістэматызаваныя, і ляглі пазней у аснову трактата “Высокае мастацтва артылерыі”, які, з увагі на вялікую колькасць сабранага матэрыялу, мусіў выйсці ў 2-х тамах.

Найперш, у 1650 г., убачыла свет першая частка трактата на лацінскай мове — яна была выдадзена ў Амстэрдаме вядомым друкараром Янам Янсанам. У прадмо-

ве да першай часткі выдання быў заанасаваны і выхад часткі другой. На жаль, яна не пабачыла свету — як лічаць, з прычыны смерці аўтара напачатку наступнага года. Сёння мы так і не ведаем, ці была другая частка ўвогуле напісаная; пазней хадзілі чуткі, што яе бачыў у рукапісе то адзін, то другі навуковец, але дакументальных пацвярджэнняў яе існавання не знойдзена.

Тым часам, першая частка працы выклікала розгалас і атрымала міжнароднае прызнанне. Ужо праз год, у 1651-м, быў апублікаваны яе першы пераклад на сучасную мову — французскую; пазней трактатам зацікавіліся немцы, якія таксама палічылі неабходным перакласці яго для ўласнага ўжытку. Па-нямецку “Высокае мастацтва артылерыі” ўпершыню ўбачыла свет у 1676 г. у Франкфурце-на-Майне. Гэтае выданне ўжо было дапоўнена другой часткай, якую напісаў нямецкі капітан-артылерыст Даніель Эльрых. Потым выходзілі новыя і французска-, і нямецкамоўныя перавыданні “Высокага мастацтва артылерыі”, а ў 1729 г. у Лондане з’явіўся ў друку англійскі пераклад.

На здымках: старонкі з кнігі Казіміра Семяновіча “Высокае мастацтва артылерыі”, 1730 г., Франкфурт-на-Майне.

Клёцкі з душой

90 год дзед ужыў. Не, не пражыў, а менавіта “ўжыў” свае 90 год. Гэтае слова адразу робіць жыццё значным, грунтоўным, трывалым. Так кажуць сталыя людзі. Ужыў. А ці частаваліся вы клёцкамі з душой? Між тым, гэтыя словы і выразы жывуць у дыялектах беларускай мовы. Пра сённяшні стан іх функцыянавання распавядае загадчык аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Вераніка Курцова.

Марына ЕЛІСТРАТАВА

— Вераніка Мікалаеўна, у якім стане сёння знаходзяцца дыялекты беларускай мовы? Хто іх асноўны носьбіт?

— Гаворкі жывыя. Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова паглядзець на сацыяльны склад сённяшняга вясковага насельніцтва. Гэта пераважна людзі сталлага ўзросту, ваеннага альбо даваеннага пакалення, якія скончылі 7 класаў і праз цяжкія жыццёвыя ўмовы не мелі магчымасці атрымліваць адукацыю далей. Таму яны засвойвалі асбалотна традыцыйную, дыялектную мову свайго асяроддзя з усімі фанетычнымі, марфалагічнымі, сінтаксічнымі асаблівасцямі. І разам з тым ёсць адчуванне, што трэба спышацца занатаваць дыялекты, бо іх носьбітаў з часам становіцца ўсё менш і менш.

— Над чым сёння працуе аддзел дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі, які вы ўзначальваеце?

— Мы працуем над стварэннем хрэстаматы ўсходніх гаворак. Усе асаблівасці сучаснага маўлення знойдуць у ёй адлюстраванне. Гэта своеасаблівы маўленчы партрэт канца XX — пачатку XXI ст. Тут

будзе змешчаны не проста фанетычны тэкст, а агульнадаступны матэрыялы, якія можна чытаць, як кнігу. Думаецца, такое выданне зацікавіць шмат каго. Працуем і над укладаннем нацыянальнага тэкставага дыялектнага корпуса. Так, калі прыйдзе новы зацікаўлены даследчык, ён зможа прагледзець тэксты, сістэматызаваныя па розных крытэрыях — тэрыторыі, адукацыі інфармантаў. Навуковец будзе мець вялікую базу. Такім жа чынам ствараецца гукавая нацыянальная база дыялектаў.

— Кожная мова развіваецца. Думаю, гэта характэрна і для дыялектаў. Якія новыя тэндэнцыі назіраюцца ў беларускіх гаворках?

— Жыхар вёскі не ізаляваны ад іншага свету. Ён слухае радыё, глядзіць тэлебачанне, дзеці ходзяць у школу. Улічваючы тое, што навакольнае асяроддзе пераважна рускамоўнае, гаворка насычаецца вялікай колькасцю рускамоўных запазычванняў. У першую чаргу гэта лексіка. Але ў той жа час запазычаныя словы суадносяцца з законам і мясцовай гаворкі, прыстаюць да яе. І гэта натуральна. Любы дыялект падсілкоўваецца сродкамі дамінантнай мовы.

— Што адметнага было знойдзена ў гаворках за апошнія гады?

— Некалькі год таму была экспедыцыя ў Расонскі раён. І там мы заўважылі ўнікальную з’яву для паўночна-ўсходніх гаворак — оканне. Гэта вельмі асаблівае оканне, пасля цвёрдых зычных. Напрыклад ран[о]. У цэлым, Расонскі раён — тэрыторыя дысіміляцыйнага акання, а тут раптам оканне. Але ж з’ява носіць рэшткавы характар, яна знікае. Таму нельга казаць, што гаворкі паміраюць, калі захавалася такая архаічная адметнасць маўлення гэтага краю. І дагэтуль у беларускіх дыялектах застаюцца таямніцы.

— Ці бываюць незвычайныя адкрыцці?

— Вельмі ўразлівы мяне клёцкі з душой, якія гадуець на тэрыторыі Ушацкага раёна. Я частавалася клёцкамі, але ж каб з душой! А “душа” — гэта мясны фарш, у які для смаку дадаецца вялікая колькасць цыбулі і сала. Каб былі сапраўдныя клёцкі! Таксама была здзіўлена некаторымі рысамі святкавання Купалля ў гэтых мясцінах. Купальскія кветачкі мы называем купалкамі, а жыхары Ушаччыны — багаткамі. Багатак нарвудць, прыносяць у ха-



ту, і, калі кветачкі не завянуць, вам забяспечана багатае жыццё. А калі хоць адна кветка звяне, чакаюць непрыемнасцей. А каб здалёк было відаць, што ў вёсцы свята, бяруць карчэжку (драўляную пасудзіну), у яе ўстаўляюць смалісты корч, запальваюць. Гэтае прыстасаванне ўладкоўваюць на верхавіне бярозы. Я ўжо досыць доўга збіраю дыялекты, езджу па вёсках, але ж яшчэ знаходжу нешта новае і здзіўляюся гэтаму, бо ў мове усё жывое.

— А ці выкарыстоўваюцца дыялекты ў сучаснай мастацкай літаратуры?

— Сёння прыйшлі ў літаратуру творцы, якія выраслі ў гарадскім рускамоўным асяроддзі. І ведаць жывую мову так глыбока, як яе ведала пакаленне Янкі Брыля, Івана Пташнікава, Віктара Карамазова, яны не могуць. Таму карыстаюцца толькі тым, што засвоілі ў літаратурным ужытку. Але ж дыялекты — гэта невычэрпная крыніца сінонімаў, родных слоў, якія дыхаюць адкрытым сэнсам. І ў іх нарматыўнасці не трэба сумнявацца.

Фестывальная кухня

Ужо тры гады запар стылізаваную рэканструкцыю Грунвальдскай бітвы могуць пабачыць тыя, хто напрыканцы ліпеня прыязджае ў музейны комплекс “Дудуткі” на фестываль славы беларускай зброі “Наш Грунвальд”. З кожным годам фестываль збірае ўсё больш гледачоў і ўдзельнікаў. Дарэчы, на гэты раз тут было больш як 200 гасцей з Беларусі і Расіі. Быць у ліку ўдзельнікаў фэсту пашчасціла і мне. Таму дзялюся сваімі асабістымі ўражаннямі наконт “кухні” фестывалю.

Алена ЦШЭЎСКАЯ,
фота Сяргея Наваграпа

У адным месцы бурліла тысячагадовая гісторыя Сярэднявечча. Шатры самых розных колераў, канструкцый і эпох вырасталі на тэрыторыі музейнага комплексу. Вырасталі літаральна на вачах, бо кожныя хвілін дваццаць лагер папаўняўся новымі клубамі, які адразу ж па прыездзе спяшаўся забяспечыць сябе аўтэнтчным жылём.

Пасля сходу кіраўнікоў клубаў, што адбыўся ўвечары напярэдадні самога фэсту, удзельнікі некалькі разоў рэцэпіравалі галоўную дзею — стылізаваную рэканструкцыю бітвы. Жыццё ў лагерах не замірала нават уночы — кожныя дзве гадзіны новая пара вартаўнікоў мяняла старую. Асабіста для мяне раніца наступнага дня пачалася а пятай — трэба было ісці на вахту. Адрозніе па заканчэнні свайго вартаўніцтва пачала збіраць на стол. Дарэчы, галоўная задача кожнага такога фестывалю — рэканструкцыя культуры і бы-

ту нашых продкаў. А таму нават кулінарныя рэцэпты і посуд такія, як былі раней.

А дзсяткі лагер канчаткова прачнуўся — да пачатку фестывалю заставалася гадзіна. Да гэтага часу кожны ўжо быў апрануты па старадаўняй модзе ў залежнасці ад эпохі і геаграфіі. Адрозніе пасля прадстаўлення клубаў планавалася пешы рыцарскі турнір. І мне давалося падрыхтаваць аднаго ўдзельніка да выступлення — апрануць на яго даспех. За сорок хвілін баец “пацяжэў” на трыццаць кілаграмаў — столькі ў сярэднім важаць узбраенне. Таму, калі давядзецца бачыць чалавека ў даспехах, можаце лічыць яго сапраўдным героем — у любое надвор’е ён павінен змагацца з праціўнікам, трымаючы шчыт і меч і рухаючыся так, як у звычайным жыцці. А гэта надзвычай цяжка нават падрыхтаваным байцам. Таму многія з іх не вераць у казкі, дзе багатыры паасобку тры дні стаяць супраць цэлага войска.

Час ішоў, і набліжалася галоўная дзея — рэканструкцыя Грунвальдскай бітвы. Нягледзячы на

тое, што маёй асноўнай задачай было прыгатаванне ежы, падтрымка вогнішча і парадку ў лагерах, рыштунак байцоў ды клопат пра іх, мне давалося трымаць лук на баку Тэўтонскага ордэна.

Няхай гэта была бяскроўная рэканструкцыя, ды ўражання засталіся самыя ваяўнічыя. Уявіце, як спачатку ваяроў літаральна закоюваюць у сталь, як яны ідуць на поле разам са сваімі збраяносцамі, якія нясуць шлемы, шчыты, мячы. Як лучнікі нацягваюць цеціву, як правяраюць стрэлы. Як сцяганосец бярэ ў рукі штандар... і лагер пад крыламі сцягаў выходзіць на поле і пад авацыі гледачоў дзеліцца на два варожыя бакі — саюзнае войска Літвы і Польшчы і войска Тэўтонскага ордэна.

Да пачатку бітвы некалькі хвілін. Каментатар расказвае перадгісторыю Грунвальда. Гледачы чакаюць дзеі. Асабіста ў мяне да гэтага ніколі не было адчування фатальнай блізкасці сапраўднай вялікай вайны. Менавіта яно робіць нават самыя вясёлыя твар су-



рова-ваяўнічым. Так адбылося і са мной. І гэтае адчуванне па руках да сэрца перадае зброю, якую трымаеш.

Калі прагучаў першы звон скрыжаваных мячоў, мільганулі і першыя стрэлы. Напружанне расло з кожнай хвілінай. Неба, відаць, не вытрымала ціску і вырашыла супакоіць бой дажджом. Але бітва працягвалася нават падчас ліўню. Магістр Тэўтонскага ордэна неўзабаве забіты, крыжакі вымушаны адступіць...

Пасля рэканструкцыі бітвы дождж спыніўся, а ўдзельнікі вярнуліся ў лагер. Нягледзячы на тое, што перад байцамі не ставілася задача наносіць ўдары на паражэнне, без сінякоў, расцяжэнняў ды дробных драпін з парэзамі не

абыхлося. Стома была як пасля сапраўднай бітвы.

Пасля рэканструкцыі Грунвальдскага змагання цікавыя сярэднявечныя забаў заставалася яшчэ на паўтара дні. Баі пяць на пяць, канцэрт сярэднявечнай музыкі, дзе можна было патанчыць, а для ўдзельнікаў фэсту арганізатары падрыхтавалі сапраўдны пір. На другі дзень адбыліся бугурты, турнір лучнікаў, конкурс касцюмаў. Да таго ж увесь час дзейнічаў кірмаш старажытных рамёстваў.

Сярэднявечча не пакінула мяне і пасля фестывалю — пах вогнішча, ежы, вільгаці і зброі прыхаў са мною ў Мінск.

На здымку: рыцар ордэна Тампліераў падчас коннага турніру.

Актуальна

Заклік да выратавання

Пра майстэрства беларускіх дойлідаў вядома далёка па-за межамі нашага краю. Але храмы і палацы, матэрыяльныя помнікі гісторыі падуладныя зменам часу, прырода і чалавек не заўсёды да іх літасцівыя. Што зробіць супраць іх разбурэння наш сучаснік? Адраджэнню, рэстаўрацыі і аднаўленню гістарычных помнікаў у апошнія гады надаецца вялікая ўвага на дзяржаўным узроўні. Не так даўно Міністэрствам культуры і Генеральнай пракуратурай Рэспублікі Беларусь прынятая сумесная пастанова пра супрацоўніцтва па пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Мы папрасілі ўдакладніць некаторыя яе моманты намесніка начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Акану СМАТРЭНКУ:

— Гэтая пастанова не вызначае новыя падыходы па пытаннях кантролю захавання гісторыка-культурнай спадчыны, а абагульняе дзеючыя ў цяперашні час нарматыўныя акты і накіравана на прыняцце мер арганізацыйнага і прававога характару ў мэтах забеспячэння аховы і адпаведнага выкарыстання гісторыка-культурных каштоўнасцей. Яна акумулюе і дазваляе прымаць канцэнтраваныя рашэнні ў галіне аховы аб’ектаў спадчыны.

Пастановай вызначаны падыходы ў адносінах да парушальнікаў заканадаўства і кірункі дзейнасці спецыялістаў на ўсіх узроўнях, пачынаючы з упраўленняў культуры і органаў пракуратуры ў раёнах і абласцях — да супрацоўніцтва Міністэрства культуры з Генеральнай пракуратурай. Документ дае падставы для таго, каб у гэтай шматступеньчатай працы актыўней карысталіся прынятымі раней дакументамі.

Такім чынам мы хочам сказаць пра тое, што ўзмацняецца кантрольная дзейнасць, накіраваная на выяўленне парушэнняў заканадаўства ў галіне аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей і іх прадукцыйнага. А ў выпадку парушэнняў існуе дастат-

кова дакументаў, якія дазваляюць прымяняць меры пакарання.

— Але на сёння досыць рэдкія выпадкі, калі парушальнікі прыцягваюцца да адказнасці. На месцах нават не хапае спецыялістаў па ахове помнікаў. Ці зможа супрацоўнік генпракуратуры ўзяць на сябе такія функцыі?

— Нельга сказаць, што працу па ахове помнікаў стане выконваць работнік Генпракуратуры. Ажыццяўленне мерапрыемстваў па захаванні спадчыны ўваходзіць у кампетэнцыю мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў. Ёсць спецыялісты ў мясцовых выканаўчых органах (упраўленнях ці аддзелах культуры), якія адказваюць за пытанні аховы. На спецыяліста ўскладваюцца пэўныя абавязкі, ён і павінен ажыццяўляць кантроль. У найбольш складаных выпадках, калі сумесныя з пракуратурай дзеянні на месцах не прыводзяць да чакаемага выніку, матэрыялы будуць накіроўвацца ў Генеральную пракуратуру.

— За апошні год ці паўгоддзе былі прэцэдэнты, калі складаліся дакументы на парушальнікаў заканадаўства?

— Бясспрэчна. Да прыкладу, у 2010 годзе Міністэрствам культуры па фактах парушэння заканадаўства выдадзена 14 прадпісанняў. А таксама складзены 4 пратаколы аб адміністрацыйных правапарушэннях.

Сёлета мы выдалі ўжо 18 прадпісанняў, дзе для заказчыка і мясцовых выканаўчых органаў вызначаліся тыя крокі, якія яны павінны

зрабіць і вінаватых прыцягнуць да адказнасці. Падрыхтаваны 4 пратаколы аб адміністрацыйных парушэннях на аб’ектах, размешчаных на тэрыторыі гістарычнага цэнтра горада Мінска. Разам з тым, бываюць выпадкі, калі нам патрэбна дапамога і падтрымка спецыялістаў органаў пракуратуры.

У фарміраванні больш акрэсленай заканадаўчай базы пастанова, бясспрэчна, — гэта крок наперад.

Свой погляд на справу аховы помнікаў даўніны выказаў і старшыня Грамадскай назіральнай камісіі па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, намеснік старшыні Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва, старшыня яго пастаяннай рабочай групы Анатоль БУТЭВІЧ:

— Каардынацыя дзеянняў і сумесныя намаганні ў справе аховы помнікаў як дзяржаўных, так і недзяржаўных органаў вельмі карысныя. Бо, на жаль, помнікі, якіх на сёння засталося не так шмат, крычма крычаць пра ратаванне. Але гэтага крыку чамусьці не чуюць. То там моцна ўкусцяць, то там пашкодзіць, знішчаць нешта. І сумесных намаганняў па ахове гісторыка-культурных каштоўнасцей практычна не было: калі меркаваць па тым, што адекватнага пакарання за парушэнні таксама ні разу не было. Добра, што такая пастанова прынята. Законы на сённяшні дзень былі, іх трэба было выконваць і ў адпаведнасці з законам прымаць меры ў адносінах да тых, хто шкодзіць. На жаль, такое назіралася далёка не заўсёды. Пастанова карысная, але якая будзе дзейнічаць, залежыць ад тых, хто павінен арганізаваць яе выкананне. Спадзяюся, што яна не будзе мёртванароджаным дакументам. Паўтараю: помнікі крычма крычаць! І мы, грамадскія структуры, гатовыя падстаўляць сваё плячо, каб іх крык быў пачуты, а помнікі былі ўратаваныя і захаваныя.

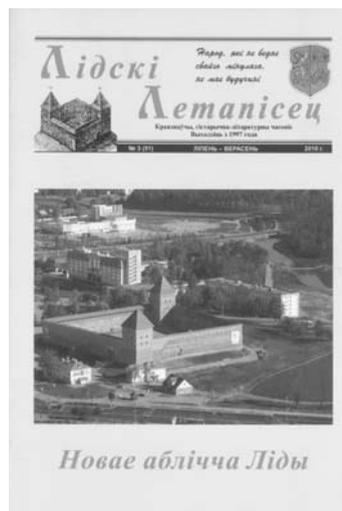
Запісала Ірына ТУЛУПАВА

Да ведама

На ніве краязнаўчай перыёдыкі

Мікола БЕРЛЕЖ

Больш як дзесяць гадоў адлічвае сваю гісторыю краязнаўчы, гісторыка-літаратурны часопіс “Лідскі Летапісец”.



Новае аблічча Ліды

Толькі цяпер патрапіў мне на вочы трэці нумар “Лідскага Летапісца” за мінулы, 2010, год. 64 старонкі, каларовая вокладка, накладка — 300 асобнікаў. Даволі шмат гісторыка-краязнаўчых тэм, якія асвятляюць фрагменты лідскай памяці, прадстаўлена ў трэцім нумары. Досыць грунтоўным падаецца рэпартаж ці артыкул пра адкрыццё ў Лідзе літаратурнага музея. Аўтар Станіслаў Суднік пазначае: “Самы вялікі пакой прысвечаны сучасным лідскім літаратарам, іх творчасці. За ўсю гісторыю Лідчыны можа пахваліцца больш чым 400 імёнамі літаратараў самага рознага ўзроўню...” Пра мужчынскую гімназію ў Лідзе расказвае кандыдат геаграфічных навук Валерый Сліўкін. Уражвае збор матэрыялаў “Макрэцкія Лідскія”, які ажыццявіў Станіслаў Суднік.

У гродзенскім краязнаўстве добра вядомае імя журналіста Алеся Жалкоўскага (на вялікі жаль, ён нядаўна памёр). У трэцім нумары “Лідскага Летапісца” за 2010 год змешчаны артыкул А. Жалкоўскага “Гаварылі аб творчасці і... наменклатуры”. Колішні рэдактар мастоўскай раённай газеты згадвае сустрэчу літаратараў у вёсцы Гудзевічы, якая была арганізавана Алесем Белакозам. У цэнтры ўвагі тады, 14 мая 1967 года, знаходзіліся Ларыса Геніюш і Васіль Быкаў: “Гэта была важная падзея ў жыцці ўскраіннай вёскі Мастоўшчыны. Разам з Васілём Быкавым прыехалі вядомы літаратуразнавец і навуковец Аляксей Пяткевіч, маладыя паэтэсы Данута Бічэль і Вольга Іпатава. Творцы цэпла віталі Ларысу Геніюш. Віншавалі пісьменніцу з выданнем яе паэтычнага зборніка. Тым самым творчасць Ларысы Антонаўны, у недалёкім мінулым нявольніцы ГУЛАГа, чалавека, які не прыняў савецкага грамадзянства, усё ж атрымала прызнанне ў тагачаснай дзяржаве. Гэта была свайго роду перамога”.

Упрыгожвае нумар і даследаванне Алеся Хітруна “Беларускі народны эпас Лідчыны: матывы і вобразы”.



Віктар
Гардзеі

Куру не ў крыўдзе папяросу,
І вечар шастае ў трысці.
Цяпер і мне ёсць, дзякуй лёсу,
Куды з бядой сваёй ісці.

На полі росным, на балоце
Мае не высахнуць сляды.
Цяпер жыву не ў адзіноце
І ёсць каму падаць вады.

Агеньчык свеціць на дарогу,
І ўжо нічога не баліць.
Цяпер і мне ёсць, дзякуй Богу,
Каго да сэрца прытуліць.

Бор шуміць усё суцішней
І хвалюецца дарма:
Ні сцяжыначкі тут лішняй,
Ні сарок вакол няма.

Што там будзе ці не будзе,
Нас не выдадуць лясы.
У пчаліным перагудзе
Зружавелі верасы.

Пчолы тут? Навошта пчолы?
Хопіць мёду і без іх.
Хопіць ветразей вяслёлых.
Хопіць ішчасця на дваіх.

Залатое. Маладое.
Звонкі верас. Мяккі мох.
І — жаданне трапяткое.
І — вачэй перапалох.

Каліны зарыва ачачне —
Зальюць дажджы яе агонь.
Але жнівом яшчэ не пахне
Твая пяшчотная далонь.



Фота Віктара Кавалёва

Слова пайшло беларускае
І з лёгкай ягонаі рукі.

Песня народа —
Не мода.
Балюча: былнэг, курган.
Ды не садзіцца зроду
На гэты курган груган.

Чорны бусел

Паглядзі і падзівайся —
Чорны бусел, чорны бусел!
Не той, белы, на пакосе,
Што дзяцей у хаты носіць,
А той, чорны і нязвыклы,
Што не ведае, як выжыць.
Кім, калі, за што пракляты
Ён, бусліха, буслянты?
Паглядзі, які ён горны
І ад страху, мусіць, чорны.
Ледзь чуцён бусліны клёкат —
Буслу выбілі ўсе клёкі...
Ў сасны спялася крона —
Птах такі безабаронны!

Пах жывіцы ў сасновай святліцы —
Той, што ішмат у жыціці мне дала.
Не магу на малітву спазніцца,
Покуль радасць мая не прайшла.

Покуль сэрца з душою нарсохрыст,
Покуль слова з іх шчырае мкне,
Усё ясна, трывала і проста,
Так, як трэба і хочацца мне.

Над знаёмым з маленства парогам
Неба выткала сіняву.
Што мне дадзена, тое, нябога,
Я цярпліва, з пакорай прыму.

І цёпла мне, і снег зарана
Сцяжын маіх не замяце.
Турботна, цяжка і складана
Жыць на святле і ў дабраце.

Мінуцца ішчасныя хвіліны,
І ўсё паўторыцца нанова —
Дажджы, і зарыва каліны,
І ранні покліч журавоў.

Не быць іх песням недапетым.
Не чуць нам стогнаў і пагонь.
Хай доўга, доўга пахне летам
Твая пяшчотная далонь.

Забыві твой смех, твае капрызы,
Забыві усё, і ты прабач.
Мільнуў каханьня голуб шызы.
Вісіць ля воблакаў крумкач.

Цябе, напэўна, не пазнаю,
Не пагляджу цікаўна ўслед.
Былі снягі да небакраю.
Былі і стома, і ўварэд.

Забыві сады ў пялэстках белых.
Забыві масткі цераз брады.
Відаць, занадта быў нясмелы
Каханьня голуб малады.

З табою не гуляць пры зорах,
Не рваць на завадзях лілей.
Пакуль знікаць яшчэ не скоры,
Іграйце, скрыпкі, весялей!

Хай зашчыміць вясна трывогай,
Хай затрыміць тваё акно.
Каханьня голуба сляпога
Крумкач задзёр даўным-даўно.

Каб у сварках, нязгодах і звадах
Захаваць да канца дабрывню,
Папрашу, як магу, дапамогі
У паветра, вады і агню.

Каб уночы з дарогі не збіцца
І адужаць нячыстую раць,
Буду я пранікнёна маліцца
У святліцы, дзе свечкі гараць.

Мір вам, зямля і нябёсы,
Мір усяму, што жыве...
Хлопчык, збіваючы росы,
Ходзіць па мяккай траве.

Дзень ён ці цень даганяе,
Хоча рукамі злавіць?
Промнямі сонца сцякае,
Мроіва дробна дрыжыць.

Потым праз далі і былі
Прыйдзе дагадка таго,
Што яны з ценем лавілі
Ўпарта адзін аднаго.

Разам яны падрасталі,
Спалі на цёплай траве...
Мір вам, далёкія далі,
Мір усяму, што жыве.

Мір — хай смяюцца і плачуць
Той, хто ўпартым век быў,
Хто сваю светлую удачу
Колісь, як цені, лавіў.

Хай разумнее дуронік,
Цень даганяючы свой...
З траў пераспелых на скроні
Сыплецца пыл сівізной.



Надзея
Парчук

Святая Тройца

Прыгожай летняю парой
Праз чыстае аконца
Святая Тройца у пакой
Зайшла гарачым сонцам —

святлом напоўніла яго,
і цеплынёй, і верай,
і пахам чэрвеньскіх лугоў,
і водарам аеру.

Па-над бажніцаю званы
ўрачыста зазванілі —
завуць да храма нас яны,
каб Тройцу там хвалілі.

Нараджэнне

Я хаду стрымала нечакана,
здзіўленая ўбачанай красой:
прад вачыма нараджаўся ранак,
умываўся чыстаю расой.

Доўга зачарована маўчала,
не магла адвесці позірк свой:
з-над блакіту музыка гучала,
ёй касец махаў у такт касой.

Ранак той, як малады асілак,
як сапраўдны Божы Херувім,
нёс нам сонца — вечнае свяціла —
жыццядайны дух яго жывы.

Сонейка гарэла невысока,
заступала зноў на дзённы пост —
незнарок хавалася ў аблоках,
выплывала светла ў поўны рост...

У Спасаў дзень

Б'юць званы святмыя ў Брэсце,
Спас мядовы саладзіцца —
адеўкаецца прадмесце
не адной яму званіцай.

Звон разносіцца наўкола,
узнімаецца да высяў,
і душы кранутай голас
просіць сэрца: памаліся!

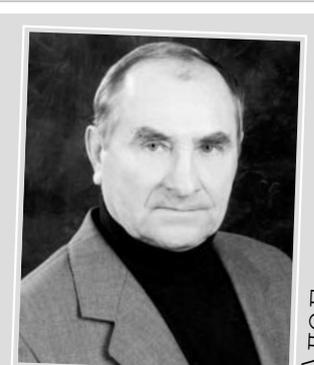
Не гаварыце крыўдных слоў,
не гаварыце!
Не выцясяйце з душ любоў —
благаславіце
жанчыну-маці і жыціць,
святло ў нябёсах;
не вынішчайце пачуціць,
што вам далася —
пры нараджэнні ў гэты свет,
як дар вышэйшы,
каб тут пакінуць добры след
і найглыбейшы.

Не папракайце вы сяброў,
не папракайце!
Каб памнажалася любоў —
сваю аддайце
пяшчоту, ласку і душу
ім на стагоддзе,
бесчалавечнасці мяжу
не пераходзьце.

Умейце слоўка ім знайсці,
бы кветку ў жыцьце,
іх справу добрую ў жыціці
як след цаніце.
Яны адкажуць вам дабром
у час патрэбны.
Рупней узводзьце свой паром
у Свет паднебны.

Зорам — ноч, а дню — дзянніца,
росны звон — святанкам...
Мне сцяжына тая сніцца,
што бяжыць да ганка —

да бацькоўскага парога,
да радзімай хаты,
дзе было любові многа
і надзей крылатых...



Алег
Салтук

Да свайго 65-гадовага юбілею
Алег Салтук прыйшоў са значным
літаратурным набыткам. Ён аўтар
паэтычных зборнікаў “Пачатак дня”,
“Працяг”, “Святло зямлі”,
“На далонях жыцця”, “Трывога лёсу”
і іншых. Лаўрэат Літаратурнай прэміі
імя Уладзіміра Караткевіча і прэміі
Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі.

Лёсава

Лёсам Тапчэўскага — Лёсава
Хутара большы няма.
Горкімі плача росамі
Назва яго сама.

Тут азярына высахла,
Вішні здзічэлі тут.
Толькі ўзляцелі высака
Думкі яго пакут.

Хвэлька той,
Што з-над Рукушаніц,
Стаў тут збіраць радкі.

Добрая кніга да Кіева давядзе

Учора, 18 жніўня, ва Украінскім доме ў Кіеве завяршыла работу VII Кіеўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. Каб прадэманстраваць вынікі кнігавыдання, паўдзельнічаць у шматлікіх прафесійных абмеркаваннях, прэзентацыях навінак, у сталіцу Украіны прыехалі прадстаўнікі каля 100 устаноў кніжнай індустрыі Украіны, Расіі, Польшчы, Ірана, Балгарыі. Па традыцыі вось ужо сёмы раз на міжнародны форум у Кіеў завітала і дэлегацыя беларускіх кнігавыдаўцоў на чале з Аленай Паўлавай, начальнікам упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі краіны.

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Максіма Голубева

Ганаровы госць — Балгарыя

VII Кіеўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш уключана ў афіцыйны план святкавання 20-й гадавіны Незалежнасці Украіны. Таму яе наведалі першыя асобы дзяржавы, прадстаўнікі найбольш папулярных СМІ, вядомыя дзеячы культуры, навукі і мастацтва. Сярод ганаровых гасцей — прэм'ер-міністр Украіны Мікалай Азараў, старшыня Дзяржаўнага камітэта тэлебачання і радыёвяшчання Украіны Аляксандр Курдзіновіч, легенда ўкраінскай літаратуры, пісьменніца-шасцідзясятніца, паэтэса, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Т. Шаўчэнкі Ліна Кастэнка і вядомы расійскі пісьменнік-фантаст Сяргей Лук'яненка. Тэматычная скіраванасць выстаўкі абумовіла і характар кніг, што прадстаўляліся. Гэта выданні, прысвечаныя 20-годдзю незалежнасці Украіны: «Ave, Ukraine», «Україна. Наша эпоха: 1991 — 2011», «Пакты і Канстытуцыі». У цэлым жа на выстаўцы былі прадстаўлены кнігі розных тэматычных кірункаў: мастацкая, дзіцячая, вучэбная, даведачная і навуковая літаратура, падарункавая, антыкварная кніга, альбомы па мастацтве, паліграфічная прадукцыя і перыядычныя выданні.

Адным з самых інтрыгуючых момантаў падрыхтоўкі форуму з'яўляецца выбран-

не Ганаровага гасця. У гэтым годзе такі статус атрымала Народная Рэспубліка Балгарыя. Таму на форуме быў прадстаўлены калектыўны стэнд балгарскіх выдавецтваў плошчай 64 квадратныя метры, а ў межах праграмы выстаўкі прайшоў шэраг афіцыйных і дзелавых мерапрыемстваў (мультымедыяныя прэзентацыі балгарскай культуры, гістарычных і турыстычных мясцін краіны, культурна-мастацкія і літаратурныя мерапрыемствы), мэта якіх — наладзіць эфектыўнае супрацоўніцтва і ўмацаваць культурныя сувязі паміж украінскімі і балгарскімі выдавецтвамі. «Удзел Балгарыі ў якасці Ганаровага гасця не выпадковы, бо Украіну і Балгарыю аб'ядноўвае этнічная, моўная і рэлігійная блізкасць, традыцыйныя эканамічныя, гандлёвыя і культурна-гістарычныя сувязі. Напрыклад, у Саюзе пісьменнікаў Украіны актыўна працуе балгарская секцыя, на балгарскай мове выдаюцца кнігі і часопісы, працуюць цэнтры балгарскай культуры, асветніцкія таварыствы, школы», — заўважыў Юрый Кушаноўскі, сябар аргкамітэта Кіеўскай выстаўкі.

Нашы ў сталіцы Украіны

Як заўсёды, на выстаўцы ў Кіеве была шырока прадстаўлена беларуская кніга. На нацыянальным стэндзе Рэспублікі Беларусь размясцілася каля пяці соцень кніжных і перыядычных выданняў ай-



чынных дзяржаўных і прыватных выдавецтваў: «Харвест», «Беларусь», «БелЭн імя Петруся Броўкі», «Мастацкая літаратура», «Вышэйшая школа», «Пачатковая школа», РВУ «Літаратура і Мастацтва», «Кніжны Дом» і іншых. У асноўным гэта кнігі пра Беларусь, альбомная прадукцыя, тыя выданні, што годна прэзентуюць кніжную індустрыю нашай краіны.

У сталіцы Украіны падчас выстаўкі атрымала працяг і акцыя «Беларусь сёння», што арганізавана сумесна міністэрствамі інфармацыі, культуры і замежных спраў Беларусі. У межах праекта штогод некалькі буйных бібліятэк свету атрымліваюць каля ста лепшых беларускіх выданняў. Як заўважыла Алена Паўлава, першая калекцыя кніг была перададзена ў бібліятэку Кангрэса ЗША, прадоўжылася акцыя ў Маскве, а трэцяй «кропкай прыпынку» стаў Кіеў. Так, беларускія кнігі занялі месца на паліцах Нацыянальнай бібліятэкі Украіны імя

Уладзіміра Вярнадскага. Урачыстая цырымонія перадачы прайшла з удзелам кіраўніка беларускай дэлегацыі Алены Паўлавай, Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь ва Украіне Валянціна Вялічкі, намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людмілы Кірухінай і генеральнага дырэктара нацыянальнай бібліятэкі Украіны імя У. Вярнадскага Аляксея Анішчанкі. У гэты ж дзень, 17 жніўня, адбылася агульная прэзентацыя кніг выдавецтваў «Мастацкая літаратура», «Пачатковая школа» і «Вышэйшая школа».

Як заўсёды, беларускія выдаўцы парадвалі кіеўскіх калег навінкамі. З удзелам аўтара Уладзіміра Дзмітрыенкі, а таксама дырэктара выдавецтва «Адукацыя і выхаванне» Мікалая Супрановіча тут прайшла прэзентацыя зусім новай кнігі (нават у Беларусі яе яшчэ не бачылі) «Разведка і іншыя тайныя службы Старажытнага Рыма і яго праціўнікаў».

Прэзентацыя

Вандроўкі па парку

Вольга ПАЛОМЦАВА



Кнігу «У гасцях у Варкі» Наталлі Шестаковай вы адразу залічыце ў шэраг любімых дзіцячых кніжак. Бо яе героі — звычайная беларуская сям'я (мама, тата і сын) сябруюць, жывуць у згодзе, з павагай і клопатам ставяцца да ўсяго, што навокал. У гомельскі старажытны парк ходзяць не проста так — кожны дзень дорыць новыя сустрэчы з яго насельнікамі. І ўспа-

міны пра іх робяцца новымі цікавымі апавяданнямі. Нашы героі ўзброеныя фотаапаратам. Фотаздымкі Яўгена і Максіма Шестаковых, змешчаныя ў кнізе, дапамогуць вам адчуць характэрнасць парку. Вандроўкі сям'і на працягу цэлага года шмат адкрыюць новага пра жыхароў парк — сойку, мухалавак, зелянушак, сівога (зялёнага) дзятла і многіх іншых. А дапамагла пасябраваць з імі вавёрка, якая пастаянна ўсміхаецца. Яна руплівая гаспадыня, і да яе жытла ахвотна збіраюцца госці. Адночы, праўда, вавёрка знікла на некалькі месяцаў. Яе напалохалі выбухі петард, што грывелі тут на Новы год. Каб вавёрка не знікла зноў, хлопчык з дапамогай мамы і таты піша заклік да наведвальнікаў парку, у якім просіць захоўваць цішыню і тлумачыць: калі сыдзе вавёрка, засумуюць па сяброўцы і птушкі. Чые ж тады галасы будуць гучаць у вершалінах дрэў? Сябар Воўка раздае «ўлёткі» тым, хто гуляе ў парку, і прадстаўніку гарадской адміністрацыі. Тата, мама і хлопчык упэўненыя — вынік будзе.

У падтрымку чытання



Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА,
фота Віктара Зайкоўскага

— Я нарадзіўся ў вёсцы Туча Клецкага раёна і вучуся ў беларускай школе. З тылу клуба была бібліятэка. Памятаю пах яе пакоя. Перачытаў там усе кнігі. Бібліятэкар здзіўлялася: «Калі ж ты бачыш дзяцінства?» Я яшчэ гуляў у футбол і ездзіў у музычную школу за 20 кіламетраў некалькі разоў на тыдзень. Калі стаў дарослым, бібліятэкар пры сустрэчы казала: «Ты такія цудоўныя песні пішаш, відаць, таму, што ў мяне шмат кніжак перачытаў». Малодшым братам — адзін на чатыры гады, другі на 12 маладзейшы за мяне — чытаў уголос на печцы «Дрыгву», «Людзі на балоце». Пахла сушанымі

Акцёр тэатра і кіно,
спявак Анатоль Длускі:

«Малодшым братам чытаў пры свечцы»

ігрушамі, яблыкамі. Адночы чамусьці святло пагасла, і я чытаў пры свечцы. Цяпер здзіўляюся — як нам там хапала месца?

Самыя цікавыя выпадкі, звязаныя з кнігамі? Да-стаеўскага і Талстога чытаў у адзіноце ў пячоры на Кара-Дагу (тады яна была адчынена для турыстаў). Нічога не адцягвала ўвагі. Сачу за навінкамі — чытаў Акуніна, Акутагаву. Апошнім часам выбіраю філасофскія кнігі. Нядаўна прачытаў «106 філосафаў». Жонка жартуе: «Нашто табе, калі ты 107-ы і ўсё ведаеш?» Пераконваюся, што ўсё ў свеце паўтараецца. Кнігі я выбіраю так: бяру ў рукі, і калі пайшлі іголачкі па пальцах — гэта мая кніга, і я хачу яе чытаць.

Чытаю ўвесь час, колькі сябе помню. Прачынаюся рана, а каб не перашкаджаць сям'і, не хадзіць, не будзіць, бяру кнігу

і чытаю. Потым іду ў лес на зарадку і пасля гэтага ўваходжу ў жыццё моцным, упэўненым і закаханым у яго.

Дзеці таксама чытаюць на ноч і з раніцы. Аматыры фэнтэзі. Часам, калі трэба класіфікацыя, упарцяцца: «Не буду, пакуль не дачытаю старонку». Разам любім глядзець савецкія фільмы. Два-тры разы на тыдзень наведваем кніжны кірмаш. У якасці пакарання я даваў чытаць чатыры-пяць старонак і патрабаваў пераказаць. Цяпер яны мне вельмі ўдзячныя за тое, што хутка схапіваюць сутнасць і хутка чытаюць.

Дзякуючы дзецям, напісаў кніжку «Дзіцячыя прамудрасці, ці Шчасце расці разам». Уважліва запісаў усё за імі. Часта цытаваў іх прамудрасці на канцэртах.

Што параіў бы пачытаць школьнікам? «Палескіх рабінзонаў» Янкі Маўра — і абавязкова на беларускай мове.

Калі філосаф яшчэ не адмовіўся быць фантастам

Кнігі Станіслава Лема — “Непераможны”, якая ўбачыла свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва” ў 2011 годзе, і “Сума тэхналогіі”, выдадзеная ў 2008 годзе “Харвестам”, напісаны польскім пісьменнікам і філосафам у перыяд, які даследчыкі назавуць антыўтапічным і падзяляць на тры этапы. Абедзве кнігі адносяцца да першага з іх — літаратурна-філосафскага, калі раманы Станіслава Лема падпарадкоўваюцца жанру строгай навуковай фантастыкі, часта з элементамі гратэску.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Фундаментальная літаратурна-філосафская манаграфія “Сума тэхналогіі” напісана адначасова з раманами “Саларыс” і “Высокі замак”, “Дыялогі” і “Філасофія выпадку”. Потым, дасканальна праштудзіраваўшы тэорыю літаратуры, аўтар расчаруецца ў жанры. Пачнецца новы этап яго творчасці — літаратурна-экспериментатарскі (раманы “Абсалютны вакуум”, “Насмарк”, “Агляд на месцы” і інш.). З 1989 года Станіслаў Лем адмаўляецца ад напісання мастацкіх фантастычных твораў і займаецца філосафіяй і публіцыстыкай.

Трымаючы ў руках дзве гэтыя кнігі, чытач можа дакладна ўявіць ход думкі аўтара, які з дапамогай мастацкіх і філосафскіх сродкаў разважае над лёсам цывілізацыі. Так, у рамана “Непераможны” сучасны ўзброены зоркалет трапляе на планету Рэгіс III, на якой загінула каманда карабля такога ж класа. Прычына гібелі — сутыкненне з незвычайнай цывілізацыяй механізмаў. Станаўленне яе, як мяркуюць астранавігатары, праходзіла ў бойках па-

між выпадкова завезенымі сюды механізмамі з жывой матэрыяй планеты і механізмамі іншага складу. У выніку атрымалася структура, якая можа існаваць у выглядзе маленькіх часцінак, што збіраюцца пры небяспецы ў чорную хмару. Яна высмоктвае ў праціўніка памяць, ператвараючы таго ў няздольную прыстасавання да акаляючых умоў істоту... Разважанні аўтара ўкладзены ў вусны галоўнага героя Рогана, адпраўленага на заданне — адшукаць траіх членаў каманды, што не вярнуліся на карабель: “Ці павінны мы ўмешвацца ў тое, што не разумеем, і падпарадкоўваць яго сабе? Ці маем права знішчаць?” Не са страхам, а з ашаламляльным здзіўленнем астранавігатар адчувае, што ніхто з вучоных не здолее зразумець яго. На мяжы магчымасцей ён выконвае заданне і вымушаны вярнуцца на карабель не толькі як вяс-

гібелі сяброў, але і як чалавек, які будзе дабівацца, каб планету Рэгіс III пакінулі некрунтай. “Не ўсё і не заўсёды належыць нам”.

У кнігу “Непераможны” ўвайшлі таксама апавяданні “Сябар”, “Сто трыццаць сем секунд”, “Цемра і цвіль” і “Казка пра вылічальную машыну, якая з цмокам змагалася”, у якой менавіта гратэск сітуацыі падкрэслівае небяспечнасць гульні чалавека з машынай — вынік можа быць непрадказальны.

“Нас чакае размова пра будучае...” У “Суме тэхналогіі”, якая з’явілася на мяжы навуковых эпох, калі даследаванні верагоднасных працэсаў яшчэ толькі ўкараняліся ў якасці аднаго з метадаў пазнання, Станіслаў Лем праводзіць унікальны і смелы тэхналагічны аналіз цывілізацый, магчымае ўзнікненне прынцыпова новых груп навуковых дысцыплін. На гэты раз аўтар адмаўляецца ад простых прадказанняў, таму кніга, створаная столькі часу таму назад, і сёння чытаецца з вялікай цікавасцю.

Хочацца адзначыць пераклад твораў. На беларускую мову “Непераможнага” пераклаў А. Бутэвіч, “Суму тэхналогіі” на рускую — Ф. Шырокаў. Прагноз на будучае ўтрымлівае каментарый С. Пераслегіна, Н. Ютанава, Р. Ісмаілава.



Азбука Морзе

Чэслава ПАЛУЯН

• Да 70-годдзя пачатку блакады Ленінграда падрыхтаваны да выдання дзённік школьніцы Лены Міхінай “Захавай маю сумную гісторыю”. Гэты дзённік раней не быў вядомы ні шырокаму колу спецыялістаў, ні тым больш чытачам. Ён захоўваецца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Расійскай Федэрацыі і за ўсе гады толькі двойчы згадваўся ў навуковых работах. На сённяшні дзень вядомы ўспаміны многіх дарослых пра Ленінградскую блакаду, але дзіцячых успамінаў мала. У “Блакаднай кнізе” Дانیіла Граніна і Алеся Адамовіча прыводзіцца дзённік Юры Рабінкіна. Ён, як і Лена Мухіна, у чэрвені 1941 года скончыў дзевяты клас. Лена пачала весці дзённік за месяц да пачатку вайны.

— У адной з амерыканскіх школ вырашылі паўтарыць вопыт цэнзараў саракагадовай даўнасці, афіцыйна забараніўшы культываваць рамана Курта Вонегута “Бойны нумар пяць, ці Крыжовы паход дзяцей” (*Slaughterhouse-Five, or The Children's Crusade*, 1969). Рашэнне выключыць кнігу са школьнай праграмы і зняць яе з паліцы бібліятэкі стала вынікам скаргі прафесара Універсітэта Місуры Уэлсі Скрогінс, якая ў сваёй калонцы ў мясцовай газеце напісала пра тое, што раман Вонегута “змяшчае грубыя выказванні, якія прымуслілі б пачырванець ад сораму нават матроса”. Аўтабіяграфічны раман Курта Вонегута прысвечаны самаму страшнаму эпізоду ў жыцці пісьменніка: ён перажыў бамбардзіроўку Дрэздэна ў час Другой сусветнай вайны. У антымілітарэцкай кнізе цесна пераплятаюцца рэалізм, гратэск, фантастыка, элементы вар’яцтва, жорсткая сатыра і горкая праўда.

• У выдавецтве “АСТ” пабачыла свет новая кніга Міхаіла Велера “Мішахеразада”. У ёй аўтар ад першай асобы распавядае пра свае прыгоды, падарожжы і экзатычныя прафесіі ў яркіх дэкарацыях савецкай эпохі. Больш як у 30-ці прафесіях спрабаваў сябе 63-гадовы аўтар: ён быў землякопам, лесарубам, паляўнічым у Запаляр’і, проста валацугам у Сярэдняй Азіі.

— Выдаўцы маюць намер зрабіць падарунак аматарам чытання кнігі ў ванным пакоі ці басейне. На наступны год запланаваны выхад першай кнігі, што не баіцца вады. На старонкі будзе нанесена спецыяльнае палімернае пакрыццё, якое павінна абараняць чарніла ад разбураўня, а паперу — ад парываў і прамакання. Падобнай тэхналогіяй карыстаюцца банкіры, якія такім спосабам абараняюць грашовыя купюры ад падобкі і зносу. Да гэтага ўстойлівымі да вільгаці былі толькі дапаможнікі для вадалазаў, а таксама некаторыя дзіцячыя кнігі. І вось цяпер упершыню абаронай ад вады будзе забяспечаны мастацкі твор. Ім стане трылер Алана Корка “The Greater Bad”.

• Музей Ганны Ахматавай у Фантаным доме ў Маскве выдасць фоталетапіс, прысвечаны Іосіфу Бродскаму. У выданні будуць апублікаваныя рэдкія дакументы, а таксама фотаздымкі, што раней не друкаваліся. Большая частка здымкаў датуецца 1940–1972 гадамі. Дзякуючы гэтым архіўным матэрыялам супрацоўнікам музея ўдалося ўзнавіць некаторыя дэталі біяграфіі Бродскага, напрыклад, дакладнае месца яго нараджэння — Літоўская вуліца ў Ленінградзе, дом нумар два.

Маладзічок

Вольга НОРЫНА

У паэта Міколы Чарняўскага, лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Янкі Маўра, прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі і прэміі імя Васіля Віткі, за пяцьдзясят гадоў творчай дзейнасці на рахунку некалькі дзясяткаў кніг. За апошнія гады іх стала на дзве больш. Адна з іх — “Сонечны кошак” — убачыла свет у 2009 годзе, запланаваная ў выдавецтве “Мастацкая літаратура” як твор ушанаванага шматлікімі ўзнагародамі аўтара, другая — “Колькі ў сонейка сяброў!” — выйшла ў 2010 годзе ў прыватным выдавецтве.

Шыкоўна аздоблены каляровымі малюнкамі “Сонечны кошак” — добры падарунак, надзейны сябра для малечы, што вучыцца чытаць. Мікола Чарняўскі крочыць у нагу з часам — яго героі карыстаюцца камп’ютарам, спрабуюць сабе ў прадпрыемліцтве, чытаюць газеты і кніжкі.

*Прыцягнула мышка
Кніжку —
Падвучыць
Дачку-малышку.
— Не трымай яе ў гразі,
А на літарыцы
Грызі.*

Добрых кніжак зашмат не бывае. Асабліва дзіцячых. Сведчаннем таму кніжка са светлай назвай “Колькі ў сонейка сяброў!”, з фота на вокладцы якой шчасліва ўсміхаецца аўтар, абдымаючы галоўных на тхняльнікаў, — унука Мікітку і ўнучку Ангелінку. Менавіта яны дапамаглі нарадзіцца апавяданням-гумарынкам, дзеля іх прыдумляліся лічылкі і загадкі, казкі і скарагаворкі.

Сонейка зашмат не бывае

*Дзве жвавыя вавёрачкі
Скакалі праз вярэвочкі.
А трэцяя вавёрачка
Шукала: Дзе вярэвочка?”*

Увайшлі ў зборнік і песні — вершы Міколы Чарняўскага на музыку беларускіх кампазітараў Кіма Песакова, Андрэя Пыталева, Уладзіміра Будніка, Анатоля Ізотава, Алега Чыркуна, Соф’і Альхімовіч.

Зборнічак з вершамі, нотама і п’есай-казкай “Пад Новы год не без прыгод” стаў добрым памочнікам педагогаў у садках і малодшых класах школы, і, спадзяюся, сяброў у творчасці Міколы Чарняўскага сярод новага пакалення паболей.

Прыведзены да прыкладу



сяцігоддзя творчай дзейнасці, “Сонечны кошак” для аўтара, калянае, падзея. “Колькі ў сонейка сяброў!” — таксама. Але гэта ні ў якім разе не апошняя старонка ў творчай біяграфіі, бо ў паэтавай скарбонцы шмат цікавых новых твораў. І на падыходзе — новая кніжка. Рэдакцый-

на-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва” рыхтуе зборнік “Як зрабіць вясёлым дзень”. Аўтар пазначыў у анатацыі: “Вершы, казкі, гумарынікі з многамоўнай чудакрынікі”. Сусвет вобразаў дзіцячай паэзіі сярэдняазіяцкіх постсавецкіх рэспублік адлюстраваны беларускай мовай. З задавальненнем працывуем верш, напісаны паводле твораў кіргіскага паэта Тэмеркула Уметаліева.

Сто пытанняў у малага...

*Сто пытанняў у малага:
— Тата, глянь!
Што там?
Скажы!
З-пад чубка ж, як ноч, густога
Вочкі — блісь,
Нібы стрыжы.
— Гэта, сынку, сонца льецца,
Людзі ўдзячныя яму.
Без яго ў тваім акенцы
Будзе цёмна...
— А чаму?
Хоча знаць аб тым, аб гэтым,
Пра арчу і алычу,
Пра камету і ракету,
І рачулку з назвай Чу.
Б’юць пытанні, быццам кулі:
— Хто там булькае ў каструлі?
І чаму ты, тата, рад,
Як бярэцца ў квецень сад?...
...Вадаспад пытанняў гэтых —
Пльнь, наводка горных рэк.
Што з малым?
Няма сакрэту —
Падростае Ча-ла-век!*

На здымку: ілюстрацыя Анатоля Александровіча да кнігі Міколы Чарняўскага “Як зрабіць вясёлым дзень”.

Счастливый билетик в страну Детства

Жанр детской литературы всегда был и будет востребован читателями. Во-первых, самими детьми. Хочется верить, что среди них ещё остались те, кто многочасовой игре за компьютером предпочтёт погружение в мир любимых сказок. Во-вторых, родителями, которые скорее видят своё чадо в домашнем кресле, а не шатающимся по подворотням. В-третьих, педагогами и учителями, ведь именно детская литература помогает сформировать хороший вкус и закладывает основы понимания мира. Представляем читателям “Кніжнага свету” произведения детской литературы, вышедшие в ООО “Харвест”.

Денис МАРТИНОВИЧ,
Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

Польза от вредных советов

На первый взгляд, поставленные задачи по силам целому легиону авторов, которые с большим или меньшим успехом пробуют себя на поприще детской литературы. Но вот беда: многие из них понимают свою цель буквально. Поэтому с необычайным занудством начинают поучать детей, как им надо себя вести. Неудивительно, что те, скорее всего, будут делать всё наоборот. А может быть, выберут себе другое занятие. Поэтому перед детской литературой стоит задача вести с юным читателем диалог на равных.

Одним из признанных мастеров такой манеры изложения является писатель Григорий Остер. Уроженец Ялты, он служил на Северном флоте. Закончил отделение драматургии Литературного института в Москве. Г. Остер — автор многих книг, которые уже давно стали классикой детской литературы. Это “Сказка с подробностями”, “Папамалогия”, “Воспитание взрослых”, “Бабушка удава”, “Гадание по рукам, ногам, ушам, спине и шее” и другие. Также он написал сценарии мультфильмов “38 попугаев”, “Попался, который кусался!”, “Котёнок по имени Гав”, “Обезьянки”.

Среди книг Остера, несомненно, выделяется бестселлер “Вредные советы. Как пережить трудное детство”. Согласитесь, практически каждого любознательного ребёнка поджидает в мире взрослых множество опасностей: глубокие ванны, высокие шкафы, горячие утюги и чайники, розетки, суровые родители. Как выйти с честью из этих испытаний? Прислушаемся к совету мастера: “Если вас поймала мама // За любимым делом вашим, // Например, за рисованием // В коридоре на обоях, // Объясните ей, что это — // Ваш сюрприз к Восьмому марта // Называется картина: // Милой мамочки портрет”. Или, например, вот к этому: “Если чай в стакане долго // Не желает остывать // И уже терпенья нету // На него сидеть и дуть, // Свой стакан с горячим чаем // На колени опрокинь. // На ошпаренных коленках // Очень быстро стынет чай”.

“Задачник” Г. Остера создан для учеников второго, третьего и четвёртого классов. Как утверждает сам автор, “все задачи имеют решение и помогают закрепить пройденный в соответствующем классе материал”. Только вот созданы эти задачи “как раз для тех, кто математику не любит, привычно считает решение задач тоскливым и нудным трудом”. Не верите? Тогда записывайте условия и решайте! Для первого варианта: “Если тигонько подкрасться к дедушке и папе сзади и внезапно крикнуть: “Ура!”, папа внезапно подпрыгнет на 18 см. Дедушка, в трудные годы переживший и не такое, подскочит только на 5 см. На

сколько сантиметров выше дедушки подскочит папа, услышавший внезапное “Ура!?”. Для второго варианта: “Папа, мама и старшие сёстры ужинают, а младший брат Васенька сидит под столом и пилит ножку стола со скоростью 3 см в минуту. Через сколько минут закончится ужин, если толщина ножки стола 9 см?”.

Третья книга писателя, которую мы представляем вашему вниманию, называется “Все сказки-мультфильмы про марьяшку, слонёнка, удава и попугая”. Те из читателей, кто любил в детстве смотреть “Спокойной ночи, малыши!” или “Калыханку”, а может, и просто разные мультфильмы, наверняка не забыли увлекательные истории о четырёх друзьях с африканского континента, с которыми постоянно происходили какие-то истории. Например, перед марьяшкой, слонёнком, удавом и попугаем возникла проблема: как измерить собственный рост. Люди совершают эти действия с помощью ростомера или, на худой конец, рулетки. Но где им взяться в африканских джунглях?! Неужели герои книги так и не узнают, насколько они выросли за лето? И кто сказал, что измерять надо метрами и сантиметрами? Гораздо интереснее пользоваться в качестве единицы измерения своими друзьями. Не верите, что это возможно? А вот у героев Г. Остера всё получилось.

Сложно сказать, встречались ли когда-нибудь Григорий Остер и Андрей Усачёв. Но оба исповедуют в литературе похожие принципы. Создавая свою книгу “Таблица умножения в стихах”, Усачёв обратил внимание, с каким трудом школьникам даётся запоминание простейших правил. И решил превратить этот процесс в увлекательное занятие. В результате получились простые, но запоминающиеся строки: “В пирог вонзилась пара вилок: // Два на четыре — восемь дырок”, “Двух слонов решили взвесить: // Дважды пять — получим десять. // То есть весит каждый слон // Приблизительно пять тонн”, “Туляли сорок сорок, // Нашли творожный сырок. // И делят на части творог: // Четырежды десять — сорок”.

В гости к матушке Гусыне

А ведь есть же такая классная штука, как книжки для самых маленьких! Первые смешлики-вопилки-кричалки про то, что нужно умываться и расчёсываться, чистить зубы, есть овсянку... Это там подушка отговаривает поспать ещё часок в стихотворении Владимира Данько “Кровать не отпускает”, это оттуда звучит “Утренняя песенка” Михаила Яснова: “Прощай, моя Пижама! Да здравствует Туфляндия!..” и ложка в рот ныряет под стихи Тима Собакина “О пользе овсяной каши”, в которых целая диалектика: ложка появилась из чайной ложечки, потому что любила кашу, а вилка — из огромных вилок, что кашу терпеть не могли.

Солнышко спит на лучике в стихотворении Ивана Бурсова. А ещё Пётр Синявский в стихотворении “Про очень голодную щётку” раскрывает секрет — что делать, чтобы щётка не щипалась. Под обложкой книжки “Утренние песенки”, вышедшей в серии “Детская библиотека”, эти и другие симпатичные стихи собрала О. Байкова, а украсил рисунками А. Артюх.

В серии “Золотая библиотека” для тех, кто уже сам читает и кого дурилки-вопилки не проймёт, вышла книга “Мир вверх тормашками”. Любимые детские стихи в переводе с английского И. Родина — это знакомые каждому ребёнку Туманного Альбиона “Рифмы матушки Гусыни” и знаменитые “Бессмыслицы” Эдварда Лира (стихотворные и прозаические). “Рифмы матушки Гусыни” — так назвали супруги Оупи свою выборку самого-самого из составленного первого большого печатного издания детских английских стихов, увидевшего свет в XIII веке. (Матушка Гусыня была одним из полюбившихся персонажей.) Супруги отобрали и стихи, и песенки, и считалки, и колыхальные, и дразнилки, и сказки. На том основании, видимо, что родителям виднее, что из всего меню для их чада более полезно. И пошло-поехало. Сборник дополнялся, разрастался, пошёл по всему миру, пророс цитатами в приключениях Алисы Люиса Кэрролла, в книге о чудесной няне Мэри Поппинс Памелы Трэверс, “Винни-Пухе” Александра Милна. Даже великая Агата Кристи в точном соответствии с сюжетом считалочки “Десять негрятя” последовательно убивала своих героев в одноимённом произведении! С XIX века переводились “Рифмы...” на русский. Особенно преуспел Самуил Маршак. Сами чопорные англичане признавали, что Шалтая-Болтая Самуил Яковлевич своим переводом “сделал русским”. Почти родными стали и стихи “Из чего только сделаны мальчишки...”, “Пудель”. Помог и Корней Чуковский. Это в его пе-

реводе нам полюбили “Жил на свете старичок скрюченные ножки”, “Барабек” и другие стихи.

Эдвард Лир, оказавший сильное влияние на Игоря Губермана, сам в свою очередь поддался таковому, отведая “Рифм...” В 1846 году в Лондоне вышла его “Книга бессмыслиц”, уже третье издание которой было выставлено в Библиотеке Британского музея как национальное достояние. (Представьте себе, экземпляры первых двух изданий библиотеке приобрести не удалось — то ли никто не пожелал с ними расстаться, то ли зачитали до дыр.) Лир знал, что делал. Он происходил из семьи, где старшие него были тринадцать сестёр и шестеро братьев. Позже четыре года ему пришлось поработать на графа Дерби, рисуя каталог его большого собрания редких птиц и животных и в свободное время развлекавая детей графа. Он рисовал для них забавных человечков и сочинял к картинкам смешные стихи, взяв за основу форму лимерика — весьма популярного фольклорного жанра (даже состязания по нему устраивались). Так получился “мир вверх тормашками”, многих жителей которого мы хорошо знаем — одного старичка из Тобаго, старушонку одну из Кентукки, молодую особу из Дели... Между первой и второй книгой “бессмыслиц” прошло 26 лет. Подражая Лиру, попробовали себя на поприще лимерика Льюис Кэрролл, Огдан Нэш, Гилберт Кит Честертон и уже упоминавшийся нами Игорь Губерман. Да и не только они. Писать лимерики трудно. Переводить ещё сложнее. Поэтому творчество Лира идёт к нам медленно. Но, благодаря этой книге, всё изменится.

Читаем, играем, рисуем!

И снова — Катя Матюшкина, с творчеством которой мы уже знакомы наших читателей, — как автор книги “Ага, влипли! Влипки и древесный призрак” и в качестве соавтора в книге “Лесной дозор” Елены Хрусталёвой. Создатели серии верны себе — став счастливым обладателем этих изданий, можно не только читать и рассматривать картинки, но и разгадать кроссворд, вклеить своё фото в удостоверение славного супердозорного и придумать себе классный ник (то есть прозвище). В “Лесном дозоре” суперспасатели мышонок Шустрик, стрекозик Жужик и лягушка Грина раскрывают заговор против школы волшебных наук в таинственном лесу, в книге “Ага, влипли...” читатель подружится с семейством Папули, Мамули, бабушки Поварёшки, дедушки Хриспа и прабабушки Метель, а ещё Тюка, Шнописки, Мюкли и Мальша Гу. Сами догадываетесь, скучно не будет.



ХАРВЕСТ HARVEST

Издательство «Харвест» — динамично развивающаяся компания, основана в 1991 году и открыта для сотрудничества со всеми желающими.

Издательство «Харвест» выпускает **КНИГИ** всех жанров и направлений, которые распространяются как на территории Республики Беларусь, так и далеко за ее пределами. Это — книги **для детей**, художественная литература, деловая литература, издания для досуга, научно-популярные издания, энциклопедии, словари и многое другое. Кроме того, ООО «Харвест» осуществляет **оптовую торговлю книгами**.

220013, Республика Беларусь, г. Минск, ул. Кувльман 1/3, ком. 42.
Тел./факс: 205-77-75
тел. 209-80-53
E-mail: harvest_torg@tut.by
harvest08@mail.ru
natalipoljko@rambler.ru

Працяг. Пачатак у № 4, 6 — 32.

Сведения о субъектах хозяйствования, имеющих специальное разрешение (лицензию) на осуществление издательской деятельности, по состоянию на 1 января 2011 года

* 1—официальная литература, 2—научная, 3—научно-популярная, 4—производственно-практическая, 6—учебная, 7—массово-политическая, 8—справочная, 9—для досуга, 10—литературно-художественная, 12—духовно-просветительная.

Наименование лицензиата	Местонахождение лицензиата (юридический адрес)	Учётный номер плательщика (УНП)	Сведения о лицензии (№ бланка лицензии, дата и № приказа о выдаче)	Составляющие издательской деятельности: по тематическим направлениям	Срок действия лицензии
Мультиан А.Г., ИП	Минск, ул. Пономаренко, 32, кв. 387	191062287	0150395 выд. 8.12.2008 №142	8, 9	8.12.2013
Горелько Н.И.	Минский р-н, в/г Валерьяново, в/г 39872	790175348	0494003 выд. 8.12.2008 №142	9	8.12.2013
«СервисБитСнаб», ООО	220002, г. Минск, ул. Киселева, д. 55, к. 3	100950166	0150398 ан. 14.03.2011 №36		
«Гревцов Букс», ООО	220005, г. Минск, ул. Смолячкова, 16, к. 210	190647875	0150394 выд. 8.12.2008 №142	3, 4, 9	8.12.2013
«Наша Идея», ЧИУП	223014, Мин. р-н, дер. Аннополь, ул. Луговая, д. 17	690568205	0150397 выд. 8.12.2008 №142	3, 4, 8, 9	8.12.2013
«ИнфоСел», ЧИИФОР.-ИУП	220005, г. Минск, ул. Гикало, д. 6, кв. 82	190719903	0150400 выд. 8.12.2008 №142	8, 9	8.12.2013
«Республиканский научно-технический центр по ценообразованию в строительстве», РУП	220068, г. Минск, ул. Некрасова, 114, п. 53, к. 2, 15	101024243	0150396 выд. 8.12.2008 №142	4	8.12.2013
«Креатив-лаборатория 82», дизайнерское ЧУП	220029, Минск, ул. М. Богдановича, д. 22, кв. 3	690377968	0494005 выд. 8.12.2008 №142	8, 9	8.12.2013
«Жилкоммунтехника», НП РУП	220079, Минск, ул. Кальварийская, 25	100135569	0494006 выд. 8.01.2009 №2	4, 8	8.01.2014
«Современная школа», ООО	220104, Минск, ул. П. Бровки, д. 11, Литер Б-4/К, к. 21	190496188	0494010 выд. 8.01.2009 №2	2, 3, 4, 6, 8, 9, 10	8.12.2014
«Республиканский учебно-методический центр физического воспитания населения», ГУ	220035, Минск, ул. Игнатенко, 13, к. 201, 218, 219, 220	100377529	0494008 выд. 8.01.2009 №2	3, 4, 8	8.12.2014
«Гуттенберг», ЧИУП	231900, г. Волковыск, ул. Ленина, 57, п. 2	590846847	0494018 выд. 8.01.2009 №2		8.12.2014
«Редакция журнала «Служба спасения 01», республиканского госуд. ОО «Белорусское добровольное пожарное общество», ЧУП	220090, Минск, ул. Олешева, д. 14, к. 103, 103а	190719903	0494009 выд. 8.01.2009 №2	3, 4, 8, 9	8.12.2014
«Белстан», ИЧУП	220034, Минск, пер. Броневой, д. 10, кв. 6	191066851	0494011 выд. 8.01.2009 №2	3, 4, 8, 9	8.12.2014
«Издательство «Ламарк», ЧПУП	231735, Гродн. р-н, г.п. Сопоткин, ул. Теолинская, д. 14			3, 4, 8, 9, 10	
«ФУ Аинформ», ООО	220013, Минск, ул. Кульман, д. 2, к. 220	101265077	0549453 выд. 8.01.2009 №2	2, 3, 4, 6, 8, 9	8.12.2014
«Литературный свет», КПУ	220026, Минск, ул. Народная, 43-18	190960299	0494069 выд. 3.02.2009 №12	8, 9, 10	3.02.2014
«Литература и Искусство», РИУ	220034, Минск, пр. Независимости, 39, к. 4а	190361292	0494044 выд. 3.02.2009 №12	3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12	3.02.2014
«Государственный учебный центр подготовки, переподготовки и ПК кадров «Белдорстрой», УО	220073, Минск, ул. Кальварийская, д. 37, к. 405	100008235	0494039 выд. 3.02.2009 №12	4, 8	3.02.2014
«КолА-АРТ», ОДО	211030, Орша, ул. Мира, д. 74, к. 1	390456579	0494304 выд. 4.03.2009 №3.3	8, 9, 10	4.03.2014
«Белпринт», ООО	220013, Минск, пр. Независимости, 77, к. 48	100389707	0552553 выд. 4.03.2009 №3.3	3, 4, 6, 8, 9, 10	4.03.2014
«Восток-проект», ООО	220140, Минск, ул. Притыцкого, 62, 3ВТ, к. 3, к. 297	190816981	0494308 выд. 4.03.2009 №3.3		4.03.2014
«Терра-Бренд», ООО	225800, г. Иваново, ул. Комарова, д. 15	290495001	0494318 выд. 4.03.2009 №3.3	3, 8, 9	4.03.2014
Дежурко А.С., ИП	224001, Брест, ул. Республиканская, 17, кв. 31	290667145	0494321 выд. 16.04.2009 №31	9	16.04.2014
«СПН-Медиа», ЗАО	220101, Минск, Якубова, 6, п. 254а	191054076	0494315 выд. 4.03.2009 №3.3	8, 9	4.03.2014
«Библейский колледж христиан веры евангельской», духовное УЗ	220092, Минск, ул. Бельского, д. 15, к. 103	100776710	0494316 выд. 4.03.2009 №3.3	6, 8, 9, 12	4.03.2014
Шейко А.И., ИП	220019, Минск, ул. Федорова, 19, кв. 168	191234336	0494320 выд. 16.04.2009 №31	4, 8, 9	16.04.2014
«Тонпик», ОДО	220034, Минск, пр. Независимости, 34, к. 1	101425188	0494407 выд. 27.03.2009 №5.2	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10	27.03.2014
«Современные знания», ЗАО	Минск, ул. Филимонова, 69, к. 102	100126683	0494430 выд. 8.04.2009 №39	2, 4, 6, 8	8.04.2014
«Военная академия Республики Беларусь», УО	220057, г. Минск-57	100981168	0494406 выд. 27.03.2009 №5.2	2, 3, 4, 6, 8	27.03.2014
«Реалаза», ИЧУП	220015, Минск, ул. Пономаренко, 34, к.3	190994736	0494431 выд. 8.04.2009 №39	9, 10	8.04.2014
«Стильная открытка», ОДО	222310, Молодечно, пл. Старое Место, 17, к. 10	690601246	0494424 выд. 8.04.2009 №39	9	8.04.2014
Белорусский государственный университет	220030, Минск, пр. Независимости, 4	100235722	0494425 выд. 8.04.2009 №39	2, 3, 6, 8, 10	8.04.2014
«Издательский дом «Белорусская наука», РУП	220141, Минск, ул. Ф. Скорины, 40	101121158	0494405 выд. 27.03.2009 №5.2	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10	27.03.2014
Бегунова М.В., ИП	Минск, ул. Корвата, д. 13, к. 1, кв. 49	600465442	0494426 выд. 8.04.2009 №39	6	8.04.2014
«Редакция журнала «Промышленно-торговое право», ЧИУП	220073, Минск, 1-ый Загородный пер., д. 20, к. 8	101205170	0552923 выд. 8.04.2009 №39	2, 4	8.04.2014
«Полоцкое книжное издательство», ООО	211400, Полоцк, Замковый проезд, 4, к. 16	391160374	0494447 выд. 8.04.2009 №39	3, 4, 8, 9, 10, 12	8.04.2014
«Гуси-Лебеди», ИП ЧУП	220075, Минск, пер. Промышленный, 16, литер Б 1/К, к. 1	101288294	0494439 выд. 8.04.2009 №39	4, 8, 9	8.04.2014
«Дизайн ПРО», ООО	220040, Минск, ул. Некрасова, 5, к. 510	100161329	0494442 выд. 8.04.2009 №39	2, 3, 4, 6, 8	8.04.2014
«Приход Свято-Петро-Павловского собора в г. Минске Минской епархии Белорусской Православной Церкви», РО	220004, Минск, ул. Раковская, 4	100703349	0494451 выд. 8.04.2009 №39	3, 6, 8, 10, 12	8.04.2014
«Дом молодежи», ТП ЧУП	220030, Минск, ул. К. Маркса, 40, к. 28	190409351	0494448 выд. 8.04.2009 №39	8, 9	8.04.2014
«Информационно-правовое агентство Гревцова», ООО	220020, Минск, ул. Нарочанская, 11, к.22	191261281	0494433 выд. 8.04.2009 №39	3, 4, 8	8.04.2014
«Конфидо», ЗАО	220005, Минск, ул. Платонова, 22, к. 902	100698290	0494445 выд. 8.04.2009 №39	3, 8, 9, 10	8.04.2014
«Кеметра», ООО	220121, Минск, ул. Бельского, 6, к. 4	191087665	0494408 выд. 27.03.2009 №5.2	3, 9, 12	27.03.2014
«Рекхаус», ИЧУП	220029, Минск, ул. Киселева, 10, оф. 6	101455816	0494432 выд. 8.04.2009 №39	8, 9	8.04.2014
«Редакция журнала «Финансы, учет, аудит», местный фонд	220002, Минск, ул. Кропоткина, 44, оф. 901, 907	100121824	0494435 выд. 8.04.2009 №39		8.04.2014
«Консорциум Наука Экономика Право», ООО	220005, г. Минск, ул. Гикало, 1, к. 301	101245974	0494434 выд. 8.04.2009 №39	2, 3, 4, 8	8.04.2014
«Беларускі сацыяльна-экалагічны саюз «Чарнобыль», ОО	Минск, ул. Притыцкого, 46	100200010	0494452 выд. 8.04.2009 №39	3, 10	8.04.2014
«Белгеодезия», топографо-геодезическое РУП	220029, Минск, пр. Машерова, 17	100056229	0549455 выд. 14.05.2009 №56	3, 4, 6, 8, 9	14.05.2014
«Арт-Дизайн», ТЧУП	220090, Минск, Логойский тракт, 29-56	100065265	0549457 выд. 14.05.2009 №56	3, 6, 8, 9, 10	14.05.2014
«Пушнов», ООО (ранее №183)	220073, Минск, ул. Тимирязева, 29, к. 12	100524031	0549458 выд. 14.05.2009 №56	4, 8	14.05.2014
«Альфа-Лис», ОДО	223021, Минский район, 500 метров восточнее д. Богатырево, ГУ «ГХУ «Управление делами Президента РБ», административно-произв-ое здание, к. 107	690032510	0549462 выд. 14.05.2009 №56	8	14.05.2014

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя

Нацыянальнай кніжнай палатай

Беларусі апошнім часам

Фальклор у вузкім сэнсе

Хто, калі не я...: да 60-годдзя Міколы Козенкі / [аўтар ідэі, укладальнік і навуковы рэдактар кнігі Вячаслаў Калаціц]. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2011. — 369 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 200 экз. — ISBN 978-985-6981-56-5.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧАЯ НАВУКІ ПРЫРОДА. Ахова прыродных рэсурсў

Аляшкевіч, В. І. Чалавек і свет: вучэбны дапаможнік для 3-га класа 1-га аддзялення даламожнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / В. І. Аляшкевіч; [пераклад з рускай мовы В. К. Раманцэвіч]. — 3-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Народная асвета, 2011. — ISBN 978-985-03-1604-2 (у пер.).

Ч. 1. — 2011. — 102 с. — 614 экз. — ISBN 978-985-03-1603-5.

Шаўчанка, Н. А. Чалавек і свет: вучэбны дапаможнік для 4-га класа 1-га аддзялення даламожнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / Н. А. Шаўчанка, В. Х. Серадзінская; [пераклад з рускай мовы Т. А. Світа]. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 705 экз. — ISBN 978-985-471-425-7 (у пер.).

Ч. 1. — 127 с. — ISBN 978-985-471-420-2.

Ч. 2. — 135 с. — ISBN 978-985-471-421-9.

Олешкевіч, В. І. Человек и мир: учебное пособие для 3-го класса 1-го отделения вспомогательной школы с русским языком обучения: в 2 ч. / В. И. Олешкевич. — 3-е изд., переработанное. — Мінск: Народная асвета, 2011. — ISBN 978-985-03-1522-9 (в пер.).

Ч. 1. — 2011. — 102 с. — 1279 экз. — ISBN 978-985-03-1499-4.

Охрана окружающей среды в Республике Беларусь = Environmental protection in the Republic of Belarus: статистический сборник / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. — Мінск: Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2011. — 236 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 93 экз. — ISBN 978-985-6858-78-2.

Энергия и окружающая среда: 5-й (6, 7, 8-й) класс: рабочая тетрадь: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования / [И. В. Галузо и др.]. — 2-е изд. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 63 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-471-453-0.

Матэматыка

Грыхануў, У. П. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 4-га класа 1-га аддзялення даламожнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / У. П. Грыхануў; [пераклад з рускай мовы В. К. Раманцэвіч]. — 2-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Народная асвета, 2011. — 719 экз. — ISBN 978-985-03-1614-1 (у пер.).

Ч. 1. — 94 с. — ISBN 978-985-03-1615-8. — ISBN 978-985-03-1641-1 (памылк.).

Ч. 2. — 79 с. — ISBN 978-985-03-1622-6.

В гостях у Белочки, или Пять дней до четвертого класса: [для младших школьников / автор-составитель Э. З. Гиль]. — 5-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 15 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-395-8.

Воронович, И. И. Математика: пособие для поступающих в лицей Белорусского государственного университета / И. И. Воронович; [составитель Т. П. Бахтина]; Лицей Белорусского государственного университета. — Мінск: Издательский центр БГУ, 2011. — 137 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-476-902-8.

Гриханов, В. П. Математика: учебное пособие для 4-го класса 1-го отделения вспомогательной школы с русским языком обучения: в 2 ч. / В. П. Гриханов. — 2-е изд., переработанное. — Мінск: Народная асвета, 2011. — 719 экз. — ISBN 978-985-03-1536-6 (в пер.). — ISBN 978-985-03-1536-9 (ошибоч.).

Жук, И. К. Полное решение всех задач «Сборника заданий для выпускного экзамена по учебному предмету «Математика» на уровне общего среднего образования» издания 2011 г. (вариантов 1–120) (составители: С. А. Гуданович, Н. Ф. Горювая, Н. В. Костюкович и др.) / И. К. Жук, С. К. Жук. — Мінск: Элайда, 2011. — 284 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6753-89-6.

Карточки-напоминки: 3-й класс: Математика. Русский язык, белорусский язык. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 18 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-406-1.

Математика: весь школьный курс в таблицах / [составитель Степанова Татьяна Сергеевна]. — 8-е изд. — Мінск: Современная школа: Кузьма, 2011. — 304 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-539-259-1 (Современная школа). — ISBN 978-985-453-421-3 (Кузьма).

Повторям на берегу, или Пять дней до пятого класса: [для младших школьников / автор-составитель Э. З. Гиль]. — 4-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 14 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-396-5.

Путешествия с Солнечным Зайчиком, или Пять дней до второго класса: [для младших школьников / автор-составитель Е. Н. Корчагина]. — 5-е изд. — Мозырь: Образовательная компания «Содействие», 2011. — 25 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-393-4.

Алгебра

Рациональные уравнения и их системы: учебно-методическое пособие / Министерство образования Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования», Республиканская заочная школа; [составитель В. В. Красовская]. — Мінск: АПО, 2011. — 93 с. — 725 экз. — ISBN 978-985-495-227-7.

Сборник задач по алгебре: учебное пособие для 11-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / [Е. П. Кузнецова и др.]. — Мінск: Национальный институт образования, 2011. — 237 с. — 50021 экз. — ISBN 978-985-465-817-9 (в пер.).

Семенчук, В. Н. Конечные группы, факторизуемые обобщенно субнормальными подгруппами взаимно простых индексов / В. Н. Семенчук, В. Ф. Велесницкий; Министерство образования Республики Беларусь ... — Гомель: ГГУ, 2011. — 10 с. — 25 экз.

Геаметрыя

Геометрия: 8-й класс: решения задач с подробными объяснениями: справочное пособие / [составитель А. В. Ахрамович]. — Мінск: Кузьма, 2011. — 267 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-366-7.

Аналіз

Еругинские чтения-2011: тезисы докладов XIV Международной научной конференции по дифференциальным уравнениям (Новополоцк, 12–14 мая 2011 г.) / [редколлегия: И. В. Гайшун (председатель) и др.]. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 192 с. — Часть текста на английском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-531-206-3.

Ряды: методическое пособие по высшей математике: [для студентов / Г. К. Воронович и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра высшей математики № 1. — Мінск: БНТУ, 2011. — 61 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-525-421-9.

Вылічальная матэматыка. Лікавы аналіз

Ерошевская, В. И. Определенный интеграл: учебно-методическое пособие по дисциплине «Математика» для студентов строительных специальностей / В. И. Ерошевская, Е. Л. Ерошевская; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Высшая математика № 3». — Мінск: БНТУ, 2011. — 117 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-538-4.

Определенный интеграл. Функции нескольких переменных: учебно-методический комплекс для студентов технических специальностей / [В. С. Вакульчик и др.]; под общей редакцией В. С. Вакульчик; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 243 с. — 420 экз. — ISBN 978-985-531-186-8.

Геадэзія

БелПСАХГИ: 60 лет. — 2011. — 16 с. — 100 экз.

Фізіка

Физика: весь школьный курс в таблицах / [составитель Тульнев Валентин Валентинович]. — 5-е изд. — Мінск: Современная школа: Кузьма, 2011. — 239 с. — 10050 экз. — ISBN 978-985-539-264-5 (Современная школа). — ISBN 978-985-453-426-8 (Кузьма).

Физика: 8-й класс: решение задач по учебнику «Физика. 8 класс» авторов Л. А. Исаченковой, Ю. Д. Лещинского, под редакцией Л. А. Исаченковой / [составитель А. А. Зубович]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 174 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-532-321-2.

Асноўныя прынцыпы фізікі

НИРС-2011: сборник материалов студенческой научной конференции, Брест, 28–29 апреля 2011 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина, Физический факультет; [под общей редакцией В. С. Сеержицкого]. — Брест: БрГУ, 2011. — 29 с. — 50 экз.

Опытка

Оптика неоднородных структур-2011: материалы III Международной научно-практической конференции, 16–17 февраля 2011 г., [Могилев / редколлегия: В. А. Карпенко (отв. ред.) и др.]. — Могилев: МГУ, 2011. — 383 с. — Часть текста на английском языке. — 75 экз. — ISBN 978-985-480-702-7.

Будова матэрыял Ядзерная, атамная, малекулярная фізіка

Углов, В. В. Радиационные эффекты в твердых телах: пособие для студентов физического, химического факультетов и факультета радио-

физики и компьютерных технологий, обучающихся по специальности 1-31 04 01 «Физика (по направлениям)» и 1-31 04 02 «Радиофизика» / В. В. Углов. — Мінск: БГУ, 2011. — 206 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-060-0 (в пер.).

Хімія. Крышталёграфія. Мінералогія

Борушко, И. И. Химический эксперимент: 9-й класс: тетрадь для практических работ и лабораторных опытов: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. И. Борушко. — Мінск: Сэр-Вит, 2011. — 35 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-548-3.

Борушко, И. И. Химический эксперимент: 11-й класс: тетрадь для практических работ и лабораторных опытов: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. И. Борушко. — Мінск: Сэр-Вит, 2011. — 39 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-549-0.

Врублевский, А. И. Химия: 8-й класс: решения задач к учебнику «Химия. 9 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов И. Е. Шимановича, Е. И. Василевской, О. И. Сечко / А. И. Врублевский. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 122 с. — 80-00 экз. — ISBN 978-985-532-217-8.

Фізічная хімія

Миронович, И. М. Термохимия, химическая кинетика и экономика топлива: учебно-методическое пособие по общей химии: [для студентов] / И. М. Миронович; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра химии. — Гомель: БГУТ, 2011. — 59 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-468-850-3.

Неарганічная хімія

Неорганическая химия: весь школьный курс в таблицах / [составитель Манкевич Нина Владимировна]. — 5-е изд. — Мінск: Современная школа: Кузьма, 2011. — 415 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-260-7 (Современная школа). — ISBN 978-985-453-422-0 (Кузьма).

Арганічная хімія

Органическая химия: весь школьный курс в таблицах / [составитель: С. А. Литвинова, Н. В. Манкевич]. — 4-е изд. — Мінск: Современная школа: Кузьма, 2011. — 383 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-261-4 (Современная школа). — ISBN 978-985-453-423-7 (Кузьма).

Біялагічныя навукі ў цэлым

Машенко, М. В. Биология: учебное пособие для 9-го класса учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / М. В. Машенко, О. Л. Борисов. — 3-е изд., переработанное. — Мінск: Народная асвета, 2011. — 207 с. — 93000 экз. — ISBN 978-985-03-1530-4 (в пер.).

Агульная экалогія. Біяцэнэалогія. Гідрабіялогія. Біягеаграфія

Итоги полевого сезона, 2010: материалы I Региональной научной зоологической конференции, посвященной Международному году биоразнообразия (Брест, 11 декабря 2010 г.) / [редколлегия: А. Н. Тарасюк и др.]. — Брест: Альтернатива, 2011. — 142 с. — 45 экз. — ISBN 978-985-521-225-7.

Матэрыяльныя асновы жыцця. Біяхімія

Кукулянская, Т. А. Биохимия: справочник студента: учебно-методическое пособие для студентов биологического факультета, обучающихся по специальности 1-31 01 01 «Биология» специализации 1-31 01 01-02 05 «Биохимия» / Т. А. Кукулянская, Н. М. Орел. — Мінск: БГУ, 2011. — 79 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-396-0.

Заалогія

Мартыненко, Л. П. Пособие для самоподготовки к практическим занятиям по разделу «Морфология, физиология и систематика животных»: для слушателей факультета профориентации и довузовской подготовки / Л. П. Мартынченко, М. Г. Лапухина; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 295 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-466-466-8.

ПРЫКЛАДНЫЯ НАВУКІ. МЕДЫЦЫНА. ТЭХНАЛОГІЯ Медыцынскія навукі

Анатомія. Анатомія чалавека. Параўнальная анатомія

Техника изготовления анатомических препаратов: руководство / [Э. И. Борзяк и др.]; под редакцией А. К. Усовича и Э. И. Борзяка; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 316 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-431-6.

Фізіялогія. Фізіялогія чалавека. Параўнальная фізіялогія

Козловский, В. И. Агрегация тромбоцитов: механизмы, методы исследования, клинические аспекты / Козловский В. И., Сероухова О. П. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 267 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-466-374-6.

Саваневский, Н. К. Роль сенсорных и эндокринной систем в регуляции поведения человека: учебно-методическое пособие для студентов 1-го курса психолого-педагогического факультета специальности «Психология» / Н. К. Саваневский, Г. Е. Хомич; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2011. — 99 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-473-695-2.

Физиология человека: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Медико-профилактическое дело», «Стоматология»: в 2 ч. / под редакцией А. И. Кубарко. — Мінск: Вышэйшая школа, 2010–2011. — ISBN 978-985-06-1787-3 (в пер.).

Ч. 2 / [А. И. Кубарко и др.]. — 2011. — 623 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-06-1954-9.

Гігіена ў цэлым. Асабістая гігіена і здароўе

Актуальные проблемы здорового образа жизни в современных условиях: республиканская научно-практическая конференция (Мінск, 27 мая 2011 г.): тезисы докладов / [редколлегия: Ю. М. Кашицкий (ответственный редактор) и др.]. — Мінск: Академия МВД Республики Беларусь, 2011. — 260 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-681-6.

Здоровый образ жизни: сборник статей. — Мінск: БГУ, 2011–

Вып. 9 / [редколлегия: В. М. Киселев (отв. ред.) и др.]. — 2011. — 207 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-485-470-7 (ошибоч.).

«Здоровье для всех», международная научно-практическая конференция (3; 2011; Пинск). Материалы III Международной научно-практической конференции «Здоровье для всех», г. Пинск, Республика Беларусь, 19–20 мая 2011 г. / [редколлегия: Шебеко К. К. (гл. редактор) и др.]. — Пинск: Полес'ГУ, 2011–

Ч. 1. — 2011. — 318 с. — Часть текста на белорусском языке. — 170 экз. — ISBN 978-985-516-157-9.

Ч. 2. — 2011. — 175 с. — 130 экз. — ISBN 978-985-516-158-6.

Ч. 3. — 2011. — 292 с. — Часть текста на английском, польском и украинском языках. — 150 экз. — ISBN 978-985-516-160-9.

Летунович, С. Тренировки для женщин: живот и бедра / Сабина Летунович; [перевод с немецкого А. Н. Гордиенко]. — Мінск: Попурри, 2011. — 124 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1242-9.

Хомич, Е. О. Большой подарок любимой женщине / [Хомич Елена Олеговна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 234 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-9453-8 (в пер.).

Чайлдерс, Г. Великолепная фигура за 15 минут в день! / Грив Чайлдерс [и Бобби Катс; перевод с английского — Е. А. Мартинкевич]. — Мінск: Попурри, 2011. — 206 с. — 20000 экз. — ISBN 978-985-15-1312-9.

Грамадскае здароўе і гігіена. Санітарыя

Безопасность, защита и действие человека в чрезвычайных ситуациях: методическое пособие по дисциплине «Защита населения и хозяйственных объектов в чрезвычайных ситуациях. Радиационная безопасность» / [М. М. Бражник и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра экологии. — Мінск: БГУИР, 2011. — 27 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-488-675-6.

Белорусское общество Красного Креста. Устав Белорусского общества Красного Креста: принят XV съездом ОКК БССР 17.04.1991: изменения и дополнения в Устав (Устав в новой редакции) приняты XXII съездом БОКК 20.05.2011. — Мінск, 2011. — 47 с. — 150 экз.

25 лет после Чернобыльской катастрофы. Преодоление ее последствий в рамках Союзного государства (г. Гомель, 12–13 апреля 2011 г.): материалы международной научно-практической конференции / под общей редакцией А. В. Рожко. — Гомель: РНПЦ РМиЭЧ, 2011. — 172 с. — Часть текста на английском языке. — 315 экз.

Единый российско-белорусский информационный банк данных по основному аспектам последствий Чернобыльской катастрофы: [бюллетень] / Департамент по ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Филиал «Белорусское отделение Российско-белорусского информационного центра по проблемам последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС», РНИУП «Институт радиологии», МЧС Республики Беларусь; [подготовили: В. А. Пряжко и др.; под общей редакцией О. М. Луговской]. — Мінск: Институт радиологии, 2010–

Вып. 1. — 2010. — 28 с. — 515 экз.

Каменков, В. П. Чернобыльская боль: [книга памяти] / В. П. Каменков. — Мінск: Зималетто, 2011. — 318 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6933-40-3.

Липовка, А. П. Права и гарантии молодым специалистам: методические рекомендации / [Липовка А. П., Купрейчик Н. И.]; Белорусский профсоюз работников здравоохранения, Рес-

публиканский комитет. — Мінск, 2011. — 55 с. — 6900 экз.

Обеспечение безопасности жизнедеятельности: проблемы и перспективы: сборник материалов V Международной научно-практической конференции курсантов, студентов и слушателей, 25–27 мая 2011 г.: в 2 ч. — Мінск: КИИ, 2011. — 110 экз. — ISBN 978-985-6839-82-8.

Ч. 1. — 234 с. — ISBN 978-985-6839-90-3.

Ч. 2. — 249 с. — Часть текста на английском, белорусском, немецком и французском языках. — ISBN 978-985-6839-99-6.

Решение чернобыльских проблем в рамках Союзного государства: 2006–2010: (итоговый бюллетень) / Департамент по ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь [и др.; фото: О. Н. Апанасюк, Н. В. Гашкова, А. Л. Шкут]. — Мінск: Институт радиологии, 2011. — 57 с. — 315 экз. — ISBN 978-985-6765-72-1.

Родненков, В. Г. Основы радиационной безопасности: учебно-методическое пособие для студентов инженерно-технических специальностей / В. Г. Родненков; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Физика». — Гомель: БГУТ, 2011. — 236 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-468-825-1 (в пер.).

Четверть века после Чернобыльской катастрофы: итоги и перспективы преодоления: Национальный доклад Республики Беларусь / Департамент по ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь; [составители: Черников Владимир Александрович и др.]. — Мінск: Институт радиологии, 2011. — 89 с. — 1015 экз. — ISBN 978-985-6765-69-1.

Фармакалогія. Агульная тэрапія. Таксікалогія

Бабушкин молитвенный лечебник: [христианские молитвы для исцеления, народные заговоры от болезней, древние рецепты здоровья и красоты]. — Мінск: Современное слово, 2011. — 222 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-443-664-7.

Бабушкины рецепты целебных алкогольных напитков / [составитель Пышнов Иван Григорьевич]. — 3-е изд. — Мінск: Современное слово, 2011. — 255 с. — 5010 экз. — ISBN 978

федра терапіі. — Мінск: Ковчег, 2011. — 31 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-7006-02-1.

Проблемы патоморфологической диагностики современных инфекций и других заболеваний: сборник научных статей II съезда патологоанатомов Республики Беларусь (Гомель, 26–27 мая 2011 г.) / редколлегия: А. Н. Лычиков и др. — Гомель, 2011. — 258 с. — 200 экз.

Чиж, Л. В. Экстренная медицинская помощь: практикум: учебное пособие для курсантов и слушателей высших учебных заведений по специальности «Предупреждение и ликвидация чрезвычайных ситуаций» / Л. В. Чиж, А. В. Воробей, Г. Ф. Ласута; Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Государственное учреждение образования «Командно-инженерный институт». — Мінск: Республіканскі цэнтр сертыфікацыі і экспертызы ліцэнзійруемых відаў дзейнасці МЧС Рэспублікі Беларусь, 2011. — 143 с. — 850 экз. — ISBN 978-985-6956-15-0 (в пер.).

Сардэчна-сасудзістыя захворванні

Леонова, Е. В. Патологическая система крови: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по медицинским специальностям / Е. В. Леонова, А. В. Чантурия, Ф. И. Викмонт. — Мінск: Вышэйшая школа, 2011. — 143 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1896-2.

Трисветова, Е. Л. Антигипертензивное лечение пациентов с высоким кардиоваскулярным риском: методические рекомендации / Е. Л. Трисветова. — Мінск: Ковчег, 2011. — 26 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-7006-04-5.

Захворванні дыхальнай сістэмы

Трисветова, Е. Л. Внебольничная пневмония: диагностика, лечение, профилактика, дифференциальный диагноз: методические рекомендации / Е. Л. Трисветова; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Белорусский государственный медицинский университет, 2-я кафедра внутренних болезней. — Мінск: Ковчег, 2011. — 46 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-7006-01-4.

Захворванні стрававальнай сістэмы

Зеньков, А. К. Хирургическое лечение холедиститов и их осложнений: курс лекций / [А. К. Зеньков]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2011. — 101 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-309-8.

Захворванні крывятворнай сістэмы, лімфатычнай сістэмы і залоз унутранай сакрэцыі

Косова, О. Лечимся дома: щитовидная железа: [естественные способы лечения и профилактики заболеваний щитовидной железы] / Оксана Косова. — 3-е изд. — Мінск: Современное слово, 2011. — 223 с. — 5010 экз. — ISBN 978-985-443-668-5.

Дэргматалогія. Скурныя хваробы

Козин, В. М. Дерматологические болезни: учебно-методическое пособие: [для студентов] / В. М. Козин; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 200 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-466-336-4.

Мяделец, В. О. Клинические и патоморфологические критерии псориатической эритродермии / В. О. Мяделец, В. П. Адашкевич, О. Д. Мяделец. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 218 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-452-1.

Неўрапаталогія. Неўралогія. Нервовая сістэма

Докукина, Т. В. Визуальная и компьютерная ЭЭГ в клинической практике / Т. В. Докукина, Н. Н. Мисюк. — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 187 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6976-80-6 (в пер.).

Первый припадок: клинико-организационные аспекты ведения пациента: пособие для врачей / Г. И. Наумова [и др.]; УЗ «Витебский областной диагностический центр», Витебский государственный медицинский университет, ГУО «Белорусская медицинская академия последипломного образования». — Мінск: Ковчег, 2011. — 70 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-7006-03-8.

Псіхіятрыя. Паталагічная псіхіятрыя. Псіхпаталогія

Климович, А. С. Медико-социальная экспертиза и реабилитация психических больных / А. С. Климович. — Мінск: Издательский центр БГУ, 2011. — 407 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-899-1 (в пер.).

Хірургія. Артапедыя. Афтальмологія

Дейкало, В. П. Реабилитация пациентов с поврежденными сухожилиями сгибателей пальцев кисти: учебное пособие / В. П. Дейкало, А. Н. Толстик; под редакцией В. П. Дейкало; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет, Кафедра травматологии, ортопедии и ВПХ. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 111 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-466-461-3.

Гінекалогія. Акушэрства

Зайцев, С. М. Главная книга о беременности и родах / Сергей Зайцев. — Изд. 6-е, стереотипное. — Мінск: Книжный Дом, 2011. — 382 с. — 5030 экз. — ISBN 978-985-17-0293-6 (в пер.).



Чытальная зала

Билет “туда” и “обратно”

“А ведь наша жизнь — вокзал. Вокзал огромный, сплошной, из которого нет выхода. Разве только в иной мир, в вечность. А там...” Что “там”? На этот вопрос можно найти ответ в книге Анатолия Резановича “Варшавский экспресс”, увидевшей свет в РИУ “Литература и Искусство”. На её страницах каждый желающий может пройтись по улицам столицы Польши и ощутить это “там” у берегов Вислы вместе с главным героем романа.

“Жизнь — вокзал, — грустно подумал Рудич, — а для меня — зал ожидания... Именно зал ожидания: жду чего-то хорошего, светлого, а такого всё нет и нет... Так-то...” Олег Рудич, сотрудник белорусского агентства по недвижимости, вы-

брал своим “залом ожидания” набережную — место поиска спокойствия. Только откуда ему было взяться, когда на душе у Рудича ещё оставались шрамы от войны в Афганистане, когда давила на психику неустроенная личная жизнь, когда надоела суетная работа, а тут ещё это — свалился на голову рюкзак с деньгами. Приятная неожиданность?..

“Евро практически постоянно раздваивали личность Рудича, противопоставляя и сталкивая в нём самые разные чувства, отчего сам он в последние дни и ночи находился в остром нервном напряжении, точно на войне, которая часто ставит человека перед непростым и опасным выбором: защищаться или нападать, жить или умереть?..” Вот только война, следствие чего — выбор, есть и в мирное время, и это подтверждается в книге Анатолия Резановича. Противостояние жестокости и сочувствия, принципов и “понятий”, чувств и деловых отношений — всё это составляет основу романа. Бесконечные разговоры о капитализме, социализме, СССР, приближенных к власти и о том, как было раньше и уж точно не будет теперь, — словно проводники в поезде под названием “Варшавский экспресс”.

Юлия ВОЛЧОК

Параўнальная медыцына. Ветэрынарыя

Диагностика и профилактика инфекционного ларинготрахеита птиц: монография / [В. С. Прудников и др.]; Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2010. — 166 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-416-1 (ошибоч.).

Клиническая диагностика болезней животных: практикум: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Ветеринарная медицина» / [А. П. Курдеко и др.]; под редакцией А. П. Курдеко, С. С. Абрамова. — Мінск: ИВЦ Минфина, 2011. — 399 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6993-31-5.

Інжынерная справа. Тэхніка ў цэлым

Працоўнае навучанне: тэхнічная праца: вучэбны дапаможнік для 6-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / [С. Я. Астрэйка і інш.]; пад рэдакцыяй С. Я. Астрэйкі. — Мінск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2011. — 157 с. — 6200 экз. — ISBN 978-985-465-805-6 (у пер.).

Республіканскае унітарнае прадпрыемства «Гомельскі завод «Гідропрывод»: посвящается 50-летию завода / [Министерство промышленности Республики Беларусь; фото Михаила Ковалева; автор текста Е. А. Кулицкий]. — Гомель: Вечерний Гомель-Медиа, 2011. — 97 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-90230-2-6 (в пер.).

Выправабаны матэрыялаў. Таварнаўстава.

Альтернативные источники сырья и топлива: тезисы докладов III Международной научно-технической конференции «Аист-2011», 24–26 мая 2011 г., Мінск, Беларусь / [редколлегия: В. Е. Агабеков и др.]. — Мінск: БГТУ, 2011. — 80 с. — Часть текста на английском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-530-075-6.

«Перспективные материалы и технологии», международный симпозиум (2011); Витебск: Международный симпозиум «Перспективные материалы и технологии», 24–26 мая 2011 г., [Витебск]: сборник статей. — Витебск: ВГТУ, 2011. — 232 с. — Часть текста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-481-236-6.

Проблемы современного материало-ведения: труды XV сессии Научного совета по новым материалам МААН, 27 мая 2010 г., г. Киев; [редколлегия: Бабаев А. В., Песецкий С. С., Плещакевич Ю. М.]. — Гомель: ИММС НАНБ, 2011. — 109 с. — 80 экз.

Агульнае машынабудаванне

Цеплавая рухавік ў цэлым. Атрыманне, размеркаванне і выкарыстанне пары. Паравыя машыны і катлы

Жихар, Г. И. Тепловой расчет парогенераторов: учебно-методическое пособие по выполнению курсового проекта по дисциплинам «Парогенераторы ТЭС» и «Котельные установки ТЭС» / Г. И. Жихар; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Тепловые электрические станции». — Мінск: БНТУ, 2011. — 247 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-502-5 (в пер.).

Каталог продукции-2011. Отопительное и нагревательное оборудование / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Научно-производственное республиканское унитарное предприятие «Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации» (БелГИСС). — Мінск: БелГИСС, 2011. — X, 97 с. — 20 экз.

Правила устройства и безопасной эксплуатации паровых и водогрейных котлов: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 27.12.05].

— 5-е изд., с изменениями и дополнениями. — Мінск: ДІЭКОС, 2011. — 193 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6743-70-5.

Электратэхніка

Вытворчасць, перадача і рэгуляванне электраэнергіі

80 лет белорусской энергосистеме / Министерство энергетики Республики Беларусь, Государственное производственное объединение электроэнергетики «Белэнерго». — Мінск, 2011. — 16 с. — 313 экз.

Черномашенцев, В. Г. Электрические машины: учебно-методическое пособие для самостоятельной проработки курса: [для студентов] / В. Г. Черномашенцев, В. А. Пацкевич, В. Н. Галушко; под редакцией В. Г. Черномашенцева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта. — Гомель: БГУТ, 2011 — ISBN 978-985-468-782-7.

Ч. 1: Трансформаторы. Асинхронные машины. — 2011. — 127 с. — 625 экз. — ISBN 978-985-468-783-4.

Электрычныя крыніцы святла

Козловская, В. Б. Электрическое освещение: учебник для студентов высших учебных заведений по специальности «Электроснабжение» / В. Б. Козловская, В. Н. Радкевич, В. Н. Сацукевич. — Мінск: Техноперспектива, 2011. — 542 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6591-74-0 (в пер.).

Радыётэхніка. Тэхніка электрамагнітных ваганняў

Полупроводниковые лазеры и системы на их основе = Semiconductor lasers and systems: 8-й Белорусско-Российский семинар, 17–20 May 2011, Minsk, Belarus: сборник статей / [редакторы: В. З. Зубелевич, В. К. Кононенко, Г. П. Яблонский]. — Мінск: ИФ НАН Беларуси, 2011. — 239 с. — Обложка и часть текста на английском языке. — 80 экз. — ISSN 2074-207X.

Сотский, А. Б. Теория оптических волоконных элементов: монография / А. Б. Сотский; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МГУ, 2011. — 455 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-480-697-6.

Электроніка. Фотаэлектроніка. Паскаральнікі часціц

Котов, Д. А. Базовые технологические процессы изготовления интегральных схем и микроэлектромеханических систем. Лабораторный практикум: учебно-методическое пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальностям «Микро- и наноэлектронные технологии и системы» и «Квантовые информационные системы» / Д. А. Котов, Ю. А. Родионов; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Мінск: БГУИР, 2011. — 43 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-425-7.

Просолович, В. С. Основы современных технологических процессов: курс лекций: [для студентов БГУ] / В. С. Просолович, Ю. Н. Янковский, Д. И. Бринкевич. — Мінск: БГУ, 2011. — 134 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-451-6.

Электрасувязь. Радыёсувязь

Мищенко, В. Н. Системы спутниковой навигации: учебно-методическое пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальностям «Многоканальные системы телекоммуникаций» и «Системы радиосвязи, радиовещания и телевидения» / В. Н. Мищенко; Министерство

образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Мінск: БГУИР, 2011. — 54 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-488-500-1.

Транспартванне, размеркаванне і захоўванне вадкасцей і газаў

Могилевоблгаз. Энергия добра, 1961–2011: [справочно-информационные материалы] / Министерство энергетики Республики Беларусь, ГПО «Белтопгаз», Могилевоблгаз; [под редакцией: А. И. Кушнаренко и др.; фото: А. В. Радченко, С. А. Шандроха; автор текста: Н. В. Вальнец]. — Могилев [т. е. Мінск]: Альтира — Живые краски, 2011. — 167 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6831-59-4 (в пер.).

Тэхналогія механапрацоўкі ў цэлым: працэсы, інструмент, абсталяванне і прыстасаванні

Долгих, А. М. Химико-термическая обработка материалов: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-36 01 01 «Технология машиностроения» специализаций 1-36 01 01 01 «Технология механосборочных производств» / А. М. Долгих; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 223 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-531-188-2.

Дэталі машын. Перадачы (механічныя). Пад’ёмна-транспартнае абсталяванне

Железко, Л. А. За доблестный труд: посвящается 60-летию со дня выпуска первого белорусского подшипника, 1951–2011 / Л. А. Железко; [редактор Алова Светлана Николаевна]. — Мінск: Белпринт, 2011. — 215 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-459-209-1 (в пер.).

Мезиторские правила по охране труда при эксплуатации подъемников: [утверждено Министерством труда и социальной защиты Республики Беларусь 25.06.04]. — 8-е изд. — Мінск: ДІЭКОС, 2011. — 58 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6743-71-2.

Повышение точности механических передач на основе компьютерного моделирования и использования технологий искусственного интеллекта: монография / [В. М. Пашкевич и др.]. — Могилев: Белорусско-Российский университет, 2011. — 138 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-492-086-3.

Сосновский, Л. А. Введение в трибофатику: [пособие для студентов механико-математического факультета, обучающихся по специальности 1-31 03 02 «Механика (по направлениям)»] / Л. А. Сосновский, М. А. Журавков, С. С. Щербачев. — Мінск: БГУ, 2010. — 77 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-518-401-1.

Горная справа

Заводу горного воска – 50. Все только начинается! / [ОАО «Завод горного воска»; автор вступительной статьи, предисловия, составитель – Н. И. Лазарева; фотография – Д. В. Хабаров]. — Молодечно: Типография «Победа», 2011. — 117 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6967-12-5 (в пер.).

Ваенная тэхніка.

Тэхніка ваенна-марскога флоту

Дорошкевич, О. Полная энциклопедия боевых танков и самоходных орудий / О. Дорошкевич; [художники: Б. Проказов, В. Лиско, К. Архипов]. — Москва: АСТ, Мінск: Харвест, 2011. — 383 с. — 3000 экз. — ISBN 978-5-17-04-7940-5 (АСТ). — ISBN 978-985-16-3677-4 (Харвест) (в пер.).

Международная научная конференция по военно-техническим проблемам, проблемам обороны и безопасности, использованию технологий двойного применения

(5; 2011; Минск). 5-я международная научная конференция по военно-техническим проблемам, проблемам обороны и безопасности, использованию технологий двойного применения (Мінск, 25–26 мая 2011 г.): тезисы докладов / [редакционный комитет: В. Е. Кратенко и др.]. — Мінск: БЕЛІСА, 2011. — 347 с. — Обложка и часть текста параллельно на русском и английском языках. — 65 экз. — ISBN 978-985-6874-14-0.

Попков, А. В. Подвижной радиовысотометр ПРВ 165М: пособие по дисциплине «Радиоэлектронные системы локализации военного назначения» для студентов и курсантов специальности 1-39 01 02 01 «Радиоэлектронные системы» / А. В. Попков, В. Ю. Романов, А. Е. През; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра радиоэлектронной техники ВВС и войск ПВО. — Мінск: БГУИР, 2011. — 106 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-488-593-3.

Резниченко, В. М. Устройство и эксплуатация СОЦ 9С18: пособие: [для курсантов] / В. М. Резниченко, И. А. Костеневич; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Мінск: ВА РБ, 2011 —

Ч. 1. — 2011. — 200 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6961-92-5. — ISBN 978-985-6961-92-5 (ошибоч.).

Шушков, В. Н. Боевые ножи / [Шушков Виктор Николаевич; художник В. В. Лиско]. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-16-8791-2 (в пер.).

Будаўніцтва і будаўнічая тэхніка. Агульная пытанні будаўнічай справы

Игнатюк, В. И. Строительная механика: пособие по дисциплине «Строительная механика» для слушателей Института повышения квалификации и переподготовки кадров специальности переподготовки 1-70 02 71 «Промышленное и гражданское строительство» / [Игнатюк В. И., Сырковашко И. С.]; Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет, Кафедра строительной механики. — Брест: БрГТУ, 2011. — 95 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-493-188-3.

Гідратэхнічнае будаўніцтва. Гідратэхніка ў цэлым

Богославич, П. М. Гидротехнические сооружения: учебно-методическое пособие для студентов-заочников специальности 1-70 04 03 «Водоснабжение, водоотведение и охрана водных ресурсов» / П. М. Богославич; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Гидротехническое и энергетическое строительство». — Мінск: БНТУ, 2011. — 80 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-525-459-2.

Санітарная тэхніка. Санітарна-тэхнічныя збудаванні. Водазабеспячэнне

Международный водно-химический форум (2010; Минск): Материалы Международного водно-химического форума, г. Минск, 17–20 мая 2010 г. / [редколлегия: А. В. Бильдюкевич — главный редактор и др.]. — Мінск: Белсанс, 2010. — 131 с. — 140 экз. — ISBN 978-985-6946-30-4.

Нормы времени на техническое обслуживание и ремонт водопроводных и канализационных сооружений: [утверждено Министерством жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь 31.12.10]. — Мінск: Институт «Белжиппроект», 2011 —

Ч. 1: Водопроводные и канализационные сети и сооружения. — 2010 (2011). — 330 с. — 90 экз.

Ч. 2: Сети электроснабжения, электрооборудование, контрольно-измерительные приборы, средства автоматизации и вспомогательные работы. — 2010 (2011). — 321 с. — 90 экз.

Тэхніка сродкаў транспарта. Наземныя сродкі транспарта (акрамя рэйкавых)

Гуськов, В. В. Основы эргономики и дизайн многоцелевых колесных и гусеничных машин: методическое пособие по дисциплинам «Теория трактора» и «Теория систем «местность-машина» для студентов специальностей 1-37 01 03 «Тракторостроение» и 1-37 01 04 «Многоцелевые гусеничные, колесные машины» автотракторного и военно-технического факультетов в 2 ч. / В. В. Гуськов, Д. В. Клютко, Л. В. Кухаренок; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Тракторы». — Мінск: БНТУ, 2011 — ISBN 978-985-525-619-0.

Ч. 1: Тракторы. — 2011. — 58 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-618-3.

Цеханский, С. П. 100 самых знаменитых и легендарных автомобилей мира, на которых каждый мечтает прокатиться / С. П. Цеханский. — Мінск: Харвест, 2011. — 239 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9456-9 (в пер.).

Электронные системы управления автомобилем: лабораторные работы (практикум) для студентов специальностей 1-37 01 06 «Техническая эксплуатация автомобилей» и 1-37 01 07 «Автосервис»: в 3 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Техническая эксплуатация автомобилей». — Мінск: БНТУ, 2007 — ISBN 978-985-479-723-6.

Ч. 2: Устройство и диагностирование датчиков и исполнительных механизмов автомобильных электронных систем управления /

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

Если вы хотите продать книгу из вашей домашней библиотеки или купить нужное вам издание, приложив купон, пожалуйста, обращайтесь к вашим издателям.

Заполните купон для бесплатного частного объявления о продаже или желаниии покупке книг, печатных периодических изданий.

ПРИМЕЧАНИЕ: объявления принимаются только при наличии вырезанного купона, а не его ксерокопии.

[составители: А. С. Гурский, Е. Л. Савич]. — 2011. — 90 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-541-4.

Авіяцыя і касманаўтыка

Зорны шлях: да 100-годдзя Барыса Кіта / Грамадскае аб'яднанне «Саюз беларускіх пісьменнікаў», Міжнароднае грамадскае аб'яднанне «Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына»; [укладанне Лідзіі Савік]. — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 110 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 300 экз. — ISBN 978-985-6976-65-3 (у пер.).

Панасюк, М. К. Соездзіям: к 70-летию со дня рождения Петра Ильича Климчука / Микола Панасюк. — 2-е изд., дополненное. — Брест: Брестская типография, 2011. — 15 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-524-086-1.

Лясная гаспадарка. Лесаводства

Кобринский опытный лесхоз: 70 лет: [История и современность / автор текста Вячеслав Корбут]. — Мінск: Логвинов И. П., 2011. — 196 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6991-33-5.

Леса и лесное хозяйство Беларуси = Forest and forestry of Belarus: справочно-информационные материалы / Министерство лесного хозяйства Республики Беларусь; [составитель Новицкая Ружена Евгеньевна; переводчик Н. Побойрушко; фото Р. Новицкой, О. Шарфанович]. — Мінск: Редакция журнала «Лесное и охотничье хозяйство», 2011. — 28 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 600 экз. — ISBN 978-985-90245-2-8.

Усеня, В. В. Лесная пирология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Лесное хозяйство» / В. В. Усеня, Е. Н. Каткова, С. В. Ульдинович; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Франциска Скорины, ГНУ «Институт леса НАН Беларуси». — Гомель: ГТУ, 2011. — 260 с. — 500 экз. (1-й з-д 100). — ISBN 978-985-439-531-9.

Сельская гаспадарка ў цэлым

Методические рекомендации по повышению эффективности основных отраслей сельского хозяйства на 2011–2015 годы / [А. В. Горбатовский и др.]; Республиканское научное единичное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Мінск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 87 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-71-2.

Арганізацыя і кіраванне сельскагаспадарчай вытворчасцю

Горуша, М. П. С селом породненны: (из истории Ивановской сельхозтехники: от МТС до ОАО «Ивановский райагросервис»); 70-летие образования Ивановской и Дружливичской МТС, 50-летие образования ОАО «Ивановский райагросервис» посвящается / Мария Горуша, Владимир Митрофанов. — Брест: Брестская типография, 2011. — 165 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-524-088-5 (в пер.).

Каган, А. М. Формирование эффективного механизма взаимодействия личных подсобных хозяйств и организационной потребительской кооперации / А. М. Каган, А. А. Гончаров; Белорусская государственная сельскохозяйственная академия. — Мінск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 251 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6925-69-9.

Охрана труда: лабораторный практикум: учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений / [В. Е. Кругленя и др.]; под редакцией В. Е. Кругленя. — Мінск: ИВЦ Минфина, 2011. — 154 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6993-29-2.

Охрана труда: практикум: учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений / [В. И. [т. е. В. Е.] Кругленя и др.]; под редакцией В. Е. Кругленя. — Мінск: ИВЦ Минфина, 2011. — 170 с. — 750 экз. — ISBN 978-985-6993-30-8.

Рекомендации по ведению экологического (биологического) земледелия в Республике Беларусь / [Ф. И. Привалов и др.]; РУП «Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию», РУП «Институт почвоведения и агрохимии», РУП «Институт защиты растений». — Мінск, 2011. — 26 с. — 212 экз.

Сельскагаспадарчыя пабудовы і збудаванні (эксплуатацыя і абсталяванне)

Научные разработки основных технологических процессов производства говядины для реконструируемых и модернизируемых комплексов различной мощности / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Республиканское единичное предприятие «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству»; [авторы-разработчики: А. Ф. Трофимов и др.]. — Мінск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 47 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6925-68-2.

Научные разработки основных технологических процессов производства молока для реконструируемых и модернизируемых ферм и комплексов промышленного типа / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Республиканское единичное предприятие «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству»; [авторы-разработчики: А. Ф. Трофимов и др.]. — Мінск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 23 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6925-67-5.

Открытие акционерное общество «Теплицмонтаж»: 25 лет: теплый климат вашего бизнеса. — Брест: Полиграфика, 2011. — 23 с. — 320 экз. — ISBN 978-985-6970-18-7.

Сельскагаспадарчыя машыны і прылады

Информационный бюллетень для обучения специалистов по продажам департамента региональных продаж РУП «Гомсельмаш» и субъектов товаропроизводящей сети / Производственное объединение «Гомсельмаш». — Гомель, 2011. — 97 с. — 300 экз.

Глебазнаўства. Глебавыя даследаванні

Агрохимические регламенты для повышения плодородия почв и эффективного использования удобрений / Комитет по сельскому хозяйству и продовольствию Витебского облисполкома, Коммунальное единичное производственное предприятие «Витебская областная проектно-исследовательская станция химизации сельского хозяйства»; [в составлении участвовали: Догель С. А. и др.]. — Витебск: Витебская областная типография, 2011. — 55 с. — 400 экз.

Полевая диагностика почв Беларуси: практическое пособие / Государственный комитет по имуществу Республики Беларусь, Национальная академия наук Беларуси, РУП «Институт почвоведения и агрохимии»; под редакцией Г. С. Цытрон. — Мінск: Учебный центр подготовки, повышения квалификации и переподготовки кадров землеустроительной и картографо-геодезической службы, 2011. — 174 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6960-02-7 (в пер.).

Агрятэхніка

ГУ «Государственная инспекция по испытанию и охране сортов растений»: — Орша: Оршанская типография, 2011. — 39 с. — 610 экз. — ISBN 978-985-90225-5-5 (ошибоч.).

Пашкоджанні раслін. Шкоднікі і хваробы раслін

Интегрированные системы защиты овощных культур и картофеля от вредителей, болезней и сорняков: рекомендации / [С. В. Сорока и др.]; РУП «Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию», Республиканское научное дочернее единичное предприятие «Институт защиты растений». — Невсж: Невсжская укрупненная типография, 2011. — 270 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6796-63-3 (в пер.).

Раслінаводства ў цэлым. Асобныя культуры

Патентование сортов растений в Республике Беларусь: аналитический обзор / [В. А. Бейня и др.; перевод: М. Г. Солодуко, Е. В. Грибок]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Государственное учреждение «Государственная инспекция по испытанию и охране сортов растений». — Мінск [т. е. Орша]: Оршанская типография, 2011. — 35 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-90225-8-6.

Сорта, включенные в Государственный реестр, — основа высоких урожаев / Министерство сельского хозяйства и продовольствия, ГУ «Государственная инспекция по испытанию и охране сортов растений». — Мінск, 2001.

Ч. 6 / [ответственный редактор В. А. Бейня]. — Белорусский Дом печати, 2011. — 188 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-6587-96-5.

Эффективное растениеводство: в теории и на практике: сборник статей / Полевая академия; [составитель В. В. Исаенко]. — Мінск: Наша Идея, 2011. — 159 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-90199-4-4.

Паляводства. Палявыя культуры і іх вытворчасць

Агротехника выращивания многолетних трав на семена: рекомендации / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Национальная академия наук Беларуси, РУП «НПЦ НАН Беларуси по земледелию», РУП «Институт мелиорации»; [подготовили: Дыбал В. С. и др.]. — Мінск, 2011. — 24 — 200 экз.

Применение удобрений при возделывании сои: научная разработка / Белорусский государственный технологический университет; [разработка: В. Н. Босак и др.]. — Мінск: БГТУ, 2011. — 21 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 50 экз.

Агародніна. Агародніцтва. Дэкарэтыўнае садоўніцтва

Большая книга огороdnика. — Мінск: Харвест, 2011. — 447 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-9512-2 (в пер.).

Жывёлагадоўля. Хатнія жывёлы і іх развядзенне

Научные разработки основных технологических процессов интенсивного выращивания ремонтного молодняка и племенных телок / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Республиканское единичное предприятие «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству»; [авторы-разработчики: А. Ф. Трофимов и др.]. — Мінск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2011. — 19 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6925-66-8.

Паляванне

Лиско, В. В. Охота / [Лиско Вячеслав Владимирович, Виноградов Алексей Николаевич, Шунков Виктор Николаевич]. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-8591-8 (в пер.).

Рыбалоўства. Рыбаводства

Ермакович, Д. И. Аквариум: [содержание и разведение аквариумных рыб]: иллюстрированная энциклопедия / [Ермакович Дарья Ивановна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 127 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-9212-1 (в пер.).

Мельников, И. В. Энциклопедия рыбак / [Мельников Илья Валерьевич, Сидоров Сергей Александрович]. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7354-0 (в пер.).

Хатняя гаспадарка. Дамаводства

Нормативы численности руководителей, специалистов, служащих и рабочих гостиничного хозяйства и работников общественного питания / Министерство жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь, Научно-исследовательское проектно-исследовательское республиканское единичное предприятие «Институт «Белжилпроект». — Мінск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 16 с. — 90 экз.

Харчаванне. Гатаванне ежы

Блины и блинчики. — Мінск: Харвест, 2011. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-6359-6.

Блюда на каждый день. — Мінск: Харвест, 2011. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-6360-2.

Бортник, О. И. Все алкогольные напитки

и коктейли мира / [Бортник Ольга Ивановна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 239 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-4743-5 (в пер.).

Бучкина, Л. И. Лучшие рецепты домашней кулинарии: [460 оригинальных рецептов и советов по приготовлению от опытных хозяек и шеф-поваров] / Л. И. Бучкина. — Мінск: Красико-Принт, 2011. — 95 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-451-624-1.

Гордиевич, Д. И. Суши: [рецепты приготовления суши]: иллюстрированная энциклопедия / [Гордиевич Дарья Ивановна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 126 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-6308-4 (в пер.).

Ермакович, Д. И. 100 самых знаменитых алкогольных напитков и коктейлей мира / [Ермакович Дарья Ивановна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 287 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-9224-4 (в пер.).

Пиццы: лучшие рецепты. — Мінск: Харвест, 2011. — 35 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-2297-5.

Салаты: 1000 самых вкусных. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-8441-6 (в пер.).

1000 лучших рецептов домашней кухни. — Мінск: Харвест, 2011. — 478 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-6491-3 (в пер.).

Функ, Я. И. Инкотерм 2010: комментарий / Я. И. Функ. — Мінск: Дикта, 2011. — 51 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-588-0.

Чудо домашней кухни. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-7311-3 (в пер.).

Прадметы асабістага ужытку.

Вядзеныя хатнія гаспадаркі

Андрукович, М. К. Вязание: справочник рукодельницы / М. К. Андрукович. — Мінск: Минсктиппроект, 2011. — 245 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6735-85-4.

Балашова, М. Я. Вязание: 500 волшебных узоров на любой вкус / [Балашова Мария Яковлевна, Семенова Юлия Петровна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8761-5 (в пер.).

Балашова, М. Я. Вязание крючком: 255 лучших образцов и узоров / М. Я. Балашова. — Мінск: Харвест, 2011. — 111 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-7443-1 (в пер.).

Балашова, М. Я. Вязание крючком, вязание на спицах: лучшие образцы и узоры / М. Я. Балашова. — Мінск: Харвест, 2011. — 111 с. — 50-00 экз. — ISBN 978-985-16-7357-1 (в пер.).

Чернышева, Л. А. Энциклопедия кройки и шитья / [Чернышева Людмила Александровна]. — Мінск: Харвест, 2011. — 159 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-3833-4 (в пер.).

Тэлекамунікацыя і дыстанцыйнае кіраванне

Бизнес-Экспорт, 2011 = Business-Export, 2011: телефонный справочник / [составители: Андриянов Д. В. и др.; перевод: А. А. Ильясевич]. — Мінск: Бизнес-Информ, 2011. — 303 с. — Часть текста параллельно на английском и русском языках. — 500 экз. — ISBN 978-985-90221-7-3.

Гродненская область. Исполнительный комитет. Финансовое управление. Телефонный справочник / Финансовое управление Гродненского облисполкома. — Гродно: Гродненская типография, 2011. — 51 с. — 200 экз.

Контакт! Волковыск, 2011: телефонный справочник / [составители: Акулова Г. и др.; фото: Веруш А. П.]. — Мінск: Белфакта Медиа, 2011. — 113 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-64-63-82-5.

Контакт! Жлобин, 2011: телефонный справочник / [составители: Акулова Г. и др.]. — Мінск: Белфакта Медиа, 2011. — 119 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6463-81-8.

Контакт! Пинск, 2011: телефонный справочник / [составители: Акулова Г. и др.; фото: Дыбовский А. Л.]. — 2-е изд. — Мінск: Белфакта Медиа, 2011. — 145 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-6463-80-1.

Минск: информационный каталог, 20-11/2012 / [составители: Абрамович А. А. и др.]. — Мінск: Деловые Идеи плюс, 2011. — 445 с. — 4000 экз. — ISBN ISSN 2221-3244.

СМІ ў Беларусі: XV Международная специализированная выставка, Республика Беларусь, г. Мінск, 4–7 мая 2011 г.: каталог. — Мінск: Дом прессы, 2011. — 127 с. — Часть текста на белорусском языке. — 800 экз.

Цветков, В. Ю. Биллинг-управление трафиком мультисервисной сети: методическое пособие по курсу «Документальные службы и терминальные устройства телекоммуникаций» для студентов специальности «Сети телекоммуникаций» всех форм обучения / В. Ю. Цветков, Ю. В. Смирнов, А. Н. Кулешевский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра сетей и устройств телекоммуникаций. — Мінск: БГУИР, 2011. — 48 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-488-579-7.

Транспарт. Паштовая сувязь

Экология и ресурсосбережение на транспорте: учебник для студентов высших учебных заведений по автотранспортным специальностям / [М. М. Болбас и др.]; под редакцией М. М. Болбаса. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 295 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-471-439-4 (в пер.).

Дарожны (бязрэікавы) транспарт

Аземша, С. А. Тренинг-конспект курсанта автошколы в иллюстрациях, таблицах и схемах: согласовано с Управлением ГАИ МВД Республики Беларусь / С. А. Аземша, В. А. Марковцев, С. Л. Лапский. — Мінск: Издательство Грещова, 2011. — 57 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6826-89-7.

БАМАП Инфо Плюс, 2011: справочник по состоянию на 30.04.2011 г. / Ассоциация международных автомобильных перевозчиков «БАМАП»; [составители: Г. Б. Дашкевич, Т. В. Власова, А. А. Котковская]. — Мінск: Парадокс, 2011. — 200 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 1000 экз. — ISBN 978-985-451-259-4.

Методическое пособие по заполнению книжки МДП / Ассоциация международных автомобильных перевозчиков «БАМАП», курсы повышения квалификации кадров «БАМАП-ВЕДЫ»; [составители: Г. Б. Дашкевич и др.; под общей редакцией Н. И. Борового]. — Мінск: Парадокс, 2011. — 32 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-451-256-3.

Режим труда и отдыха водителей, осуществляющих международные автомобильные перевозки. Аналоговые и цифровые тахографы: учебно-методическое пособие / Ассоциация международных автомобильных перевозчиков «БАМАП», курсы повышения

квалификации кадров «БАМАП-ВЕДЫ»; [составитель Г. Б. Дашкевич; под общей редакцией Н. И. Борового]. — Мінск: Парадокс, 2011. — 47 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-451-260-0.

Сборник нормативных правовых актов, регулирующих автомобильные перевозки грузов и пассажиров / [Ассоциация международных автомобильных перевозчиков «БАМАП»; составители: Г. Б. Дашкевич, Н. Н. Борисенко; под общей редакцией Н. И. Борового]. — Изд. 3-е, переработанное и дополненное. — Мінск: Парадокс, 2011. — 413 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-451-257-0 (в пер.).

6-й конкурс профессионального мастера водителя магистральных автопоездов (региональные этапы) / [Ассоциация международных автомобильных перевозчиков «БАМАП»]. — Мінск, 2011. — 68 с. — 600 экз.

Экзаменационные билеты (тематические) для подготовки к теоретическим экзаменам водителей транспортных средств категорий «А» и «В»: составлены с учетом дополнений и изменений, внесенных в Правила дорожного движения Указом Президента Республики Беларусь от 25.11.2010 г. № 611: согласовано с Управлением ГАИ МВД Республики Беларусь: согласовано с УП «Белтехосмотр» / [Дерман В. М. и др.]. — Мінск: Тонтик, 2011. — 79 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-6806-97-4.

Бухгалтэрыя. Бухгалтарскі ўлік

Ишук, О. Ю. Учет запасов: ИПБ № 133 + МСФО IAS 2 / О. Ю. Ишук, А. В. Бугаев. — Мінск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2011. — 98 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6937-29-6.

Рекомендации по формированию затрат и калькулированию тарифов на платные услуги по заказам населения, предоставляемые организациями Министерства жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь / Министерство жилищно-коммунального хозяйства Республики Беларусь, Научно-исследовательское республиканское единичное предприятие «Институт «Белжилпроект». — Мінск: Институт «Белжилпроект», 2011. — 55 с. — 90 экз.

Кіраванне. Эканоміка прадпрыемстваў

Алексеев, Н. А. Экономика промышленного предприятия: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям «Экономика и управление на предприятии», «Экономика и организация производства», «Маркетинг», «Менеджмент» / Н. А. Алексеев, И. Н. Гурова. — 2-е изд., дополненное и переработанное. — Мінск: Издательство Грещова, 2011. — 258 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6954-24-8.

Максименко, Н. В. Внутрифирменное планирование: учебник для студентов высших учебных заведений по специальности «Экономика кибернетики» / Н. В. Максименко. — Мінск: Высшая школа, 2011. — 458 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-06-1960-0.

Хімічная тэхналогія ў цэлым

Каталог продукции-2011. Оборудование для фильтрации и очистки жидкостей или газов / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь, Научно-производственное республиканское единичное предприятие «Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации» (БелГИСС). — Мінск: БелГИСС, 2011. — X, 160 с. — 12 экз.

Харчовая прамысловасць

ОАО «Скидельский сахарный комбинат, 60 лет: (1951–2011). — 14 с. — 1000 экз.

Шкляная і керамічная прамысловасць. Вытворчасць вяжучых

Опекунов, В. В. Пористые бетоны: монография / В. В. Опекунов; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2011. — 193 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-515-409-0.

Тэкстыльная прамысловасць

Бондарева, Т. П. Технология производства тканей: учебное пособие для учащихся профессионально-технического образования по специальности «Технология производства тканей» (квалификация «ткач») / Т. П. Бондарева, В. В. Невский. — Мінск: Беларуская Энциклопедия, 2011. — 334 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-11-0565-2 (в пер.).

Прамысловасць высокамолекулярных рэчываў

Процессы и оборудование для получения гетероцепных термопластичных полимеров: учебно-методическое пособие по курсу «Оборудование заводов химических волокон» для студентов специальности 1-48 01 02 Химическая технология органических веществ, материалов и изделий специализации 1-48 01 02 02 Технология химических волокон / Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет продовольствия, Кафедра химической технологии высокомолекулярных соединений; [составители: И. Н. Жмыхова, Е. А. Рогова, М. В. Стефаненко; научный редактор: Л. С. Гальбрайт]. — Могилев: МГУП, 2011. — 157 с. — 55 экз. — ISBN 978-985-6979-18-0.

Кавальская справа. Каваныя вырабы. Жалезныя скабяныя вырабы

Мастак і кніга

Рыта Цімохава: “Даўно хацела папрацаваць з фантастычнымі сюжэтамі”

Нагодай нашай гутаркі з мастачкай стала з’яўленне ў РВУ “Літаратура і Мастацтва” кнігі Н. Голубевай “Казкі цётчкі Руф”, якую аздобіла Рыта Цімохава.

— Як лёс звёў вас з Наталляй Голубевай?

— У РВУ ўбачылі свет праілюстраваныя мною “Казкі дзяцей Беларусі”, двухмоўныя — на рускай і нямецкай, частку тыражу набыла Германія. Калі Наталля Голубева прынесла сюды сваю кнігу казак, вырашылі прапанаваць мне аздобіць і гэта выданне. Спадарыня Голубева адразу сказала, што хоча бачыць кнігу еўрапейскага

— Колькі доўжылася ваша праца? І што было першым крокам?

— Праца над кнігай ішла паўгода. Пачынала паслядоўна — ішла па тэксце. Раблю агульны макет, прыкладна размяркоўваю ілюстрацыі. Для мяне заўсёды важна, каб макет адной кнігі не быў падобны да іншай, якую я рабіла.

Спачатку трэба было знайсці вобраз цётчкі Руф. Наталля Аляксандраўна хацела, каб гэта была еўрапейская жанчына, хоць і цётчуха, але не сталага веку, а гадоў 30—40, інтэлігентная, адукаваная. Каб, нягледзячы на тое, што жыве ў лесе, мела дом з камінам — нешта кшталту катэджа. Я адштурхнула ад пачатку (мяне заўсёды прывабліваў вобраз жанчыны XIX стагоддзя — адукаванай у гуманістычных традыцыях таго часу, прагрэсіўных поглядаў, якая магла сябе падаць ва ўсіх адносінах, насіла даволі дэмакратычныя касцюмы і ў той жа час прытрымлівалася традыцый).

Вобраз галоўнай гераіні паўплываў і на астатнія. Звяры ў лясным кагэджы апранутыя адпаведна. Задача была не з простых. Калі апранаеш казачных герояў (жывёл, у прыватнасці), трэба захаваць адпаведны стыль, каб створаныя мастаком персанажы не выпадалі з агульнай стылістычнай канцэпцыі.

— Наколькі супала ваша канцэпцыя з аўтарскай?

— Так, гэта не зусім проста — працаваць з аўтарам, які стварыў сваіх герояў, у яго склаліся адпаведныя ім тыпы, сваё ўяўленне. І калі ён бачыць тое, што намалюваў мастак, гэтыя ўяўленні могуць не супадаць. А вынік бывае розны: іншым часам поўнае захапленне і давер, а можа стацца і зусім наадварот. Мы знайшлі паразуменне. Каб не быць у дысанансе з аўтарам, мне прыйшлося прыслухоўвацца да яе пазіцыі, але я ўдзячная і прыемна здзіўленая тым, што Наталля Аляксандраўна прыняла і маё бачанне герояў казкі, якое, магчыма, напачатку працы не заўсёды супадала з аўтарскім.

— Якіх герояў кнігі вам было асабліва цікава маляваць?

— Вельмі цікавыя героі кнігі, і асабліва натхніла казка “Таямніцы зямлі Артаніі”. Героі, пра якіх толькі

можа марыць мастак: чараўнікі, падземныя хады, краіна, згубленая ў часе, станючыя і адмоўныя персанажы.

Лёгка было ілюстраваць казку пра мудрую жабу Эрму, якая змагалася за сваё балота. Па сутнасці кожны з нас змагаецца за прастору свайго існавання: каб яно не было забурджаным. Гэта гісторыя — добрая нагода паразважаць пра экалогію душы чалавека. Чалавек не можа існаваць у адрыве ад прыроды. Калі ён гуманіст, павінен дбаць пра экалогію, разумець, што душой надзелены і жывёлы, і камяні, і вада.

Галоўны герой адной з самых цікавых казак — Чыртай, які нёс адказнасць за лёс зямлі Артаніі. На яго капелюшы я намалювала гэту згубленую зямлю.

Былі ўлічаныя просьбы аўтара пры афармленні казкі “Нерпа — царыца ільдоў”. Адна з любімых тэм Наталлі Аляксандраўны (яна пабывала ў Арктыцы).

У аснове казкі “На замкавых руінах” — рэальныя гістарычныя падзеі з жыцця каралевы Боны. Паданне звязана з Рагачоўскім замкам, яго выяву я і зрабіла на старонках кнігі, як старажытную гравюру. (Ну а карта зорнага неба — фантазія мастака.)

Цікава было рабіць вобраз пажа — хлопчыка Эрнея, якому прыйшлося прайсці праз розныя выпрабаванні, і добрага духа Базана.

— У канцы кнігі ёсць партрэт цётчкі Руф і фота аўтара, а чаму ні партрэта, ні фота мастачкі, толькі пазначана, што малюнкі вашы?

— Гэта было маё жаданне. Няхай будзе інтрыга.

— У кнігі плануецца працяг — нас чакае прадукцыя “Слодыча” з выявамі герояў і картай-гульні, з якой можна падарожнічаць па краіне Артаніі. А вы не супраць распрацаваць вобразы для камп’ютарнай гульні па матывах казак?

— Чаму б і не, калі надарыцца такая магчымасць.

Гутарыла
Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

На здымках: такія ўбачыла героі кнігі Н. Голубевай “Казкі цётчкі Руф” мастачка Рыта Цімохава.



кшталту. А я даўно хацела папрацаваць з фантастычнымі сюжэтамі. У выдавецтвах даводзілася рабіць дзіцячыя казкі, часта вершаваныя — для малодшага школьнага ўзросту: крыху іншая манера, больш стылізаваная для дзяцей, яркія фарбы. Упэўнена, калі пакупнік бярэ ў рукі дзіцячую кнігу, спачатку ўсё ж такі глядзіць на ілюстрацыі. І прываблівае тое выданне, на старонках якога знойдзецца, напрыклад, чароўная капа, на якой сядзіць птушка ў капелюшы з адмысловым упрыгажэннем.

Тут больш класічны сюжэт (з элементамі стылю фэнтэзі, адпаведна і ілюстрацыі выкананы ў класічнай манеры, але пры гэтым тэкст дазваляе мастаку праявіць творчы падыход у афармленні, пафантазіраваць). З’явілася магчымасць даць стрыманы высакародны колеры. Казкі класічнага кшталту. Аўтар старалася рабіць кніжку на аснове і народных паданняў, і беларускай гісторыі, упліваючы ў гэту канву гісторыю Еўропы, каб падкрэсліць, што Беларусь — еўрапейская краіна і яе культура цесна звязана з культурай іншых краін.



Пад вокладкай

Марына ВЕСЯЛУХА



Кисель, В. П. **Памятники истории и культуры Республики Беларусь: пособие** / В. П. Кисель. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 296 с.

Вучэбны дапаможнік падрыхтаваны ў адпаведнасці з патрабаванням адукацыйнага стандарта па спецыяльнасці “Турызм і гасціннасць”. У кнізе разглядаюцца пытанні, што раскрываюць змест прыкладнага тэматычнага плана дысцыпліны “Помнікі гісторыі і культуры Рэспублікі Беларусь”. Але дадзеная кніга не сумны і нудны дапаможнік, гэта і цікавае чытванне для аматараў нашай мінуўшчыны, бо гаворка ў выданні вядзецца пра помнікі археалогіі і гісторыі, архітэктуры даваеннага і пасляваеннага часу.



Соколова, М. А. **Общественные движения на территории Беларуси (XIX — начало XX в.): историография, методические принципы исследования** / М. А. Соколова. — Минск: Беларуская навука, 2011. — 448 с.

У манаграфіі кандыдата гістарычных навук, старшага навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі

НАН Беларусі Мар’яны Сакаловай аналізуецца гісторыя грамадскіх рухаў на тэрыторыі Беларусі ў азначаны перыяд. Асноўны змест кнігі складае канцэптуалізацыя грамадскіх рухаў як аб’екта даследавання і структураванне на гэтай аснове прадметнага поля вывучэння аб’екта. Кніга змяшчае шэраг прынцыпова новых гістарыяграфічных і тэарэтыка-метадалагічных распрацовак.



Данільчык, А. Сон, які немагчыма забараніць: вершы / Аксана Данільчык. — Минск: Кнігазбор, 2011. — 168 с.

“Калі б я была ўпэўнена, / што ты так сумуеш без мяне / гэтаксама, як я без цябе, / то напісала б доўгі ліст, / у якім згадала б пра зорку / і пра майскага жука, / пра вершы, / што нагадваюць лабірынты...” Новая кніга паэзіі Аксаны Данільчык — гэта актуальная еўрапейская паэзія з глыбока асабістымі і блізкімі кожнаму, хто спрабуе адказаць на вечныя пытанні, вобразамі, думкамі і ідэямі. Каханне, горад, снег, неба, вакзал, замак у Міры натхняюць паэтку на творчасць. Асобны раздзел “Італія з любоўю” склалі пераклады паэзіі з італьянскай мовы.



Мартел, Я. **Беатриче и Вергилий** / Янн Мартел; пер. с англ. А. Сафронова. — Москва: Эксмо; Санкт-Петербург: Доміно, 2011. — 192 с.

“Другі раман Генры, таксама выдадзены пад псеўданімам, меў поспех. Ён атрымаў усялякія прэміі і быў перакладзены на тузін моў. З розных канцоў свету сыпаліся запрашэнні на “прэм’еру кнігі” і літаратурныя фестывалі; раман прынялі ў незлічонных школьных і чытацкіх гуртках, яго бралі ў дарогі пасажыры цяжкіх і самалётаў, а Галівуд збіраўся экранізаваць, і іншае, і іншае”. Што будзе з пасляховым пісьменнікам Генры далей? Як заўсёды, пасля вялікага творчага поспеху прыходзіць крызіс. Ён пераяздае ў безыменны мегаполіс, наймаецца ў амагарскую тэатральную трупку і працуе афіцыянтам у шакаладніцы. Але аднойчы, як гэта заўсёды бывае, ён атрымлівае па пошце дзе пасылкі — наведлу Флабера і рукапіс няскончанага п’есы “Беатрычэ і Вергілій”, якую Генры павінен дапісаць.

Водзукі дасылаюць на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

Кнігі для агляду прадастаўлены магазінам “Кніжны салон”. Тэл. 385-60-89.

Два апавяданні



Навум Гальпяровіч

і прэтэндаваў на залічэнне ў штат творчых работнікаў. Таму, завітаўшы ў кабінет рэдактара напярэдадні канцэрта, прапанаваў яму напісаць артыкул пра “Песняроў”.

Іван Фёдаравіч, былы партызан, чалавек суровы, старой закалкі, запытаўся: — Якія гэта “Песняры”? Што песні беларускія каверкаюць?

— Не каверкаюць, — горача запярэчыў я, — наадварот — прапагандуюць сярод моладзі ў сучаснай апрацоўцы!

— Добра, пішы. Толькі ўжо надта не захапляйся. Паглядзім, якія гэта “Песняры”.

Дарэчы, некаторыя нашы супрацоўнікі, асабліва старэйшага ўзросту, ужо не раз выказваліся, што, маўляў, нейкія “Песняры” псуюць народныя мелодыі, крыўляюцца на сцэне...

Мулявіна за гадзіну да канцэрта я знайшоў у рэпетыцыйнай зале самага вялікага ў той час у Полацку канцэртнага будынка — Дома афіцэраў.

Гэта было маё першае інтэрв’ю з прыезжай зоркай, і я вельмі хваляваўся: як сустрэне мяне, дзевятнаццацігадовага юнака, папулярны артыст.

Уладзімір Георгіевіч аказаўся вельмі простым і адкрытым. Не спяшаючыся, ён стаў распавядаць пра сяброў па сцэне, пра гастролі...

Калі ж я загаварыў пра польскія гурты, ён прыкметна зацікавіўся. Яму, відавочна, было прыемна, што я разумею творчую канцэпцыю “Песняроў”, з’яўляюся іх гарачым прыхільнікам. Яшчэ раз хачу падкрэсліць, што далёка не ўсе спачатку прынялі і зразумелі маладых артыстаў.

— Можна, сам вершы пішаць? — запытаўся Мулявін і, пачуўшы станоўчы адказ, сказаў: — Прышлі на наш адрас у філармонію. Можна, што і атрымаецца. Беларускія тэксты нам вельмі патрэбныя.

А потым быў канцэрт. І славуць “Касіў Ясь канюшыну”, і “Александрына”, і “Ты мне вясною прыснілася”... І пасля кожнай песні — авацыі, крыкі “брава”.

Матэрыял для газеты атрымаўся досыць вялікі і, нягледзячы на папярэджанні рэдактара, захоплены. Ён, праўда, яго трохі падправіў, выкінуўшы некаторыя развагі і незразумелыя для яго музычныя тэрміны.

А яшчэ прыблізна праз год у тым жа Доме афіцэраў я зноў гутарыў з Мулявіным. На сустрэчу прыхапіў шшытак з вершамі, бо паслаў у філармонію так і не рашыўшы. Даслаў толькі выразку з газетным матэрыялам.

На гэты раз трапіць за кулісы было значна цяжэй — натоўп прыхільніц літаральна атакоўваў служэбны ўваход.

Крыху раздабрэлы Мулявін сустрэў мяне як старога знаёмага:

— А, прывітанне! Тую тваю нататку мы на дошку аб’яў у філармонію павесілі. Дзякуй за падтрымку. А вершы чаго не даслаў?

Я моўчкі працягнуў яму шшытак.

— Нічога не абяцаю, але паспрабую нешта зрабіць. Дарэчы, ты Пятрэнку ведаеш?

Мікалай Пятрэнка, самадзейны кампазітар, аўтар музыкі славуць ужо на той час песні “Ручнікі” працаваў завучам у Полацкім педвучылішчы.

— Ведаю, канечне.

— Мы запрасілі яго на канцэрт. Паслухаеш, як зрабілі яго “Ручнікі”.

Зала на канцэрте зноў была паўноткай. “Ручнікі” выклікалі цэлы шквал апладысмантаў. Асабліва глядачы пляскалі, калі Мулявін, спустыўшыся ў залу, вывеў на сцэну Мікалая Макаравіча. У таго слёзы стаялі ўваччу. Не раз Пятрэнка, з якім мы потым пасябравалі, угадваў гэты хвалючы для яго момант.

Пасля канцэрта я зноў зайшоў за кулісы. Разгарачаны Мулявін адчытваў за нешта аднаго са сваіх музыкантаў. Той, чырвоны ад сораму, бо непадалёк тоўпіліся дзяўчаты, нясмела апраўдваўся, а Мулявін не спыняўся:

— Не пацярплю разгільдзяйства! “Песняром” стаў не дзеля таго, каб перад дзяўчатамі красавацца!

Дарэчы, той музыкант праз пэўны час і сышоў з “Песняроў”, з’ехаўшы ў адзін з малавядомых маскоўскіх ансамбляў.

Заўважыўшы мяне, Уладзімір Георгіевіч перарваў гутарку і падышоў да мяне. Паціснуў руку на развітанне:

— Будзеш у Мінску, заходзь. Вершы абавязкова пагляджу.

Больш я з Мулявіным не сустракаўся, хоць на канцэртах і ў Полацку, і ў Мінску бываў не раз. І тыя сціплыя мае радкі не сталі іх песнямі, але я пра гэта не шкаду.

Важна, што яго цудоўныя песні жывуць. Як і наша мова, якой ён, рускі чалавек, прысвяціў сваё выдатнае жыццё.

Палата

У кожнага ёсць свая рэчка. Як у кожнага полацкага мальчика свой Полацк. Памятаю, я сказаў гэта, прачытаўшы кнігу земляка-літаратара. Яму паслужліва перадалі мае словы невядома ў якой інтэрпрэтацыі, і ён пакрыўдзіўся. Нават у інтэрв’ю сказаў, што мы хоць і нарадзіліся з ім у адным радзільным доме, ды калі кошка нарадзіла сваіх кацянят у печы, то гэта не значыць, што ўсе яны — піражкі. Я яму дарую, бо ён усё-такі любіць не толькі свой, але і мой, наш родны горад, які вышэй за ўсе спрэчкі і звады, бо ён — Полацк. І ёсць рэчка Палата — зусім не такая магутная і велічная, як Дзвіна, але ж дарагая і блізкая майму сэрцу, як маці або каханая.

Гэта сёння яе, як кажуць, і верабей можа перайсці, а я ж у ёй тануў, а хлопцы-аднакласнікі ныралі з вышкі ў яе жоўтую ваду.

Але пра гэта пазней. А спачатку — пра дзяцінства. Першы раз мой дзядзька, мамін брат, які прыежджаў да нас з Ленінграда, вадзіў мяне плаваць на Палату, калі мне было пяць гадоў. За лясным тэхнікумам, каля Спаса-Ефрасінеўскага манастыра быў такі стыхійны пляжык, куды хадзілі дарослыя і дзеці. Там, ля невялікага астраўка, рэчка як бы раздвойвалася, і ў месцы, дзе яна зноў злучалася ў адну плынь, было досыць шырока і глыбока.

Ды не ўсе палатоўскія берагі былі такія пакатыя і травяністыя. Часам яны падымаліся высока, зарослыя хмызняком і вербамі, і зверху рэчка здавалася вузкай імклівай стужкай, якая гайдалася пад парывамі ветру. Імклівай яшчэ і таму, што нават вада ў Палаце не замярзала, нягледзячы ні на якія маразы.

Мы жылі па правы бераг Палаты, а па той была прыгарадная вёска Слабада, стары млын, блізкі чыгуначны вакзал, потым рэчка паварочвала да Чырвонага маста, які прапускаў яе паўз старажытнае гарадзішча да велічнай і паўнаводнай Дзвіны. Гэтае месца, дзе Палата ўпадае ў Дзвіну, трэба апісваць асобна, і я баюся, што ў мяне не хопіць фарбаў, каб перадаць усю тую велічную прыгажосць. Асабліва, калі стаіш на вісячым мосце, які злучае цэнтральную частку горада з Запалоццем. З аднаго боку — высокі бераг і строма, на якой высіцца Сафійскі сабор, з другога — драўляныя хаты Запалоцця, поймавыя лугі з пахучым разнатраўем... Такім чынам сабор стаіць адначасова і на беразе Палаты, і на беразе Дзвіны. Толькі нашы разумныя продкі маглі выбраць такое цудоўнае месца.

На беразе Палаты жыў і мой школьны сябар, чорны ад летняга загару і добры, як Дзядзька Том з любімай кніжкі. І хатка ў яго, дзе ён жыў з маці і сястрой, была падобна на хіжыну, бо было ў ёй толькі два невялічкія пакоі і куханька, а столь такая нізкая, што нават я са сваім ростам лёгка даставаў да яе рукой. Колькі разоў бываў я ў гэтай хатцы, колькі разоў было ў ёй перагаворана, колькі вершаў перадэкламавана...

Хто мог тады падумаць, што праз столькі год сябрук мой застанецца жыць у хаце адзін, што ён, таленавіты мастак і паэт, стане перабівацца на роднай вуліцы выпадковымі заробкамі — папіліць ці пакалоць на зіму дровы бабулькам-суседкам, што “хіжына” яго ўрэшце згарыць і ён знойдзе свой апошні скон без дому, без сям’і і блізкіх...

А здаецца, зусім нядаўна ён прыежджаў да мяне ў Мінск, мы хадзілі з ім па музеех і выставачных залах, і ён гаварыў, што нарэшце пара брацца за справу, што шмат задум і планаў. Як, зрэшты, гаварыў гэта не раз за доўгія гады нашага сяброўства, калі я ўшчуваў яго за бяздзейнасць, за марна страчаны час...

Але ж я пра Палату. Для мяне самым прыгожым месцам на яе берагах было тое, дзе побач высілася цэркаўка святой Ефрасіні. Нібыта на цёплай раскрытай далоні стаяла яна, тоненькая і беласнежная, стромая, нібы свечачка. І немагчыма было не прыходзіць сюды, не спускацца да вісячага мастка і, перайшоўшы праз яго, не любавалася на храм Ефрасіні з таго берага.

Нягледзячы на свае не дужа ўнушальныя памеры, Палата была ў гады майго дзяцінства вельмі багатай на рыбу. Вадзіліся ў ёй самы, бегуты, я ўжо не кажу пра шчупакоў і плотак. І зранку, і па вечарах на палатоўскіх берагах можна было сустрэць не толькі дзятву з самаробнымі вудамі, а і спрактыкаваных дарослых рыбакоў.

І купацца мы любілі больш у Палаце, чым у Дзвіне. Асабліва ў першы майскія дні, калі яна яшчэ была паўнаводнай. Здавалася, лёгка было пераплыць гэтую рэчку, але Палата часта паказвала свой вераломны характар, дакладней, віраломны, бо мела шмат віроў, калі раптам сярод мелкаводдзя трапляліся глыбокія ямы, дзе вірала, кружыла, зацягвала ў чорную глыбіню.

Аднойчы ў такі вір трапіў і я. Майскім сонечным днём. І што самае крыўднае, вакол было шмат людзей. Яны загаралі на беразе, купаліся, адзін дзядзька нават стаяў у вадзе ўсяго за некалькі метраў ад мяне. Я, пераплывушы пару разоў рэчку, станавіўся на дно, але дна не было. Вір зацягваў, ногі раптам зьяло сутаргай, я боўтаўся, але выбрацца не ўдавалася. Калі ж наважыўся клікаць на дапамогу, голасу ўжо не было. Дзякуй Богу, дзядзька паглядзеў у мой бок, хутка зарыентаваўся, зрабіў пару крокаў і выцягнуў мяне за валасы з той страшнай халоднай зеўры.

Доўга потым я ляжаў на беразе, слухаў, як пульсуе ў скронях кроў, і ніяк не мог уцяміць, як гэта я, вось так, зняцакку, у такі прыгожы веснавы дзень мог назаўсёды пакінуць гэты свет.

“На берагах Полоты я еце был молодым”, — напісаў аднойчы вядомы маскоўскі паэт і перакладчык Рыгор Куранёў. Яго паэма “Палата” была надрукавана ў адным з тоўстых часопісаў, друкавалася ў яго кніжках. Паэт быў сярод тых салдат, што вызвалілі Полацк ад фашысцкіх акупантаў у 1944-м. І так наша рэчка запала яму ў душу, што, праз шмат гадоў паміраючы ў роднай Маскве, ён завяшчаў жонцы і сыну развезць яго прах у Полацку над Палагой.

Іх прывёз на машыне з Мінска мой зямляк-паэт, які ў той час быў вялікім начальнікам. Чамусьці ён прасіў мяне захаваць той візіт у тайне. У кампаніі быў яшчэ адзін наш знаны паэт, якога Куранёў таксама перакладаў на рускую мову.

Прах мы развезлі на вісячым мастку за цэркаўкай святой Ефрасіні. Тая падзея мяне вельмі кранула: трэба ж, якую ролю адыграла Палата ў лёсе далёкага маскоўскага чалавека!..

Сёння мая чыстая і светлая рэчка ўсё больш ператвараецца ў неглыбокі засмечаны ручай. А мне так хочацца, каб яна ўсё ж не знікла назаўсёды, бо без яе Полацк — не Полацк. І я — не я. Так што жыві, Палата!..

“Прамяністая” сатыра

Мінае час, які звязвае мінулае з будучыняй... Многае ў бясконцым і няспынным мастацкім працэсе застаецца амаль не асэнсаваным, а то і забытым ці нават незаўважаным. Асабліва — у дачыненні да апэратыўных сродкаў мастацкай графікі, якая закранае шматлікія надзённыя праблемы жыцця, па-свойму змагаецца з недахопамі, выкрывае негатыўныя паводзіны, высмейвае адмоўныя бакі чалавечых адносін і да т.п. Яна жыве на газетных і часопісных старонках, а потым знікае ў архівах, нішчыцца разам з макулатурай. І перамены ў грамадстве, ёю справакаваныя, нібы страчваюць непасрэдня стасункі з такім жывым і надзённым мастацтвам. Але, займаючыся мэтанакіраванымі даследаваннямі, можна ўсё ж знайсці нямала цікавага і прыгадаць тое, за што мы можам быць удзячныя айчыннай карыкатуры. У барацьбе з чалавечымі заганамі ды сацыяльнымі праблемамі яна ў свой час была далёка не на апошнім месцы.



Людміла НАЛІВАЙКА,
Яўген ШУНЕЙКА

Прыгадайма эпохальны перыяд перамен 1920-х гадоў, звязаны з нараджэннем сучаснага беларускага мастацтва ва ўсіх яго відах і жанрах, у тым ліку і мастацкай крытыкі. З таго часу дайшла да нас унікальная старонка палітычнай карыкатуры — творы мастака-амагара, вядомага публіцыста і рэвалюцыйнага дзеяча Панцеляймона Лепашынскага, якія былі змешчаныя ў газеце “Звязда” ў 1928 г. Іх аўтар звярнуўся да гісторыі палітычнай барацьбы з меншавікамі, эсэрамі, бундаўцамі і паводле вядомага лубка “Як мышы ката хавалі” адлюстравалі Уладзіміра Леніна і яго палітычных апанентаў. Тут правадыр пралетарыяту ўвасоблены ў выглядзе ўпэўненага

яму пад кішчоры, хто выскоквае з вокнаў, хто хаваецца ў дзіркі ды шчыліны. Падобнай інтэрпрэтацыі палітычнай барацьбы, зведзенай да гульні ў кошкі-мышкі, яшчэ не ведала палітычная сатыра, звязаная з савецкімі рэаліямі.

Моцнымі і паслядоўнымі мастакамі ў плане сатыры зарэкамендавалі сябе ўдзельнікі творчага аб’яднання “Прамень” (1927 — 1930), стваральнікам і лідарам якога быў А. Ахола-Вало. У аб’яднанне ўваходзілі вядомыя графікі-сатырыкі П. Гуткоўскі, Ф. Выхадцаў, Я. Разанаў, Г. Змудзінскі. Яны актыўна супрацоўнічалі з такімі перадавымі беларускімі газетамі, як “Звязда”, “Беларуская вёска”, “Беларускі піонер”, “Рабочы”, “Чырвоная Беларусь”, “Савецкая Беларусь”, з часопісамі “Маладняк”, “Малады араты”, “Трыбуна мастацтва” і інш.

плане. Мастак нібы заклікае ачысціць, пазбавіць ад такіх паразітаў родны край, вымесці з яго бюракратычнае смецце.

Адна з вядучых тэм у творчасці Ахола-Вало — міжнародны тэразызм. На старонках такіх выданняў, як “Беларуская вёска”, “Малады араты”, “Орка”, змяшчаліся яго карыкатуры пад назвай “Крытычнае становішча Брыяна”, фігура якога нібыта круціцца ад рукі краіны Сірыі, што накінула на яго галаву пятло. Карыкатура “Запас бяды не чыніць” мае надпіс: “Сярод ангельскіх рабочых заўважаецца злосць з прычыны прыбышча Мусаліні ў Лёндан падпісаць Лёкарнскі ўгавор. Брэмлей паведамляе, што машыністы не зрушаць з месца той цягнік, на які сядзе Мусаліні (3 газет)”. Гравюра “Амерыканскі дзень” таксама мае надпіс: “Ку-

лічка — як і належыць лідару маладой літаратуры, сапраўднаму тытану беларускага адраджэння. (Сяброўскі шарж на У. Дубоўку быў змешчаны на старонках “Маладняка”). Вельмі непасрэдна выглядае на шаржы Міхась Чарот, які загарэе на каўказскім узбярэжжы мора, выцягнуўшыся на пяску і падставіўшы вясёленькаму сонейку “ўсяго сябе”.

Творчы почырк П. Гуткоўскага цяжка пераблытаць з якім-небудзь іншым аўтарам. Яго адметны стыль выпрацаваны ў спалучэнні польскай і рускай школ графікі 1920-х гадоў (дарэчы, ён скончыў Варшаўскую мастацкую школу і наведваў майстэрню М. Дабужынскага ў Петраградзе). Гэты мастак выкарыстоўваў мантаж з розных выяў: партрэт маляваны альбо фатаграфічны, сюжэтная кампазіцыя, сімвалічныя выявы, пейзаж, геаметрызаваныя фігуры. Яго творы вылучаюцца эксперыментамі па канструванні кампазіцыі з геаметрычных элементаў, увагай да эфектных паўкрутых ліній, контурнай абводкай са штрыхоўкай. Сімваламі ў работах П. Гуткоўскага становіліся сонца, промні, тэатральная заслона, кнігі, народны арнамент, шчыт.

Графіка Генадзя Змудзінскага вызначаецца жаданнем мастака ўвесці ў свае кампазіцыі як мага больш розных сімвалаў і вобразаў. У кампазіцыю “Рай” уключаны працэс забудовы дома, дзе гаспадар і гаспадыня нясуць вялікае бярвяно. Анёл з пісталетам і вялікай шпагай ахоўвае гэты дом, але ён спалоханы і імкнецца выйсці за вароты. Пад яго нагамі валяецца пустая бутэлька. А з неба на ўсё гэта глядзіць раззлаваны бог. Мабыць, не той рай будзе новай сям’я? Трэба будаваць не адасобленае, індывідуальнае, а агульнае памяшканне для ўсяго грамадства!

Ян Разанаў (інфармацыю пра асобу і лёс гэтага мастака нам пакуль знайсці не ўдалося) выказаўся ў жанрах карыкатуры і сяброўскага шаржу даволі ўпэўнена. Твор “Ратамскі сельсавет” скіраваны на выкрыццё багацеяў і папоў, якія хаваюцца... ў зялёнай траве. Мастак сатырычна адлюстроўваў барацьбу супраць клерыкалізму і бюракратызму. Паказваў інтэлігентнаў — правага ўхіліста і нацдэмакрата — як “Непрынятыя экспанаты”, у іранічным дыялогу: “Значыць і Ваш партрэт не выставілі? — Не, уласна кажучы, выставілі... за парог”. А яшчэ Ян Разанаў пакінуў на памяць нашчадкам самыя завостраныя шаржы на пісьменнікаў Уладзіміра Дубоўку ды Кандрата Крапіву.

На здымках: карыкатуры Яна Разанава на сацыял-дэмакратаў і Аляксандра Ахола-Вало на “камавольска-царкоўны” шлюб.

ART-нацёркі

Лана ІВАНОВА

Прэм’ерай спектакля “Сон летнюю ноч” завяршыў свой 122-і сезон Магілёўскі абласны драматычны тэатр. Двухактовую “лёгкадумную камедыю для дарослых” паводле знакамітай, казачна-яскавай п’есы Уільяма Шэкспіра паставіў рэжысёр Алег Жугжда — прызнаны майстар тэатра лялечнага, але ўжо не аднойчы спрычынены да “чалавечых” сцэнічных відовішчаў. Поруч з ім працавалі сцэнограф Валерый Рачкоўскі, мастак па касцюмах Надзея Якаўлева ды стваральнік музыкальнага афармлення Павел Кандрусевіч.

Заншлагам прайшлі ў Жодзіне паказы міжнароднага маладзёжнага культурнага праекта “Carmina Burana”. Сама назва вядомая ў нашай краіне не толькі спецыялістам, але і аматарам мастацтва: сцэнічная кантата “Карміна Бурана” нямецкага кампазітара XX стагоддзя Карла Орфа ўвасоблена знакамітым харэографам Вялянцінам Елізар’евым у яскравы спектакль, які ўжо не адно дзесяцігоддзе ўпрыгожвае рэпертуар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі.



Аднак у Жодзіне на сцэне Палаца культуры ААТ “БелАЗ” быў паказаны зусім арыгінальны твор на музыку Карла Орфа: сучасны балет “Карміна Бурана” (аўтар харэаграфіі — брытанскі майстар Ройстан Малдам) у пастаноўцы Улы Вельціке — нямецкага харэографа, кіраўніка тэатра танца ў горадзе Дуйсбургу. У міжнародным праекце, арганізатарам якога з’яўляецца Дагмар ван Эмерых, Грамадская ініцыятыва “Дзецім Чарнобыля” (г. Мюльхайм, Германія), а партнёрамі — Маладзёжны цэнтр г. Жодзіна і БДПУ імя Максіма Танка удзельнічала нямецкая і беларуская моладзь з Бохума, Дортмунда, Дуйсбурга, Ельска, Жодзіна, Кельна, Мінска, Мёрса, Мюльхайма.

Незвычайным культурна-адукацыйным праектам пад назвай “Каляровая гісторыя” прывабіў публіку ўсім узростаў Нацыянальны гістарычны музей Беларусі. Арганізатары арыгінальнай музейнай праграмы мелі на мэце адкрыць шырокаму колу наведвальнікаў новы погляд на звыклія, знаёмыя ўсім колеры. Гэта погляд праз прызму гісторыі, астраноміі, геаграфіі, псіхалогіі, дыялану, выяўленчага мастацтва і музыкі. Той, хто з цікавасцю спрычыніўся да “Каляровай гісторыі”, адчуў сябе даследчыкам колеру, за нейтральнай чысцінёй якога, аказваецца, схавана столькі гістарычных жарсцяў і захапляльных падзей! У сапраўднаму творчай атмасферы экспазіцыйнай залы кожны наведвальнік атрымаў магчымасць менавіта праз новае, рознакаковае спасціжэнне колеру прасачыць і асэнсаваць семантыку агульнавядомых устойлівых выслоўяў. Такіх, напрыклад, як “благітная кроў”, “белая варона”, “чырвоны ліхтар”, “жоўты дом” ды іншых.



...Апрацоўка пачынаецца.



...У працягу.



ката (тулава, лапы, хвост каціны, а галава — Ільіча), які наважыўся “ганяць” у падсобных пакоях з паліцамі ды бочкамі няўрымслівых мышак-меншавікоў. Сярод іх можна ўгледзець яго колішніх паплечнікаў: Г. Пляханава, што хаваецца на акне, Ю. Мартава, які заскочыў на высокую паліцу... На другім аркушы “кот-Ленін” яшчэ “спіць”, а мышкі сваволяць, дамаўляюцца між сабою, торгаюць хвост правадыра. Той быццам дазваляе бавіцца з ім, лезці на спіну, хапацца за хвост. Сам жа ён нібыта вісіць у паветры, трымаючыся лапай за паліцу, як нейкі эквілібрыст. На яго, як зачараваныя, з цікавасцю пазіраюць палітычныя апаненты. А потым усчынаецца адваротнае: кот-правадыр бярэцца за разгон мышынага царства: хто трапляе

Аляксандр (Аляксантэры) Ахола-Вало ўвайшоў у беларускую графіку як надзвычай прадуктыўны майстар карыкатуры ў тэхніках ксілаграфіі ды лінарыту. Яго вельмі абурала праблема п’янства, якая прынімае чалавек працы. З рэзкай крытыкай абрынуўся мастак і на адміністрацыйны бюракратызм, які пачаў хутка плесці сваё павуцінне ў беларускім грамадстве 1920-х гадоў. Адна з яго карыкатур адлюстроўвае тыповую з’яву: сяляне прыйшлі да чыноўніка, прынеслі нейкія падарункі, пачастунак. Яны целькукаватыя, нягеглыя, няўпэўненыя, затумканыя, хоць і намаляваныя іх постаці буйным планам. А чыноўнік — дробны, як камарык, за сваім сталом, пад партрэтам правадыра на заднім

лідж рыхтуе цэнтральную базу на барацьбу з рэвалюцыйным рухам у Еўропе”. Карыкатура “Арышты ў Пружанскім раёне” зробленая на тэму тагачасных заходнебеларускіх рэалій.

Надзвычай плённы ў творчасці і апэратыўны ілюстратар, мастак “Маладняка” Павел Гуткоўскі выкарыстоўваў шматстайныя сродкі выразнасці для перадачы ідэіна-вобразнай сутнасці розных літаратурных твораў, якія можна лічыць яскравымі парасткамі новай беларускай культуры. Павел Гуткоўскі праявіў сябе і як майстар сяброўскага шаржу на беларускіх літаратараў. Добрую ўсмешку выклікае вобраз Уладзіміра Дубоўкі, што ў параўнанні з яго атачэннем відавочна “перарос” стандартныя параметры аб-

Народжаны спяваць



Андрэй БЛІНЕЦ

Песня пазнаёміла яго бацькоў. Сялянскага сына Адама Мурашку і патомную дваранку Аляксандру Сень-Сеневу з'яднала любоў да праваслаўных спеваў. Сталася гэта ў Слуцку, дзе Адам кіраваў царкоўным хорам, у якім удзельнічала і Аляксандра — уладальніца выдатнага альты. Дарэчы, Адам меў голас шырокага дыяпазону, умеў адначасова спяваць і кіраваць хорам. Пасля рэвалюцыі сям'я атабарылася ў мястэчку Сіняўка Нясвіжскага павета (цяпер Клецкі раён). Адам працаваў у праўленні гміны і адначасова быў рэгентам-псаломшчыкам мясцовай Свята-Мікалаеўскай царквы. У Сіняўцы 27 жніўня 1924 г. і нарадзіўся Лявон Мурашка.

З маленства ён прысутнічаў у царкве на рэпетыцыях хору. Неўзабаве і сам пачаў спяваць, а ў 10 гадоў ужо выконваў галоўныя партыі. Любоў да царкоўнай музыкі пранёс праз усё жыццё. Пасля Сіняўкі Адам Мурашка быў рэгентам у Баранавічах, потым — у Клецку, а ў 1937 г. сям'я пераехала ў Вільню, якая стала для Лявона Адамавіча родным горадам.

Пераезд у значнай ступені быў абумоўлены жаданнем бацькоў Лявона даць яму належную адукацыю. Ён здаў экзамены ў Віленскую беларускую гімназію, аднак там не хапала месцаў для ўсіх, хто хацеў у ёй вучыцца, і хлопчык перайшоў у рускую прыватную гімназію імя А. Пушкіна. Знаходзіў час і для заняткаў вакалам, іграў на народных інструментах, спяваў у хоры. Адночы разам з бацькам трапіў на канцэрт Фёдора Шаляпіна. Слухаючы оперныя арыі, народныя песні і рамансы ў выкананні Маэстра, Лявон упершыню задумаўся пра ўласную музычную кар'еру. І тады ж зразумеў, колькі трэба працаваць, каб наблізіцца да ўзроўню славаўтага спевака. Праз шмат гадоў Л. Мурашка называў беларускім Шаляпіным, але яго шлях да прафесійных вышыняў і прызнання будзе доўгім.

Напроста было вучыцца ў гады Другой сусветнай вайны, калі мяняліся ўлады і ўмовы жыцця. У верасні 1939-га Вільня стала савецкай, а неўзабаве яе перадалі Літве. Але ненадоўга. Лявон Адамавіч прыгадваў: “У чэрвені 1940 года мяне ў гімназіі прэміравалі — прапанавалі экскурсію ў Каўнас. Мы сядзелі ў Каўнасе, у парку Вітаўта на Зялёнай гары і раптам пачулі знаёмы нам па 39-м годзе гук — скрыгат гусеніц савецкіх танкаў, якія ўвайшлі ў Літву.” Што потым? “Пачалася вайна і трэба было нека-

перажыць, — за адным радком аўтабіяграфіі хаваецца многае. І тое, як Лявон дапамагаў арганізоўваць уцёкі з віленскага гета, выводзіў вязняў з горада; і тое, як сам пасля заканчэння гімназіі вымушаны быў усяляк пазбягаць вывазу ў Германію. Толькі пасля вызвалення змог вярнуцца да песні. Спачатку быў салістам вайскавай канцэртнай брыгады, якая выступала ў шпітальных перад параненымі, а неўзабаве прыйшоў у Беларуска-ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шырмы. Менавіта Рыгор Раманавіч параіў юнаку працягваць вучобу і паступаць у кансерваторыю.

На той час маці памерла, а сядзець на шыі ў бацькі, які зарабляў няшмат, Лявон не мог. Таму вучобу сумяшчаў з працай у вакальным квартэце Вільнюскай філармоніі. Днём — лекцыі, увечары — канцэрты; частыя гастролі, запісы на радыё. Нягледзячы на такі напружаны графік, кансерваторыю Лявон скончыў з адзнакай.

16 лютага 1950 г. адбыўся яго дэбют на опернай сцэне. “Я ішоў па вуліцы, — прыгадваў Л. Мурашка, — раптам пад'ехала машына, выйшла загадчыца літаратурнай часткі філармоніі і сказала, што мяне цэлы дзень шукаюць. Павінен ісці “Яўгеній Анегін”. Партыю Анегіна спявае Павел Лісіцыян, які прыхаў з Масквы, а партыю Грэміна выконваць няма каму, артыст захварэў. І я адразу ж пагадзіўся. Па-першае, быў малады і смелы, а па-другое, вельмі хацеў трапіць у оперны тэатр.” Дэбют прайшоў паспяхова, студэнт 5 курса кансерваторыі Лявон Мурашка быў прыняты салістам Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Літоўскай ССР.

У 1956 г. у Маскве праходзіў першы пасляваенны Усесаюзны конкурс вакалістаў з удзелам больш як 180 выканаўцаў, у тым ліку — 12 з Літвы. У фінальны тур з літоўскай групы прайшоў толькі Л. Мурашка. І з Масквы ён вярнуўся лаўрэатам.

Нягледзячы на прыродны здольнасці, працаваць у тэатры было цяжка. Перашкаджалі зайздасць ды інтрыгі некаторых калег, якіх дапякалі творчыя поспехі беларуса. Ён выканаў больш як 60 галоўных партый у 1500 спектаклях. Сярод іх Качубей у “Мазепе” П. Чайкоўскага, Пімен і Прыстаў у “Барысе Гадунове” М. Мусаргскага, Млынар у “Русалцы” А. Даргамыжскага, Качак, Скула і Галіцкі ў “Князі Ігары” А. Барадзіна, Мефістофель у “Фаўсце” Ш. Гуно. У “Казках Гофмана” Ж. Аффенбаха Л. Мурашка выконваў адразу тры ролі, пераўвасабляючыся на працягу дзеяння ў розных персанажаў.

Адным людзям даводзіцца доўга і пакутліва шукаць свой шлях у жыцці, крок за крокам намацаваць тую сцяжынку, што прывядзе іх да мэты. А другія ледзь не з малых гадоў ведаюць, дзеля чаго прыйшлі ў гэты свет. Ім не трэба шукаць сваю дарогу. Трэба толькі мець сілы прайсці па ёй да канца. Рабіць сваю справу, не зважаючы на цяжкасці і перашкоды. Для беларуса, заслужанага дзеяча культуры Літвы Лявона Мурашкі справай усяго жыцця стала Песня.

За 15 гадоў працы ў Літоўскай дзяржаўнай філармоніі наш зямляк выступіў у больш як 6 тысячах канцэртаў, з іх каля 500 сольных. Аднолькава гожа спяваў і творы савецкіх кампазітараў, і рускія рамансы, і класіку, і народныя песні. З гастролімі аб'ездзіў амаль увесь Савецкі Саюз. Выступаў і на палявых пляцоўках цаліны, і на адкрытых грузавых машынах, і ў цесных залах вясковых дамоў культуры. А пасля гэтага — канцэрты ў Іспаніі, Югаславіі, Венгрыі, Польшчы. Яго голас гучаў у славутом міланскім тэатры “ЛаСкала”. З асаблівым пачуццём спяваў у 1994 г. у доме Пасольства Рэспублікі Беларусь у Лондане. Сам будынак належаў яго стрыечнаму брату Івану Дзяменніку. Закінуты ваеннай віхурай у Англію родзіч Л. Мурашкі стаў паспяховым прадпрымальнікам Янам Дамінікам. Калі Беларусь абвясціла незалежнасць, Дамінік вырашыў перадаць адзін са сваіх дамоў для беларускага

твораў. Справу гэту лічыў вельмі адказнай і пачэснай, ставіўся да яе надзвычай сур'ёзна. За 20 гадоў не прапусціў ніводнага набажэнства. Прагаіерэй Яўген Рудэнка распавядаў: “Мінімум за гадзіну да набажэнства можна было бачыць, як ён на хорах раскладвае партытуры. Спяваў прачула, з веданнем таго, пра што пяе, і яго рэлігійнае пачуццё перадавалася праз выкананне богаслужбовых тэкстаў. Далікатны, тактоўны, з добрым пачуццём гумару, ён быў светлы чалавек”. Дарэчы, Л. Мурашка быў адзначаны царкоўным ордэнам Святога дабравернага князя Данііла Маскоўскага.

Лявон Адамавіч выявіў сябе і як адзін з арганізатараў беларускага руху ў Літве. Сваю беларускасць ён адчуваў яшчэ з дзяцінства. Частымі гасцямі ў бацькоўскім доме былі музыкант-фалькларыст Рыгор Шырмы, ксёндз Адам Станкевіч, настаўніца Алена Лекант. Стаўшы

такія фестывалі зрабіліся рэгулярнымі. Яны праходзілі ў розных гарадах Літвы, і штораз абавязкова запрашаліся калектывы з Беларусі. Лявон Адамавіч не толькі займаўся арганізацыйнай работай, але і веў канцэрты і ўдзельнічаў у іх.

У студзені 1997-га ў Літве было зарэгістравана Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый, старшынёй якога абралі Л. Мурашку. Праз восем гадоў Згуртаванне аб'яднала 17 суполак і налічвала больш як 15 тысяч чалавек. На яго рахунку — падтрымка дзейнасці беларускай школы імя Францішка Скарыны ў Вільнюсе; правядзенне святаў беларускай культуры; устаноўка мемарыяльных дошак у гонар Янкі Купалы, Рыгора Шырмы, Браніслава Тарашкевіча; адкрыццё помніка Кастусю Каліноўскаму ў Шальчынінкі; арганізацыя гастролі беларускіх мастацкіх калектываў; выданне інфармацыйнага бюлетэня і правядзенне з'ездаў беларусаў Літвы. Як мог не малады ўжо чалавек займацца такой колькасцю спраў? “Такі рытм жыцця мне падабаецца. Адчуваю сябе патрэбным, а гэта ў маім узросце вельмі важна”, — казаў Л. Мурашка.

Заўсёды Лявон Адамавіч адчуваў падтрымку свайго самага надзейнага сябра, адданага слухача і строгага крытыка — жонкі Вікторыі. Яны пазнаёміліся ў 1953 г., калі Вікторыя Серапінайтэ працавала інструктарам партыйнага аддзела прапаганды і агітацыі, а Лявон Мурашка спяваў на опернай сцэне. Праз пяць гадоў ўзялі шлюб, які перакрэсліў усю кар'еру Вікторыі: выйшла замуж за беспартыйнага, верніка, ды яшчэ і абвянчалася ў царкве! Давялося пакінуць партыйную службу і знайсці працу эканаміста... Яны шчасліва пражылі разам паўстагоддзя.

У жніўні 2009 г. Лявон Адамавіч планаваў адзначыць 85-годдзе. Збіраўся спяваць на юбілейным канцэрте. Але 9 сакавіка яго не стала. Маэстра пакінуў прыкметны след у літоўскай музычнай культуры, назаўсёды захаваўшы вернасць беларускай песні. Засталіся запісы яго выступленняў і канцэртаў; ёсць літаратурна-мастацкі музей у школе імя Скарыны, створаны па асабістай ініцыятыве Л. Мурашкі. Жыве і традыцыя правядзення Свята беларускай песні. Два гады таму яно адбылося ў Шальчынінкі. У фае Дома культуры, дзе праходзіў канцэрт, дэманстраваўся насценны альбом “Вялікая кніга памяці Леаніда Мурашкі” з яго здымкамі. А ў нядаўняй тэлефоннай размове ўдава спевака паведала, што Пасольства Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры Літвы плануюць усталяваць мемарыяльную дошку на доме, дзе жыла сям'я Мурашкаў пасля пераезду ў Вільню, — па вуліцы Дзіджой, 14. Гэты памятник знак павінны з'явіцца ўжо сёлета.

На здымках: Лявон і Вікторыя Мурашкі ў дзень вячнання, 8 кастрычніка 1958 г.; першая роля Л. Мурашкі — князь Грэмін.



пасольства. А паколькі паводле брытанскіх законаў падарунак нерухомасці абкладаецца вялікім падаткам, дом давялося здаць у арэнду на 100 гадоў за 1 фунт стэрлінгаў у год.

За сваю дзейнасць Л. Мурашка быў адзначаны ганаровымі званнямі заслужанага артыста і заслужанага дзеяча мастацтваў Літоўскай ССР. А вось свае дасягненні ў сферы духоўнай музыкі яму даводзілася хаваць. Яшчэ студэнтам Лявон атрымаў строгаю вымову за ўдзел у хоры Віленскага сабора Святога Духа. З таго часу стараўся пазбягаць размоў пра сваю адданасць праваслаўным спевам. Але на гастроліх заўсёды наведваў храм і спяваў... Толькі на пенсіі вярнуўся ў царкоўны хор, а неўзабаве стаў яго рэгентам. Штогод выконваў да тысячы розных

вядомым артыстам, Л. Мурашка з прыемнасцю ўключаў у рэпертуар беларускія песні. “Можна спяваць на любой мове — італьянскай, літоўскай, рускай, але песня на роднай — беларускай — грэе сэрца”. (Дарэчы, спяваў ён на дзесяці мовах.) У верасні 1996 г. па яго ініцыятыве ў Шальчынінкі адбылося першае Свята беларускай песні ў Літве, эмблемай якога стаў чырвоны пеўнік на белым фоне. Газета “Эхо Литвы” пісала: “Галасісты пеўнік абудзіў яшчэ адзін дзень адраджэння шчырай беларускай песні. Адзін за адным выходзілі на сцэну самадзейныя калектывы, прымушаючы залу выбухаць сяброўскімі апладысмантамі. Не хапала месца ўсім, хто прыйшоў сюды паслухаць і паглядзець. Настрой у людзей быў такі, што хацелася спяваць ды спяваць”. І



Чытач — самы лепшы рэжысёр

Мастацкія кнігі Раман Матульскі прызнае толькі ў друкаваным выглядзе

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь Раман МАТУЛЬСКІ — асоба ў нашай краіне і ўвогуле ў свеце вядомая. Ён удзельнік многіх міжнародных канферэнцый, на якіх часта выступае з дакладамі, ініцыятар шэрагу сур'ёзных пачынанняў у галіне міжнароднага бібліятэчнага супрацоўніцтва. Доктар педагагічных навук, аўтар мноства навуковых публікацый. Зусім нядаўна ў выдавецтве “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” пабачыла свет яго кніга “Бібліятэкі Беларусі. 3 мінулага ў будучыню”. А днямі Раман Сцяпанавіч адсвяткаваў свой юбілей. Наш карэспандэнт сустрэўся са спадаром Матульскім і задаў некалькі пытанняў.

мы бачым адну лінію, добрую ці дрэнную — справа нават не ў гэтым, галоўнае — усяго толькі адну лінію рэжысёра. А чытач — самы лепшы рэжысёр. Бо кожны чытач вымалёўвае свой Сусвет.

У гэтым плане больш мабільныя электронныя сродкі...

І ўсё роўна і яны не могуць вырашаць тую шматлікую задачу, якая падуладная кнізе. Як прыклад — 10—50 тэлевізійных каналаў, атрыманых з дапамогай спадарожніка. Шчоўкаеш, пераклюкаеш, нешта шукаеш, а што ў памяці застаецца, што сілкуе эмоцыі?! Азірніцеся: чалавецтва памятае сябе, колькі памятае кнігу, колькі захавана памяці ў кнізе.

— І ўсё ж кніга для вас — і прадмет працы... Ці не адчувае стомленасці ад пастаяннай работы з кнігай?

— Стомленасці не адчуваю. Іншая справа, што знаёмства з многімі кнігамі не толькі адкрывае мне новае, але і пераконвае, што аўтары ў сваіх уласных адкрыццях сусвету паўтараюцца. І тым не меней ад кнігі нельга стаціцца. Бо сабраныя разам думкі, па рознаму выкладзеныя, няхай сабе і адны і тыя ж думкі, — яны ўсё адно пашыраюць прастору нашых уяўленняў пра жыццё.

На пачатку сваёй бібліятэчнай кар’еры я загадваў аддзелам камплектавання бібліятэкі Беларускага ўніверсітэта культуры. Адзін раз на тыдзень нас запрашалі ў бібліятэчны калектар пазнаёміцца з навінкамі і адабраць нешта. Памятаю, як хацелася патрымаць у руках кожную кнігу. Сёння, відаць, каб працаваў у тым жа біблалектары, то ўжо нешта прапусціў бы. Прыйшла пэўная сталасць, меней кіруюць эмоцыі. Як-нік, лічы, з пятнаццаці гадоў у прафесіі.

— І якім быў пачатак?

— Культасветвучылішча ў Самбары, на Львоўшчыне. Установа наша знаходзілася ў манастырскіх сценах. Гэта таксама стварала пэўную атмосферу тамянічасці.

— Вы доўгія гады займаецеся гісторыяй кнігі. Хто са славутых кніжнікаў і цяпер, з вышыні сённяшняга часу, уражвае сваім стаўленнем да асветніцтва?

— Уладзіміраў... Гэта той аўтарытэт, на які будучы раўняцца яшчэ многія і многія пакаленні бібліятэказнаўцаў, гісторыкаў кнігі.

Аглядаючыся на даследаванні, увогуле стан кнігазнаўства, часам крыўдна становіцца, што гісторыя менавіта беларускай кнігі, гэты велізарны пласт беларускай культуры вельмі і вельмі слаба даследаваны. А кніга ж — лустэрка. І гісторыя беларускай кнігі — гісторыя беларускага грамадства. Беларусь — шматканфесійная краіна. Мы часта паўтараем гэтую ісціну. І разам з тым мала звяртаем увагі на езуітаў, іудзеяў, іншыя народы, чые кніжныя скарбы тут, у Беларусі, фарміраваліся. Паводле дадзеных Міколы Нікалаева, у нас было каля 100 бібліятэк у каталіцкіх саборах. А што мы ведаем пра іх? Так, больш вядомыя бібліятэкі Супрасля, Жыровіч, Лаўрышава. Іх калекцыі складалі па 3—5 тысяч асобнікаў. А былі ж калекцыі і па 15—20 тысяч! На Беларусі толькі на беларускай мове друкавалі і некалькімі шрыфтамі — кірыліцай, лацінкай, арабскай вяззю... Чаму ж тады тысячы кніг сталі падчаркамі, аказаліся па-за ўвагай даследчыкаў?! Так, працэс даследавання “белых плямаў” складаны яшчэ і таму, што цяпер гэтыя кнігі раскіданыя па ўсім свеце, знаходзяцца ў Літве, Польшчы, Украіне... І тым не менш наспеў час для карпатлівай працы, для стварэння цэласнага ўяўлення пра культурную спадчыну Беларусі.

— Раман Сцяпанавіч, вернемся ў нашы часы... У сённяшнім вашым распарадку чытання якая кніга больш месца займае — друкаваная ці электронная?

— Гэта гледзячы як трактаваць слова, паняцце “кніга”... Калі размова пра атрыманне інфармацыі, то, зразумела, больш працу з электроннымі носьбітамі. У нас і ў бібліятэцы дакументаз-

ворот — у электронным выглядзе. А мастацкая кніга для мяне існуе толькі ў друкаваным выглядзе. Прыкладу такі прыклад. Мы падрыхтавалі электрон-

“ Аглядаючыся на даследаванні, увогуле стан кнігазнаўства, часам крыўдна становіцца, што гісторыя менавіта беларускай кнігі, гэты велізарны пласт беларускай культуры вельмі і вельмі слаба даследаваны. А кніга ж — лустэрка. І гісторыя беларускай кнігі — гісторыя беларускага грамадства.

ную бібліятэку па беларускай і рускай літаратуры для хатняга чытання. Зрабілі гэта, каб даць магчымасць ліквідаваць няроўнасць сярод гараджан, перад якімі адчыненыя дзверы розных па насычанасці бібліятэк, і вясковых школьнікаў. 1500 твораў сабраныя разам. Бяры, устаўляй у камп’ютар — і чытай сабе на здароўе. Вось і я паспрабаваў з экрана чытаць любімага мной Мікалая Васільевіча Гоголя. Не, не чытаецца, няма ранейшага асалоды, якая была пры знаёмстве са звычайным, кніжным “Тарасам Бульбай”.

— Раман Сцяпанавіч, адкрыце ўсё ж такі сакрэт, як так складалася, што выбралі бібліятэкарскую сцэжку? Нехта быў прыкладам?..

— Прыклад — мой бацька. Ён паспытаў розных прафесій. Але быў і бібліятэкарам. У шостым класе мы пісалі ў сваіх Навасельцах сачыненне пра выбар будучай прафесіі. Я напісаў, што хачу быць бібліятэкарам. Муціць, адтуль усё і пачалося...

— Што параілі б таму маладому чалавеку, які выбірае прафесію бібліятэкара?

— Кніжная прастора падобная да акіянічнай бязмежнасці. Мы пакуль толькі ўступілі ў той акіян. Любіце сваю прафесію — і кожнага з вас чакаюць адкрыцці!

Гутарыў Мікола МІРШЧЫНА,
фота Кастуся ДРОБАВА.



— Раман Сцяпанавіч, ці памятаеце першую кнігу, якую вы прачыталі?

— “Муха-цакатуха” — першая мая кніга, якую, лічу, проста нельга забыць. Памятаю першыя сустрэчы з рускімі народнымі казкамі. І ведаеце, у сённяшні прагматычны час тыя ўражання ад сустрэч з казачным вымярэннем нашай прысутнасці ў свеце падаюцца надзіва моцнымі, здаецца, яны ўплывалі на фарміраванне свядомасці на працягу многіх гадоў. Ад казак і асэнсаванне таго, што нічога ў свеце лепшага за кнігу няма.

— І таму ў вас дома поўны гаспадар — кніга?..

— Ды не, усяго толькі штосьці ёсць з кніг дома. А так, яшчэ на

лавека як пра кнігу, якую трэба прачытаць, спасцігнуць. Вусныя камунікацыі шмат значаць для нашай свядомасці... Калі вяртацца ў маленства, то я рос у нейкай надзвычай прыязнай атмасферы зносін розных пакаленняў. Тэлевізар не забіраў увагу, бо ён з’явіўся ў нашай вёсцы, калі я ў школу пайшоў. Памятаю доўгія размовы дзядулі, бабулі. Збіраліся іх равеснікі, вяліся бясконцыя аповеды не толькі пра прыватную памяць, але больш за ўсё пра ўладкаванне Сусвету. У мяне ёсць такое захапленне — збіраю кінафільмы на біблейскія тэмы. І часам гляджу той ці іншы фільм і адкрываю для сябе амаль знаёмы сюжэт. Успамінаю,

здзіўляюся, што ён мне знаёмы з вясковых распеваў. Магчыма, крыху ў іншай інтэрпрэтацыі, але тым не меней сутнасна, знакава знаёмы, ужо адкрыты мамі прашчурамі, ды, відаць, яшчэ раней — прашчурамі маіх прашчурай. Вуснае сумоўе мацнейшае яшчэ і таму, што стасункі адбываюцца вочы ў вочы. Кола замкнутае... І толькі кніга набліжаецца да гэтага, таму многіх і захапляе, бярэ ў псіхалагічны палон.

Аўтар выбудоўвае канву, пракладае сцэжку. А напісанае і выдрукаванае — ужо прастора для фантазіі, для работы чытача. Таму я асабіста з’яўляюся праціўнікам хуткага чытання. Справа ж, відавочна, у тым, як прааналізаваць адкрытае ў чытанні, як укласці яго ў сваю свядомасць, а не проста фізічна перанесці ў сябе пэўную інфармацыю. Кніга малое вобраз, а далей ідзе праца чалавека. Кіно ж — зусім іншая справа. Там

“ ...10—50 тэлевізійных каналаў, атрыманых з дапамогай спадарожніка. Шчоўкаеш, пераклюкаеш, нешта шукаеш, а што ў памяці застаецца, што сілкуе эмоцыі?! Азірніцеся: чалавецтва памятае сябе, колькі памятае кнігу, колькі захавана памяці ў кнізе.

пачатку асэнсавання, якой прафесіяй займаюся, узяў сабе за правіла — не ствараць дома асабістую бібліятэку.

— Гэта вы маеце на ўвазе, што не трэба трымаць у кватэры дзве-тры тысячы кніг?..

— Пераязджаў на новую кватэру, перавозіў з сабою і кнігі, але не бібліятэку.

— А ўвогуле, калі гаварыць пра ўплывы кнігі, то наколькі яны моцныя для вас цяпер? Хто з пісьменнікаў прыцягвае найбольшую ўвагу? З кім звяраеце жыццё?

— Мацней за кнігу можа быць толькі прыватная гутарка, размова з цікавым чалавекам. Нездарма ж часам гавораць пра ча-

Беларуская кніга ў Імператарскай бібліятэцы

Наяўнасць культурных помнікаў беларускага паходжання ў зборах іншых дзяржаў не павінна нас бянтэжыць і схіляць да патрабаванняў “вярнуць нарабаванае”. Такая сітуацыя з’яўляецца абсалютна нармальнай для любога цывілізаванага народа і сведчыць пра развіццё яго культуры, пашырэнне культурных уплываў на замежны свет.

Алесь СУША,
фота аўтара

Для кожнага народа павінна быць гонарам, што вынікі творчай працы яго лепшых прадстаўнікоў выклікалі цікавасць сусветнай супольнасці і сталі прадметам збірання калекцыянераў, дзяржаўных, грамадскіх і прыватных бібліятэк замежжа.

У сувязі з гэтым цалкам зразумелым з’яўляецца наяўнасць вельмі вялікай колькасці беларускіх кніжных помнікаў у зборах нацыянальных бібліятэк суседніх краін. Сярод апошніх асобнай (калі не найбольшай) увагі заслугоўвае Расійская нацыянальная бібліятэка — адна з найбуйнейшых і найбагацейшых бібліятэк у свеце. Яна была заснавана ў 1795 г. Кацярынай II у Санкт-Пецярбургу як Імператарская публічная бібліятэка. Аднак для чытачоў (прычым незалежна ад іх сацыяльнага стану) свае дзверы адчыніла толькі ў 1814 г.



Камплектаванне галоўнай бібліятэкі Расійскай імперыі адбывалася рознымі шляхамі: ад закупаў літаратуры ў краіне і за мяжой да атрымання кніжных калекцый у дар ад вядомых асоб і выкарыстання канфіскаваных збораў пэўных асоб ці нават захопленых рэгіёнаў. Так яшчэ ў XIX ст. у склад фондаў Імператарскай публічнай бібліятэкі ўвайшлі зборы некаторых дзяржаўных устаноў, прыватных калекцый вядомых асоб. Важнай падзеяй стала перадача ў 1861 г. прыватнай бібліятэкі вядомага французскага асветніка Вальтэра, якую загадала набыць яшчэ Кацярына II.

У выніку ўжо ў XIX ст. бібліятэка стала адной з найбольшых у свеце. Перад пачаткам Другой сусветнай вайны бібліятэка, якая тады называлася Дзяржаўнай публічнай бібліятэкай імя М. Салтыкова-Шчадрына, займала другое месца ў свеце па аб’ёме фондаў. На сённяшні дзень фонды бібліятэкі налічваюць каля 36 мільёнаў адзінак захоўвання (для параўнання, у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі — каля 9 мільёнаў, у Літоўскай нацыянальнай бібліятэцы — каля 7 мільёнаў). Прычым гэты збор багаты не толькі колькасна, але і якасна — праз унікальнасць кніжных помнікаў.

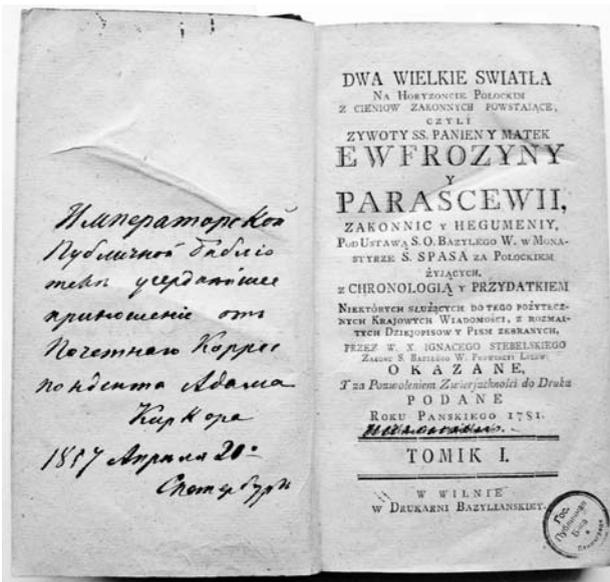
Так, Расійская нацыянальная бібліятэка валодае найбольш поўным зборам усходнеславянскай кнігі, найстарэйшая з якіх — рукапіснае Астравірава Евангелле 1056—1057 гг. Бібліятэка захоўвае каштоўныя зборы рукапісных кніг — каля 450 тысяч помнікаў розных часоў — ад старажытных егіпецкіх папірусаў да аўтографу нашых сучаснікаў. У якасці рарытэтаў можна згадаць фрагменты Сінайскага кодэкса IV ст. — самага старажытнага поўнага спісу Бібліі. Наведвальнікі уражваюць таксама зборы інкунабул (каля 7 тысяч), заходнееўрапейскія і славянскія старадрукаў, кнігі і часопісы новага і найноўшага часоў, картаграфічных і графічных матэрыялаў. У аддзеле рукапісаў РНБ захоўваецца вялікая колькасць фондаў асабістага паходжання: матэрыялы А. Меншыкава, Р. Пацёмкіна, М. Кутузава, М. Карамзіна, М. Лермантава, Ф. Дастаеўскага, А. Блока і інш.

Не дзіва, што і беларуская кніга знайшла сваё пачэснае месца ў бязмежных зборах РНБ. Прычым адбылося гэта яшчэ пры стварэнні бібліятэкі. Якраз у 1794 г. пасля задушэння А. Суворавым нацыянальна-вызваленчага паўстання пад кіраўніцтвам Т. Касцюшкі і ўзяцця ім Варшавы адтуль была вывезена канфіскаваная расійскімі войскамі Бібліятэка Рэчы Паспалітай імя Залускіх, якая налічвала каля 400 тысяч тамоў і выконвала функцыі нацыянальнай бібліятэкі Рэчы Паспалітай. Натуральна, у яе зборах захоўвалася вялікая колькасць каштоўных беларускіх выданняў. Гэтыя зборы былі аб’яўлены ўласнасцю расійскага ўрада і ў якасці ваеннага трафея перададзены ў Пецярбург, дзе сталі асновай для стварэння Імператарскай публічнай бібліятэкі.

І ў XIX ст. амаль усе выданні, якія выходзілі на беларускіх землях ці былі прысвечаны Беларусі, траплялі ў галоўную бібліятэку імперыі. Сёння іх вельмі складана знайсці ў аічных бібліятэчных зборах. У Пецярбургу з Беларусі былі вывезеныя кнігазборы многіх удзельнікаў паўстанняў 1830—1831 і 1863—1864 гадоў, якія не прынялі царскую ўладу. Так, у 1830-я гады ў Пецярбург трапілі багатыя кніжныя калекцыі Сапегаў, а сярод папер В. Рагча захоўваецца шэраг дакументаў, складзеных К. Каліноўскім (у прыватнасці, інструкцыі павятовым і акруговым начальнікам).

Спраўднае адраджэнне беларускага кнігадрукавання адбылося ў пачатку XX ст. Да пачатку Другой сусветнай вайны ў Беларусі была выдадзена вельмі вялікая колькасць кніг і перыёдыкі, падлічыць якія даследчыкі не могуць дагэтуль. Вайна нанесла непараўнальны ўрон беларускім кнігасховішчам, і сёння мы можам знайсці гэтыя кнігі хіба толькі ў найбуйнейшых бібліятэках Расіі, куды яны трапілі да вайны ў абавязковым парадку.

Такім чынам, за два стагоддзі ў РНБ была сабраная адна з найлепшых ка-



лекцый беларускі ў свеце. Яна ўключае ўнікальныя рукапісныя помнікі (напрыклад, славуае Полацкае евангелле XII ст., Дэсятглаў, летапісныя крыніцы), выданні першых беларускіх друкароў і друкарняў: Ф. Скарыны (у т.л. адсутныя ў Беларусі віленскія выданні “Апостала” і “Малой падарожнай кніжыцы”), С. Буднага, В. Цяпінскага, В. Гарабурды, братаў Мамонічаў, а таксама добра- і малавядомыя выданні друкарняў у Брэсце (напрыклад, славуае “Брэсцкая Біблія”), Любчы, Заблудаве, Еўі, Куцейне, Супраслі, Нясвіжы, Полацку, Магілёве і іншых гарадах. У свой час супрацоўнікі РНБ знайшлі настолькі вялікую колькасць беларускіх выданняў у сваіх зборах, што толькі кірылічных кніг хапіла на выпуск трох тамоў “Каталога беларускіх выданняў кірылаўскага шрыфту XVI—XVII стст.” Сваіго ўліку яшчэ чакаюць пазнейшыя выданні, некірылічныя выданні, а таксама шматлікія рукапісныя помнікі.

Менавіта загадчык аддзела рэдкіх кніг гэтай бібліятэкі, шырокавядомы даследчык Мікола Нікалаеў выявіў шэраг помнікаў беларускай кніжнасці ў зборах бібліятэкі. Ён шырока папулярызуе гэтыя помнікі ў сваіх публікацыях (згадайма хаця б “Палагу кнігапісню” і “Гісторыю беларускай кнігі”). Пры яго падтрымцы быў рэалізаваны шэраг навуковых праектаў, у тым ліку сумесных з беларускімі бібліятэкамі, па вывучэнні кніжнай спадчыны Беларусі (напрыклад, нядаўна завершаны праект па віртуальнай рэканструкцыі кнігазбору Сапегаў). Ён усяляк падтрым-

“ Расійская нацыянальная бібліятэка валодае найбольш поўным зборам усходнеславянскай кнігі, найстарэйшая з якіх — рукапіснае Астравірава Евангелле 1056—1057 гг. Бібліятэка захоўвае каштоўныя зборы рукапісных кніг — каля 450 тысяч помнікаў розных часоў — ад старажытных егіпецкіх папірусаў да аўтографу нашых сучаснікаў. У якасці рарытэтаў можна згадаць фрагменты Сінайскага кодэкса IV ст. — самага старажытнага поўнага спісу Бібліі.

лівае беларускі дух у Пецярбургу (праводзячы канферэнцыю “Санкт-Пецярбург і беларуская культура”, гуртуючы людзей вакол тамтэйшых грамадскіх арганізацый, прымаючы гасцей з Беларусі). Пакуль у Расійскай нацыянальнай бібліятэцы ёсць такія неабякавыя да беларускай культуры людзі, ёсць і будучыня ў сумеснай працы, а таксама ўпэўненасць у новых адкрыццях.

На здымках: рэдкае выданне полацкага гісторыка Ізната Сцябельскага пра Еўфрасінню і Параскеву Полацкіх (1781 г.), перададзенае Адамам Кіркам у Імператарскую публічную бібліятэку; галоўны бібліятэкар РНБ Марыя Ткачэнка сярод кніг з бібліятэк Сапегаў.

Акцыя

Зазірнуўшы ў манітор

Ярына РЫТАМІНСКАЯ

З чэрвеня наведвальнікі гарадскіх бібліятэк Пінска маюць магчымасць прыняць удзел у віртуальнай акцыі “Пінск, які чытае”, што распачаў адзел маркетынгу на сайце Цэнтральнай гарадской бібліятэкі. Чытачы прапанавалі варыянты дэвізу ў абарону кнігі і чытання і пачалі ствараць фотагалерэю людзей з кнігамі ў руках. Акцыя планавалася быць нядоўгаю, але, прымаючы пад увагу той рэзананс, які пайшоў, яе вырашылі прадоўжыць.

Рубрыка “Паліца кніжных сімпатый” — гэта своеасаблівы рэйтынг кніг. Задумваючыся над пытаннем, што ж паставіць на гэтую палічку, пінчукі вызначаюць найбольш цікавыя і зладзённыя тэмы. Меркаванні чытачоў могуць стаць і падказкай сучасным пісьменнікам. З жанраў, бясспрэчна, вылучаюцца прыгодніцкая літаратура, дэтэктывы і фантастыка. На віртуальную палічку кніжных сімпатый трапілі кнігі серыі S.T.A.L.K.E.R. (А. Міціч “Гульня ў падаўкі”), А. Марынінай “Поглед з вечнасці”, Д. Прэстана, Л. Чайлда “Нацюрморт з крумкачамі” ды іншыя. Вылучаюцца і водгукі на сур’ёзную літаратуру з тлумачэннем сваіх адносін да працытанага. Таксама названыя класічныя творы.

На віртуальную палічку трапіла і літаратура духоўнага зместу, прыкладам, “Не прадавайце жамчужныя каралі” І. Сухінінай, “Поп” А. Сегеня. З галіновай літаратуры вылучана кніга М. Нуар “Зубачыстка для мазгоў” (практыкаванні на развіццё памяці, увагі, мовы, логікі, уяўлення).

Дэвіз у абарону кнігі і чытання на Піншчыне пакуль не вызначаны. Але ўдзельнікі акцыі прапанавалі свае варыянты: “Чытаць — мудрасць спасцігаць”, “Кніга — самы лепшы сябар, давярай ёй!”, “Адчуй радасць ад чытання” ды іншыя.

Фотагалерэя “Пінск, які чытае” прадставіла менавіта чытачоў. Прычым усіх узростаў, ад самага маленькага чытача, які пакуль дацягваецца толькі да другой палічкі стэлажу, да... Але кропка ў акцыі не пастаўлена: яе вынікі плануецца падвесці ўвосень.

“Мы толькі пачынаем працаваць на сайце, таму выносім на абмеркаванне самае неабходнае”, — патлумачыла “ЛіМу” намеснік дырэктара Пінскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Людміла Шылавец. Людміла Андрэеўна — загадчыца Цэнтральнай дзіцячай бібліятэкі, якая таксама збіраецца выходзіць у Сеціва і неўзабаве тут плануецца адкрыць віртуальны цэнтр дзіцячага чытання.

Пытанне — адказ

Што такое БАЕ?

Ірына ТУЛУПАВА

БАЕ — гэта Бібліятэчная Асамблея Еўразіі, куды ўваходзяць 11 нацыянальных бібліятэк і 22 арганізацыі. Поўная яе назва — некамерцыйнае партнёрства “Бібліятэчная Асамблея Еўразіі”. Нацыянальная бібліятэка Беларусі — член гэтай міжнароднай арганізацыі.

Між іншым, прэзідэнтам некамерцыйнага партнёрства “Бібліятэчная Асамблея Еўразіі” тэрмінам на 4 гады (2008—2011) абраны дырэктар НББ Раман Матульскі. У БАЕ можа ўваходзіць некалькі арганізацый ад краіны. Прыкладам, у Казахстана ёсць дзве Нацыянальныя бібліятэкі, абедзве яны з’яўляюцца членамі БАЕ.

У арганізацыі ёсць і свае выданні. Да прыкладу, “Вестник Библиотечной ассоциации Евразии”. Асноўныя кірункі працы — фарміраванне заканадаўчай базы дзейнасці бібліятэк; выкананне праграмы “Залатая калекцыя Еўразіі”. Праграма прадугледжвае стварэнне лічбавай калекцыі найбольш выбітных і каштоўных выданняў, якія адлюстроўваюць спецыфіку культуры народаў краін СНД.

Сярод казак — сонечна і ўтульна

Раіса БАРАВІКОВА,
фота Кастуся Дробава

— Наша ўстанова была створана ў 1979 годзе, — адказвае Таццяна Аляксееўна на маё пытанне. — І мэта яе стварэння ляжыць на паверхні: для больш якаснага бібліятэчна-інфармацыйнага забеспячэння ў выхаваўчым працэсе маленькіх жыхароў Мінска праз кнігу. Цэнтрам нашай сістэмы з’яўляецца Цэнтральная гарадская дзіцячая бібліятэка імя Мікалая Астроўскага, вакол якой і гуртуюцца сямнаццаць дзіцячых сталічных бібліятэк, якія размяшчаюцца ў розных раёнах горада. Адна з іх, у Цэнтральнай бібліятэцы знаходзіцца і самы важны адзел — адзел камплектавання і апрацоўкі кніг, пасля чаго яны размяркоўваюцца па астатніх дзіцячых бібліятэках. Вядома, ёсць і іншыя аддзелы. Праца сучаснай бібліятэкі не ўяўляецца без інфармацыйна-бібліяграфічнага аддзела, таксама як і без аддзела маркетынгу. Да слова, менавіта аддзелам маркетынгу некалькі разоў на год у нас праводзіцца “Ярмаркі ідэй”, якія адрозніваюцца ад звычайных бібліятэчных семінараў тым, што на іх запрашаюцца бібліятэкары, якія непасрэдна працуюць з маленькімі чытачамі і добра ведаюць, якое чытанне іх сёння цікавіць. Да ўсяго — ідзе абмен вопытам, а яшчэ і інфармацыя пра мерапрыемствы, якія ладзяцца ў бібліятэках, пра сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі. Супрацоўнікі бібліятэк атрымліваюць новыя метадычныя распрацоўкі па актуальных тэмах, а ў сваім штодзённым бібліятэчным жыцці вельмі вялікую ўвагу надаюць афармленню кніжных выстаў. Гэта садзейнічае прапагандзе беларускай літаратуры, як мага больш шырокай рэкламе, што асабліва неабходна навінкам і кніжкам маладых аўтараў. З рэкламнай мэтай аб’яўлена і акцыя “Чытаем па-беларуску!”, каб прыцягнуць увагу маленькага чытача менавіта да беларускай кніжкі. Тут ужо нашы супрацоўнікі выступаюць не толькі як бібліятэкары, а і ў ролі чытальнікаў. Збіраюць вакол сябе дзяцей, якія цікавяцца тым ці іншым выданнем, асабліва гэта датычыць навінак, і чытаюць кніжку ўслых.

— Такім чынам працоўная сфера бібліятэкара пашыраецца, ён не проста абслугоўвае маленькага чытача, а непасрэдна ўводзіць яго ў свет той ці іншай кніжкі, далучае да яе. Ну, а бацькі ці, скажам, бабулі... Я не так даўно неўдзячна чытала, што шмат у якіх краінах дзеці прыходзяць у бібліятэкі з бацькамі, як у своеасаблівы храм кнігі, дзе на яе працуе адпаведная атмасфера... — У нас таксама часта дзеці прыходзяць і разам з бацькамі, і з бабулямі. І шмат хто з дзяцей наведвае бібліятэкі не толькі для таго, каб узяць ці пазнаёміцца з той ці іншай кніжкай, а і проста дзеля таго, каб цікава правесці свой вольны час. Тым больш што бібліятэка нашым часам, бадай, адзіная бясплатная ўстанова культуры за выключэннем асобных паслуг, да прыкладу, заказ кнігі па тэлефоне. Але ў дзяцей вельмі вялікая нагрузка ў школе, навучальны працэс займае шмат часу. А яшчэ ж і гурткі, і розныя секцыі, дадатковыя вывучэнне замежных моў. На жаль, у дзяцей дваццаць першага стагоддзя на чытанне застаецца мала часу. І ўсё ж яны знаходзяць яго, каб даволі актыўна

Таццяна Швед вось ужо амаль пяць гадоў з’яўляецца дырэктарам Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк г. Мінска. І зразумела, што з ёю неаднойчы можна ці то пабачыцца падчас літаратурнай сустрэчы ў адной з дзіцячых бібліятэк, ці то знайсці зручны момант і перакінуцца слоўкам-другім на нейкім цікавым мерапрыемстве, якія ледзь не штодня ладзяцца ў той ці іншай бібліятэцы, дзе маленькім чытачам заўжды сонечна і ўтульна! Інакш і не можа быць, таму што дзіцячая бібліятэка не проста ўстанова культуры, а той дзівосна-казачны свет, з якога для многіх дзяцей і пачынаецца сцяжына ў жыццё. І на гэтай сцяжыне без кніжкі нельга. Яна і дапаможа знайсці адказ на нейкае складанае пытанне, і завабіць таямніча-чароўным светам казкі, а то і падштурхне на адкрыццё ці падвядзе да той самай-самай запаветнай мары, якая пазней, праз час, і стане справай дарослага жыцця... Мне і карціць распытаць Таццяну Аляксееўну: а які ж ён, маленькі чытач ці той самы падлетак нашага сённяшняга часу, паколькі сама пішу і напісала не адну кніжку для іх, але перадусім хочацца запытацца і пра ўстанову, якую яна ўзначальвае, каб чытачы “ЛіМа” адразу мелі ўяўленне пра яе, таму што Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк існуе толькі ў сталіцы.

наведваць нашы ўстановы. Мяркуйце самі: за год нашымі бібліятэкамі абслугоўваецца не менш як 125 тысяч юных чытачоў рознага ўзросту — ад самых маленькіх да старшакласнікаў. Гэта даволі ўнушальная лічба! І хаця, безумоўна ж, у першую чаргу іх цікавяць праграмныя творы па беларускай ці рускай літаратуры, у іх ёсць і любімыя пазапраграмныя кніжкі... Цікавяцца яны і перыядычнымі выданнямі. Таму, карыстаючы-

“Казкі астранаўта”, а яшчэ і Уладзіміра Ягоўдзіка “Дзівосны карабель”, і кніжкі Адама Глобуса, і тая ж “Прынцэса тусоўкі” Яўгена Хвалея, і Міхаса Зарэмбы “Арэхава Спас”, і Паўла Місько, які зусім нядаўна пайшоў з жыцця, “Грот Афаліны” і “Прыгоды бульбобаў”, ды ўсё назваць і немагчыма. Атрымаецца ўнушальны спіс. Праўда, дадам, што цікавяцца дзеці выключна ўсімі кніжкамі з серыі “Казкі XXI стагоддзя”, а пад-

ся такія цёплыя ўспаміны, калі згадваеш бібліятэкараў, ну і, вядома ж, дзеці, запрошаныя на сустрэчу!..

— Наконт дзяцей — згодна! А вось каб вылучыць нейкую адну з усіх нашых бібліятэк — ну ніяк не магу. Выключна ўсе заслугуюць таго, каб іх нейкім чынам адзначалі, ды і ўвогуле ганарыліся, што яны ёсць, што працуюць там прафесіяналы, людзі, якія душу аддаюць і чытачам, і кніжцы... І якія любяць і шануюць нашых пісьменнікаў і маленькім чытачам прывіваюць гэтую любоў. Але магу шмат чаго дадаць і пра тыя бібліятэкі, якія вы згадалі. Вельмі ўхвальна, што ў дзіцячай бібліятэцы № 1 працуе гасцеўня “Дыялог”, а ў дзіцячай бібліятэцы № 2 — галерэя вядомай нашай мастачкі Алены Лось, якая “апрунула” ў дзівоснае мастацкае афармленне не адзін дзясятка дзіцячых кніжак. Ну, а бібліятэка № 4 — па выніках XIX рэспубліканскага конкурсу “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” атрымала першую прэмію ў намінацыі “За значны ўклад у выхаваўчую работу падростаючага пакалення”. Дарэчы, пры ёй вельмі плённа працуе клуб самых маленькіх чытачоў “Рамонак”. А дзіцячай бібліятэцы № 6 зусім нядаўна было прысвоена імя нашага выдатнага пісьменніка-казачніка Васіля Віткі. У яе залах да стагадовага юбілею славутага творцы, які сёлета шырока адзначаўся ў маі, праводзілася шмат мерапрыемстваў, у якіх прымалі ўдзел вядомыя пісьменнікі — супрацоўнікі часопіса “Вясёлка”. Да слова, пры бібліятэцы створаны філіял музея гэтага шырокавядомага выдання для дзяцей. Вы не назвалі, а я магу параіць вам знайсці час, каб завітаць на творчую сустрэ-

мтыя людзі”. У рамках гэтай серыі ўжо выяўлены пераможцы ў праведзеных віктарынах, прысвечаных творчасці Івана Шамякіна, Івана Мележа, Кандрата Крапівы. А неўзабаве на сайце будзе выстаўлена віктарына, прысвечаная Васілю Віткі.

Прызёры абвешчаюцца на сайце нашых бібліятэк і ўзнагароджваюцца.

— Таццяна Аляксееўна, вось вы згадалі пра сайт бібліятэк. А як вы ставіцеся да электроннай кнігі?

— На кароткае пытанне дам і адказ кароткі. Думаю, што яшчэ не надыйшоў час, каб была толькі электронная кніжка. Усё-ткі гэта штосьці віртуальнае... Праз папяровую кнігу перадаецца энергетыка духу, душы. І вось гэта галоўнае.

— Мне вельмі добра дасюль помніцца той дзень ранняй вясны, калі дзесьці ў шасцігадовым узросце ў невялікім гарадку на Берасцейшчыне ўпершыню адчыніла дзверы бібліятэкі, якая размяшчалася тады ў раённым Доме культуры. Тыя паліцы з кніжкамі для дзяцей, дзе пераважна былі казкі, тыя не надта яркія вокладкі ашаламлілі... Але мяне цікавіць вось што... Скажыце, Таццяна Аляксееўна, вы зрабілі бібліятэчную справу справай свайго жыцця паводле прызначэння? Цяпер гэтае паняцце неяк знікае... У школе падабаецца адно, а прафесію абіраюць іншую, каб была больш грашовай. Гэта кепска. Дык калі вы прыкіпелі душою да бібліятэкі?

— У дзяцінстве... Перажыла тое, што перажывалі і вы. Помню сваю самую першую бібліятэчную кнігу. Гэта народная казка “Лёгкі хлеб”. З яе вынесла выснову, што нічога лёгкага ў жыцці няма, што заўжды трэба сумленна працаваць, паважаць і любіць сваю справу... Калі вучылася ў 9—10 класах сваёй вясковай школы, вельмі часта прыходзіла ў бібліятэку, і не толькі для таго, каб узяць нейкую новую кніжку. Мне падабалася там працаваць: дапамагала рамантаваць кніжкі, падклеіваць зачытаныя. Бацька вельмі хацеў, каб я пайшла вучыцца пасля школы на бухгалтара, а я паступіла ў Магілёўскі бібліятэчны тэхнікум, каб ужо ніколі не развітвацца з бібліятэкай... Не толькі ў пісьменніках, а і ў бібліятэкараў вельмі часта салодка кружыцца галава ад свежага паху друкарскай фарбы, які яшчэ выходзіць ад кожнай новай кніжкі, што паступае ў бібліятэку. І, напэўна, не памылюся, калі скажу, што ў нашай сістэме працуюць толькі тыя, хто па-сапраўднаму любіць кнігу, і гэтая любоў — паводле прызначэння. Яе мы і імкнёмся прывіць і перадаць дзецям — усім нашым маленькім чытачам.

На здымку: Таццяна Швед.



ся момантам, хачу звярнуцца да рэдакцыі нашых часопісаў, каб часцей друкавалі творы для падлеткаў, якія ў нас пакуль што адзінаквы. Зыходзячы з чытацкага попыту, нам бракуе серыйных выданняў, кшталту такіх вельмі папулярных серый, як “Раман для дзяўчынак” ці, скажам, “Дэтэктыў для хлопчыкаў”. Так, гэта папулярна-масавыя чытанне, але і яно можа быць розным! Тыя ж самыя “Пунсовыя ветразы” Аляксандра Грына — хіба гэта не маленькі раман для дзяўчынак!

— Таццяна Аляксееўна, думаю, мы нікога тут не пакрыўдзім, калі вы назавіце найбольш запатрабаваныя кніжкі нашых пісьменнікаў, каб мець уяўленне, якія творы з беларускай літаратуры для дзяцей сёння карыстаюцца найбольшым попытам.

— Вы ведаеце, такіх твораў даволі шмат. Калі браць праграмныя, дык гэта, бадай, уся класіка ад Купалы, Коласа, Багдановіча, Маўра да Быкава і Караткевіча... З сучаснай найноўшай літаратуры магу назваць і “Адзінокі васьмікласнік хоча пазнаёміцца” Алеся Бадака, і “Кім” Аляксея Дударова, аповесці Андрэя Федарэнкі, творы Анатоля Бутэвіча, Людмілы Рублеўскай, казкі Алеся Савіцкага, Алены Масла, сюды магу дадаць і вашы касмічныя

леткі — тымі кніжкамі, якія выходзяць у “Літаратуры і Мастацтве” ў серыі “Пераходны ўзрост”.

А яшчэ... вельмі хацелі б пачытаць і тое, чаго ў нас бракуе, якіх выданняў ну зусім мала ці ўвогу-

“ Шмат хто з дзяцей наведвае бібліятэкі не толькі для таго, каб узяць ці пазнаёміцца з той ці іншай кніжкай, а і проста дзеля таго, каб цікава правесці свой вольны час. Тым больш што бібліятэка нашым часам, бадай, адзіная бясплатная ўстанова культуры... ”

ле няма. Гэта і навукова-пазнавальная літаратура, і літаратура па тэхніцы, па экалогіі, нават па правах чалавека, таго ж самага дзіцяці... І гэта ўсё павінна быць менавіта літаратурай для дзяцей — папулярна выкладзенае. У нашых бібліятэках вельмі чакаюць такіх кніжак.

— Таццяна Аляксееўна, ну калі вы зноў загаварылі пра бібліятэкі, дык скажыце, з тых сямнаццаці, што ўваходзяць у Цэнтралізаваную сістэму дзіцячых бібліятэк, якую вам хацелася б асабліва вылучыць? Мне асабіста ўсё яшчэ памяцца сустрэчы з маленькімі чытачамі і ў Цэнтральнай бібліятэцы, і ў дзіцячых бібліятэках №№ 1, 4, 6, 2, куды мы былі запрошаны разам з Аленай Масла. Засталі-

чу ў нашу дзіцячую бібліятэку № 7, дзе цікава працуе краязнаўчы клуб для малодшых школьнікаў “Буслік”, там праводзіцца шмат мерапрыемстваў па напрамку “Слова матчына крынічнае” і “Зямля бацькоў — жыццё крыніца”... З гонарам магу сказаць, што ў такім напрамку працуюць усе нашы бібліятэкі, усё-ткі ў выхаванні чалавека галоўнае — з маленства прывіваць яму пачуццё любові да сваёй зямлі, да роднай мовы, да гісторыі і духоўна-культурнай спадчыны народа... І на гэта працуе не толькі літаратура, а і нашы бібліятэкі. Яны ўсе — літаратурна-асветніцкія цэнтры... Гэта можна пабачыць і на нашым сайце, дзе пачынаючы са студзеня гэтага года мы распачалі серыю самых розных віктарын “Знака-

Праектная дзейнасць

Дзеля роднай Бацькаўшчыны

Дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна Наталля Чуева ўганаравана французскім Ордэнам Мастацтваў і літаратуры. Узнагароджанне адбылося ў рэзідэнцыі Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Францыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Ірына ТУЛУПАВА

Адзін з напрамкаў, у якім актыўна працуе Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна, — прапаганда беларускай і замежнай літаратуры. Дапамагае ў гэтым рэалізацыя шэрагу праектаў. Адзін з іх — наладжаная сумесна з сябрамі зала інфармацыі пра сучасную Францыю. У выніку атрымалася нешта накшталт бібліятэкі ў бібліятэцы, куды, трэба сказаць, пратапталі сваю сцяжыну аматары прыгожага пісьменства краіны Віктара Юго і Андрэ Маруа.

Наталля Станіславаўна ў адказ на пытанне, што з французскай літаратуры любіць чытаць яна сама, называе менавіта “Лісты незнаёмы” А. Маруа, вершы Г. Апалінэра і, бадай, усё з Ф. Саган.

У Пушкінку Наталля Чуева прыйшла ў студзені 1976 года. Працавала напачатку бібліятэкарам, загадчыкам сектара інфармацыі і культуры, загадчыкам навукова-метадычнага аддзела, намеснікам дырэктара, а з 1996 года — дырэктарам Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна. “Зроблена многае, нават за апошнія дзесяцігоддзе”, — заўважае дырэктар. Перагледжаная структура бібліятэкі, пачалі працаваць два новыя аддзелы: перыядычных выданняў і замежнай літаратуры. Створаны Пушкінскі інфармацыйны цэнтр (адна толькі рысачка: сумесна з Нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтрам імя Францыска Скарыны выдалі зборнік “Пушкін і Беларусь”).



Да таго ж, вядзецца шмат метадычнай працы. Дастаткова згадаць конкурсы “Слова Купалы да творчасці кліча” і “Юныя таленты Міншчыны”, якія прыйшліся даспадобы чытачам і многіх падштурхнулі да творчасці і знаёмства з літаратурай.

Конкурсы

Вёска расказвае пра сябе

Таццяна ДАМЕНИКАН, дырэктар Клімавіцкай бібліятэчнай сеткі

Нягледзячы на даволі высокі інтэлектуальны ўзровень бібліятэкараў, змены ў свеце прад’яўляюцца да нашай прафесіі новыя патрабаванні. Асабліва адчуваецца неабходнасць пастаяннага навучання і ўдасканальвання ведаў.

Сярод іншага дапамагаюць павышаць прафесійную кампетэнтнасць рознага роду спаборніцтвы. Таму правядзенню раённых конкурсаў сярод бібліятэк Клімаўшчыны надаецца асаблівае значэнне. За апошнія гады супрацоўнікі прымалі ўдзел у самых разнастайных спаборніцтвах, якія праходзілі на раённым узроўні: “Вясёлка ў бібліятэцы” — на лепшую работу клубу і аматарскіх аб’яднанняў, “Прававая граматынасць даступна кожнаму” — на лепшы бібліятэчны праект па прававой асвеце, “А ў кніжнай памяці імгненні вайны...” — па папулярнасці ваенна-патрыятычнай літаратуры і інш.

У апошні час набылі вялікую папулярнасць электронныя прэзентацыі. Аддзелам бібліятэчнага маркетынгу распрацаваны і праведзены прафесійны конкурс пад назвай “Вёска расказвае пра сябе: электронная прэзентацыя” сярод бібліятэкараў аграгарадкаў.

Слайд-ролікі прыцягнулі ўвагу арыгінальным і эфектным спосабам падачы матэрыялу, зрабілі мерапрыемства больш відовішчным і запамінальным. А для таго, каб навучыць бібліятэчных работнікаў правільна ствараць электронныя прэзентацыі, быў праведзены адпаведны майстар-клас.

Умовы конкурсу прадугледжвалі пошукавую працу па зборы матэрыялу пра мінулае і сучаснае сваёй вёскі, яе гістарычныя помнікі, унікальныя мясціны, выдатных землякоў, пра родную прыроду і адлюстраванне яго ў прэзентацыі. У выніку мы атрымалі найцікавейшы матэрыял, не толькі з гістарычнымі даведкамі, але і з запісанымі легендамі пра ўзнікненне вёсак, з захопнымі літаратурнымі падарожжамі па часе, у які жылі славутыя людзі з раёна. Не забыліся расказаць і пра гісторыю сваіх бібліятэк.

Пры падвядзенні вынікаў конкурсу ўлічваліся актуальнасць тэмы, творчы падыход, змест, арыгінальнасць і якасць выканання прэзентацыі, а таксама ўменне лагічна выкладаць і цікава падаць матэрыял.

Незалежна ад таго, хто быў узнагароджаны, вынікі конкурсу дазваляюць сцвярджаць: яго ўдзельнікі з’яўляюцца добрымі спецыялістамі, прафесіяналамі, якія ствараюць вакол сябе асаблівую аўру і жадаюць падняць бібліятэчную працу на якасна новы ўзровень, павысіць статус і прэстыж сваёй прафесіі.

Анонс



Ірына МАСЛЯНЦЫНА

Не сакрэт, што школьнік сёння, з аднаго боку, больш уразлівы і нейтрывалы ў перакананнях, чым былі яго ровеснікі савецкіх часоў. З другога — схільны да ўцёкаў з рэчаіснасці ў містычны свет гульні, фантастыкі, казкі. Таму казка, паданне, фантастычны апавед становяцца галоўнымі жанрамі ліпенскага нумара часопіса (з другой паловы 2011 г. “Бярозка” выходзіць штотомсяці).

Аднак гэта зроблена не столькі з мэтай зацікавіць і павесяліць юнага

Чытайце ў “Бярозцы”

чытача. За фантастыкай угадваецца цалкам рэальны свет, не менш прыгожы і чароўны.

Што ж канкрэтна знойдзе чытач у ліпенскім нумары “Бярозкі”? Папершае, працяг адметнай аповесці Наталлі Бучынскай “Незабыўныя сустрэчы з авечкай Адэлай”. Адэла — незвычайная жывёліна. Бо характар у яе — самы людскі. Яна пылівая, эгаістычная, лянівая, няўдзячная. Але чамусьці пры ўсім гэтым... надзвычай сімпатычная. Такі характар у незаслужана захвалена падлеткаў, упэўненых, што ўсе павінны рабіць для іх прыемнасці толькі таму, што яны ёсць. Наталля Бучынская дае юным чытачам магчымасць паглядзець на сябе з боку.

Казачніца Алена Масла віртуозна прадстаўляе казачніка Пятра Сіняўскага, а разам і яго кнігу, што рыхтуецца да выхаду ў РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Дапаўненнем да сказанага становіцца ўласна казка — “Янкава крынічка”.

Галіна Пшонік прапануе юнаму чытачу адчуць сабе дарослым у дачынненні да малодшага браціка ці сястрычкі, паспрабаваўшы выхаваць яго (яе) з дапамогай казкі. “Прачытай малодшаму” — называецца яе

рубрыка. Гэтым разам у ёй змешчана казка “Статут справядлівасці”.

Публіцыстыкі ў нумары няшмат, але гэта цікавы нарыс Вольгі Наважылавай пра оперную спявачку Тамару Ніжнікаву і яе дачку, вядомага педагога Алу Ніжнікаву; дослед доктара філалагічных навук, прафесара Аляксандра Рогалева пра паходжанне беларускіх геаграфічных назваў “Чашнікі, Чашкаўшчына, Чашкі, Чаша...”.

Адметная рубрыка часопіса — “Атлас свету”. Гэтым разам гаворка ў ёй ідзе пра таямнічы Кітай. Чытачы змогуць даведацца сакрэты кітайскіх народных касцюмаў і прачытаць кітайскую народную казку “Падарункі для прыгажуні”.

Прыцягваюць увагу і паэзія Іосіфа Рогалы, якая захоўвае ў сабе самыя светлыя ўспаміны пра дзяцінства, і добрая, амаль “калядная” проза Ганны Старковіч “Хлопчык і сабака”. Вось толькі твораў саміх школьнікаў пакуль у часопісе няма. Але зерне, кінутае ў зямлю, прараствае не адным днём, і нават не адным тыднем. Дарослыя аўтары “Бярозкі” распачалі шчырую размову пра самае галоўнае ў жыцці. І падлеткі, канечне, адгукнуцца, паспрабуюць выказаць уласныя думкі.

Першы крок

Гэта захапляльная старамоднасць...

Неяк увесчасна падавалася, што ўвайсці ў кнігу немагчыма. Унікнуць — можна. А вось фізічна ўвайсці здольныя толькі хіба іншапланетныя істоты. Пакуль не з’явіўся мультфільм пра тое, як небарака-двоечнік скакаў па старонках кнігі, і яго там сустракалі памылкова ім жа парастаўляныя коскі, няправільна выкананыя задачкі ды героі казак, якім ён мог дапамагчы. І пакуль гэтага не зрабіў, пакуль не вярнуў усё на свае месцы — выбрацца з кнігі не мог.

Філасофскі мультфільм. І прасты. І пра нашу пісьменнасць распавядаецца ў ім, і пра правільныя адказы на жыццёвыя задачкі. Ды вось наступны расповед пра тое, як раней уводзілі ў бібліятэку, і тым самым — у кнігу, бадай, пацвярджае: мы шмат страцілі менавіта ад таго, што перасталі прыводзіць чалавека да кнігі.

Сваім досведам ад сустрэчы з бібліятэкай дзельца галоўны рэдактар часопіса “Алеся” Тамара БУНТО:



— Мая першая бібліятэка цалкам сфарміравала мае адносіны да кнігі. Гэта дзіцячая бібліятэка ў горадзе Маладзечна, яна была побач з маёй школай. Кніжніца знаходзілася ў маленькім аднапавярховым памяшканні, але там была своеасабліва атмасфера. Там стаяў пах кніжак! Я дагэтуль люблю, як пахнуць кнігі. Прычым, вельмі люблю кнігі, надрукаваныя на газетнай паперы. Узнікае асацыяцыя з маім дзяцінствам, з кнігамі, да якіх прывыкла. Помню, заходзілі ў кніжніцу і амаль адразу траплялі ў чытальную залу. На сценах — партрэты пісьменнікаў, сярод іх Агнія Барто, Сяргей Міхалкоў... Глядзела на гэтыя партрэты, запамінала, ведала гэтых людзей! Яны былі вельмі блізкія! Як і танюсенькія кніжыцы, якія каштавалі 5 капеек і былі цікавыя, вельмі правільныя і на дзіва даступныя, зразумелыя, неверагодна маляўнічыя. Нават малюнкі чорна-белыя, выкананыя чорным алоўкам, успрымаліся як выдатныя карціны! Там былі не абстрактныя героі, не фэнтэзі, а героі, за якіх перажываў, каго шкадаваў.

Мы хадзілі ў бібліятэку калі не кожны тыдзень, то праз тыдзень і мянялі кніжыцы, бралі нешта яшчэ! Дарэчы, тады існавала вельмі добрая традыцыя: у пачатку года прыходзіла да нас бібліятэкар і расказвала пра новыя кніжныя паступленні. Расказвала так, што хацелася адразу пабегчы, узяць кнігі і прачытаць іх ад коркі да коркі. Вадзілі нас у бібліятэку класам, там мы выбіралі што чытаць, — была сістэма, калі дзяцей прывучалі да кнігі, уводзілі ў кніжны свет, уводзілі ў кнігу! Па школьнай праграме таксама сачыненні пісалі: “Мая любімая кніга”, “Якія кнігі я прачытаў летам”. Складвалася нейкая асаблівая культура чытання, так што з гэтым багажом пасля ішоў праз усё жыццё.

З часу свайго дзяцінства запамінала задавальненне ад магчымасці пайсці ў бібліятэку і сустрэцца са сваімі любімымі кнігамі ў чытальнай зале... Бо не ўсе кнігі выдалі на рукі: дзіцячыя энцыклапедыі не выдавалі, маляўнічыя альбомы таксама, і часопісы не ўсе можна было выпісаць. А пасля ў старэйшых класах мы ў бібліятэках рыхтаваліся да сачыненняў, у студэнцкія гады пісалі рэфераты і курсавыя працы. Я настолькі палюбіла атмасферу чытальнай залы, што нават дома цяпер знаёмлюся з кнігамі толькі седзячы за сталом: не магу чытаць у ложку. І сёння я па-ранейшаму вельмі люблю хадзіць у бібліятэкі. Мая любімая — бібліятэка Цэнтральнага Дома афіцэраў.

Магу згадаць і сваю першую дарослую кнігу, якую прачытала ў дзяцінстве. Гэта быў тоўсты сапраўдны фаліант — я яго знайшла ў старэйшай сястры. Аказалася, што кніга без вокладкі. Яна была з жоўтымі старонкамі, зачытаная. Адрозна адчуваўся: кнігу многа-многа разоў бралі ў рукі. І я ўзяла: там быў неверагодна цікавы тэкст! Гэта быў іншы свет, іншае жыццё. Я чытала, і на адной са старонак знайшла ўнізе: Т. Драйзер: “Сястра Кэры”. Першая дарослая кніга была настолькі цікавая, што я зрабіла выснову: цікавыя асобнікі — зачытаныя, на жоўтай ад часу паперы! І нават калі яна без вокладкі — усё роўна сапраўдная кніга!

Маёй хатняй бібліятэцы таксама шмат гадоў. Лічу, што “старамоднасць” кнігі гаворыць толькі пра тое, што яна цікавая: калі яе захоўваюць столькі гадоў, яна вартая таго! А калі некранутыя карашкі, ды яшчэ падабраныя па колеры і стаяць побач — то гэта кнігі для інтэр’ера.

Маталіянэ запрашаюць гасцей!..

Традыцыйй стала правядзенне ў Іванаўскім раёне на Берасцейшчыне міжнароднага фестывалю “Мотальскія прысмакі”. Вось і ў мінулыя выхадныя сабраліся ў Моталі гасці з усёй краіны. Тое, што ўся вёска выйшла на вуліцы, цэнтральную плошчу колішняга мястэчка, не выклікала ніякіх сумненняў. А аўтобусы, машыны імчалі ў старажытнае паселішча з самых розных куткоў Палесся і нават усёй Беларусі.

Максім ЖАЛЕЗІНКА,
фота Веранікі Лазоўскай

З самай раніцы ў суботу, 13 жніўня, на вуліцах працавалі гандлёвыя рады. Дзеці радавалі сваімі талентамі на пляцоўцы “Вясёлкавая хатка”. Іванаўская школа бондарства, адзначаная спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, прадставіла свае вырабы — бочкі, кадушкі і іншыя побытавыя рэчы. Мясцовая дзіцячая школа мастацтваў знаёміла з работамі сваіх навучэнцаў. “Горад майстроў” сабраў самых розных рамеснікаў, майстроў народнай творчасці. Да ўвагі гасцей, удзельнікаў свята былі кавальскія і ганчарныя вырабы, ручнікі, поцілкі, габелены... Усё можна было разгледзець, а тое, што прыйшлося даспадобы, і набыць. На некалькіх пляцоўках выступалі самадзейныя і прафесійныя артысты. Свае народныя калектывы прывезлі ў Моталь не толькі раёны Берасцейшчыны, але і Любань, Капыль, іншыя не такія ўжо блізкія гарады Беларусі. Асобную праграму гасцям прадстаўляў і дом-музей Хайма Вейцмана — першага прэзідэнта Ізраі-

ля, які нарадзіўся ў Моталі ў 1874 годзе.

Але самыя галоўныя дзействы фестывалю — знаёмства з нацыянальнай беларускай кухняй, пачастунак адмысловымі палескімі стравамі. У мясным радзе праводзіўся конкурс “Усе ласы на мотальскія каўбасы!”. А рыбны рад наладзіў сваю праграму, дзе кульмінацыйным пунктам быў конкурс “Шыкалаеўская Fish — смакам нас усіх здзівіш!”. У пекарным радзе праводзілася спаборніцтва пад назвай: “Мотальскія караваі — на ўсе густы выбіраем!”. І сталыя ўдзельніцы свята не абышліся без конкурснай праграмы, якую наладзіла “Бабуліна кухня”. Гародніна на гандлёвых радах здзіўляла сваімі памерамі, а гасцей ля ўваходу на “тэрыторыю свята” сустракалі гарбузовыя маталіянэ — Ён і Яна, ды такія ўжо тэатралізаваныя, сімпатычныя, што неўспадзеў падумалася: “Сапраўдную батлейку, тэатр можна ладзіць з гарбузовых фігурак!”. На бульбяным радзе праводзілі конкурс “Бульбяныя эксклюзіў”, а на сырным — “Янаўскія і Псышчаўскія сыры — якаснай работы дары!”. Янавам некалі



назваўся сённяшні раённы цэнтр Іванава — горад, альбо, як яго яшчэ называлі, лабары, шусто. Так, была ў Іванаве і мова свая — лабарская гаворка. Ёю карысталіся тыя, хто займаўся промыслам па збіранні ахвяраванняў на царкву. А каб ніхто не ведаў, што яны, лабары, робяць, то і гаварылі палабарску. Астатнія — вяскоўцы ці “мэць” не павінны былі ведаць іх таямніцы, іх гісторыю. Хаця і ў Моталі ёсць свае моўныя залацінкі. Праўда, ужо болей зразумелыя, нягледзячы на цікавую дыялектычную афарбоўку.

Мядовы рад свята праводзіў конкурс “Наш мядок — у душы ладок”. А ў тым, што мёд і сапраўды варта паспытаць, пераконвала і рэклама пры продажы. Бо і візітоўку пчалары прапаноўвалі — з адрасам, тэлефонамі і сапраўдны рэкламны праспект. Значыць, нясуць людзі адказнасць за вырабленую прадукцыю, жадаюць і надалей бачыць у Моталі задаволеных пакупнікоў. Усе сельскія саветы Іванаўскага раёна выставілі пачастунак. Гаспадыні ў строях і напоі гасцям прапаноўвалі, і стравамі рознымі запрашалі да сябе. Гарачыя драпікі, бабка як з печы, бліны, квас — чаго тут толькі не было!

Завяршылася свята ўжо бліжэй да вечара праграмай “Мотальскія пацехі”. Крыху і гасцей з далёкіх краёў на той час раз’ехалася, а вось вяскоўцаў, моладзі на вуліцах не па-

менела. Не ведаю, мо хто і да раніцы святкаваў!

Сярод арганізатараў свята штогод сваё месца займае аналітычны цэнтр ЕсооМ. Вось я і запытаўся ў яго дырэктара Сяргея Мусіенкі пра ўражанні ад фестывалю:

— Мне імпануе ўдзел у фестывалі, — зазначыў Сяргей Рыгоравіч. — Па-першае, людзі не загружаныя вялікімі праблемамі, па-сапраўднаму адпачываюць. Па-другое, менавіта такія фестывалі здольныя прыцягнуць увагу замеж-

“Менавіта такія фестывалі здольныя прыцягнуць увагу замежных гасцей да краіны, праз добрыя стравы расказаць нешта новае і не ўсім вядомае пра Беларусь і беларусаў. Фармат мотальскага свята якраз і прадастаўляе такую магчымасць.”

ных гасцей да краіны, праз добрыя стравы расказаць нешта новае і не ўсім вядомае пра Беларусь і беларусаў. Фармат мотальскага свята якраз і прадастаўляе такую магчымасць — магчымасць спасціжэння па-добраму правінцыйнай і разам з тым багатай у сацыяльным, духоўным плане краіны. Спадзяюся, што ўслед за чацвёртым па ліку яшчэ ярчэйшым і цікавейшым будзе і пяты міжнародны фестываль “Мотальскія прысмакі”. Так што да наступнага жніўня, да новай сустрэчы ў Моталі!



Афарызм

Адбітая у зрэнках, бы ў палонцы,
Зямля мая ўстае перада мной,
Высокая і чыстая, як сонца.
Чысцейшая, бо плям няма на ёй.

Уладзімір Караткевіч

Ірына ЦАРУК,
г. Навагрудак

З глыбіні

Удалы піяр

Бібліятэкі Навагрудскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы актыўна падтрымалі рэспубліканскую акцыю “Чытаем па-беларуску” і абласную “Чытаем беларускую кнігу” і ініцыявалі праект “Адкрыў для сябе беларускую кнігу”. Яго мэта — прыцягнуць увагу жыхароў Навагрудчыны да чытання на роднай мове, абудзіць цікавасць да беларускай мастацкай кнігі.

Навагрудская цэнтральная раённая бібліятэка акцэнтуюе ўвагу жыхароў раёна на беларускай кнізе з дапамогай інфармацыйна-краязнаўчых тураў “Праз бібліятэку да дэбра і свету”, якія пасляхова крочаць па бібліятэках аграгарадкоў раёна. Адкрывае сустрэчу літаратурны подыум “Брава беларускай кнізе”. На літаратурны Алімп паступова ўзыходзяць 16 кніг беларускіх аўтараў, якія кранулі сэрцы чытачоў. Гэта праявілі і паэтычныя кнігі, выданні для дзяцей і падлеткаў, гістарычныя раманы А. Бутэвіча і А. Наварыча, зборнікі вершаў Р. Барадуліна і А. Пісьмянкова, кнігі сапраўднай жыццёвай прозы Г. Марчука і К. Камейшы, У. Ліпскага і А. Брава, казкі Р. Баравіковай і П. Васючэнкі. Жывы інтарэс выклікае электронная гульня “З любоўю да беларускай кнігі”. А яшчэ жыхарам горада і вёсак прапанавалі далучыцца да чытання на роднай мове праз фотааб’екты і аб’явілі фотаконкурс “Навагрудчына чытае беларускую кнігу”.

У межах праекта “Адкрыў для сябе беларускую кнігу” Навагрудская цэнтральная раённая бібліятэка праводзіць рэкламную кампанію па папулярных беларускіх літаратурных “Чытанне — шлях да поспеху”. Рэкламуюць любімыя творы і дзеляцца ўражаннямі кіраўнікі і спецыялісты аддзелаў райвыканкама, прадпрыемстваў і ўстаноў горада.

Навінкі беларускай мастацкай літаратуры бібліятэкары прэзентуюць з дапамогай лістовак-закладак: калі чытач шануе, напрыклад, расійскую ці замежную фантастыку, то ўручаюць яму лістоўку-анонс пра беларускіх аўтараў-фантастаў і іх творы. А пра навінкі беларускай літаратуры, што паступілі ў бібліятэкі раёна, паведамляецца на сайце раённай бібліятэкі.

Маленькім чытачам бібліятэкары прапанавалі прыняць удзел у творчым конкурсе “Малюем Вятрыску” па кнігах Генадзя Аўласенкі “Дзівосныя прыгоды Вятрыскі з вентылятара” і “Новыя дзівосныя прыгоды Вятрыскі з вентылятара”, што праводзіць часопіс “Бязрозка”. Гэтыя творы захапілі юных чытачоў бібліятэкі. Вынікам стала выстава малюнкаў, якая на працягу месяца дзейнічала ў чытальнай зале. Цяпер малюнкi адпраўлены на конкурс у Мінск.

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”, РВУ “Літаратура і Мастацтва”
Галоўны рэдактар Аляксей Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ

Рэдакцыйная калегія:

Анатоль Акушэвіч
Лілія Ананіч
Аляксей Бадак
Дзяніс Барсукоў
Святлана Берасцень
Віктар Гардзеі

Уладзімір Гніламедаў
Вольга Дадзімава
Уладзімір Дуктаў
Анатоль Казлоў
Аляксей Карлюкевіч
Анатоль Крайдзіч
Віктар Кураш

Аляксей Марціновіч
Мікола Станкевіч
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Юрыдычны адрас:
220034, Мінск,
пр. Незалежнасці, 39, п.4а
Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага
рэдактара — 284-66-73

Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04,
аддзел “Кніжны свет” — 284-66-71

бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылка на “ЛіМ”. Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.

Набор і вёрстка камп’ютарнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку” г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856

Кошт у розніцу — 1800 рублёў

Наклад — 2840
Умоўна друк.
арк. 3,72

Нумар падпісаны ў друк
18.08.2011 у 11.00

Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведччанне № 7 ад 22.07.2009 г.

Заказ — 3965

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

